

20299

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

Vol. 12
సంపుటము ౧౨

చెన్న పట్టణము 1925 వ సం॥ జూన్ నెల 18-వ తేది గురువారము
శ్రీ క్రోధననామ సంవత్సరము, శ్వేతమాస బహుళ ద్వాదశి ౧౨.

No. 67
సంచిక ౬౭

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

గొప్ప గొప్పవారిచే వేలకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు బాందియున్నది. పంచభాష చీటి మాచి కొనిన మోనముగలుగడు

అమృతాంజనము నకలవిడ నొప్పులకు నంజీవివంటిది

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల బాపును,
పొన్నపు నొప్పుల బారదోలును, పోట్లగొట్టును.
బొంతుల భేదించును వాపుల రూపుమాపును.
దగ్గును తగ్గించును దురదనుతొలగించును.

ఈమందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీర
మందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున
శారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తీసివేసును.
దేశములలో కూడ వాడుచున్నారు.

చక-నిడబ్బీతో నహా సీసా 1-కి ర్పు 0-10-0; డజన్ 1-కి ర్పు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.

అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుశెట్టిపీఠి, మద్రాసు లేక, 109 వైరిరోడ్డు, ఫోర్ట్ బొంబాయి.

నవరము బంగారుతో చేయబడిన

రకంవారిగాబలు, చెయినలు, అడ్డి
గెలు, మల్లెముగలు ఉంగరాలు
వగైరా నగలు, వెండిసామానులు,
బహుమతి నొసంగుటకు యోగ్యమైన

పతకములు కవలు వగైరా నగలు
గ్యారంటీ గానున్ను చెప్పిన టయ
ముకు సరిగా పంపబడును. మావద్ద
నుంచి పంపించి తెప్పించినచో మీకు

మరియొకసారి మావద్ద తప్ప వేరే స్థలములందు అడ్డరు యివ్వరు. మహారాజు చాలా సహాయముగా యివ్వబడును.

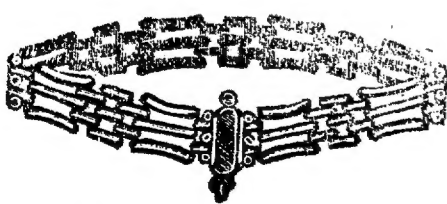
ఇండియన్ జ్యూవెలరీమార్ట్, నగర్తవేట, బెంగుళూరుసిటీ.

నవ్వుకము.

కల్తీలేదు

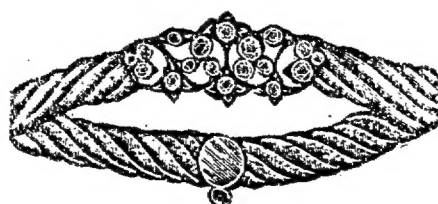
మోనము లేదు

వై మూడు అంశములను చక్కగా గమనించ తగినవి.

స్త్రీలు

పురుషుల
చేతిగా

లుసులు

నారీమణులు, పురుషులు చేతికి ధరించు పలురకముల బంగారు గొలుసు, ముంజేతి గడియారము గొలుసులు, సాదా
ఉంగరములు, రాళ్ల ఉంగరములు, వంకీలు, వడ్డాణములు, మోపులు అన్నిరకముల వెండి నగలు మావద్ద సిద్ధముగా
నున్నవి. లేనివి అడ్డ రిచ్చిన సకాలములో తయారుచేసి యిచ్చెదము. సవరం బంగారుకు నీనువేడికి పూచీనిచ్చెదము.

ఉమ్మడి రామయ్య శెట్టి, గురుస్వామి శెట్టి కంపెనీ, 25 వైవా బజారు రోడ్డు, మదరాసు.

ఆంధ్రులకే

Last Few Copies of

"OTHELLO" Unveiled
"HAMLET" Unveiled

by the late Rentala Venkata Subba Row for Clearance price of Rupees three, Each Volume of
about 700 pages available till the 15th of July or till stock permits.

Victoria Depot, Mylapore, Madras.

వెల్లింగ్టన్ సినిమా

18.6-25 శనివారమునుండి 19.6-25 శుక్రవారమువరకు
ప్రతి శని, ఆదివారములందు సుధావ్సాను 3-15 గం॥
మాటిని ప్రత్యేక ఆట గలదు.

ప్రపంచమందు అంతెటను చాల ఆకర్షణీయమైన

ది ఐరన్ మాన్ కడవటివారము

అల్బర్ట్ ని ధైర్యకార్యములు చూడదగినవి.

సాహసము గల పిశాచములరాజు

ఆంధ్ర శ్రీమద్భాగవతము :-

ఇది వ్యాఖ్యలన్నిటియందున్న విషయము చేర్చి తెలియపఱచబడి
నది. ఏళ్లొకమునకేపద్యమో తెలియుటకు శ్లోక సంఖ్యగూడ
జేర్చబడినది. విశేషార్థములుందుతావునఁ గ్రింధ సర్థమువ్రాయఁ
బడినది. భారతమంతఁగ్రంథము. గొప్పదీపిక గలదు.

మూడువాల్యములు రు 12-0-0

శ్రీమదాంధ్ర బ్రహ్మాండపురాణము 5-0-0

శ్రీ ఆంధ్రలలితోపాఖ్యానము 1-8-0

హాలాన్యమహాత్మ్యమనఁబడు

మధురాపురమహాత్మ్యము } 0-12-0

విచిత్ర సాదుకావ్యభిషేకనాటకము 0-12-0

పాండవాజ్ఞాతవాసము 0-12-0

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ, కడప.

గాంధీ దైవజ్ఞుడు

ధర్మవ్యాప్తిమైన 5 ప్రశ్నలువ్రాసి పంపినయెడల సరియగు
భావఫలితము వ్రాసి పంపెదము. ప్రశ్న వ్రాయుకాలమును
విలంబమునకూడ తెలిపవలెను. 5 ప్రశ్నలకు ర్పు 1-0-0. పై
పత్రిక ప్రశ్నకు 0-4-0. (వి.పి. 1-4-0; ఒకసంవత్సరమువ్రాయు.
5-0-0. ఆ-జనేయజ్యోతిషులయము, తిరు త్తణి, చిత్తూరుజిల్లా

శీ॥ శే॥ దేశ బంధు చిత్రరంజన దాసుగారు

చెన్నపురి కార్పొరేషనుసభ్యుల భూరిసంతాపము

తీర్మాన మొకకంఠ్యముగ సంగీకరింపబడుట

దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారు తమ సభ్యులగు చిత్రరంజన దాసుగారు యాకస్మిక యకాలమరణప్రాప్తికై వగచుచున్నట్లు దినపత్రికలలో వార్తలు వచ్చినవి. దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారు యాకస్మిక యకాలమరణప్రాప్తికై వగచుచున్నట్లు దినపత్రికలలో వార్తలు వచ్చినవి. దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారు యాకస్మిక యకాలమరణప్రాప్తికై వగచుచున్నట్లు దినపత్రికలలో వార్తలు వచ్చినవి.

రాజీ బి॥ ఓ॥ తనీకావలంకెట్టిగా రగ్రాసనాధిపత్యము క్రింద సుమారు 17 గురు సభ్యులును, కమిషనరుగారును హాజరైరి. స్వరాజ్యపక్షసభ్యు లెల్లరు విచ్చేసిరి. యాకోపురేణి యాదను కెస్టి గారును దాసుగారి కుర్రులునకు తమ సానుభూతిని వెల్లడించిరి.

సాయంత్రము అయిదు గంటల పడునాటను నిమగ్నము లాయెను. అప్పటికే సభ్యులెల్లరు యథాస్థానములం దాసీనులై యుండిరి. నాటి విచారనూచకములు సభ్యుల, అందు ముఖ్యముగ స్వరాజ్యపక్షమువారి ఎవనములందు దౌర్భేదముగనుండెను. ఒక నిమగ్నము నిల్చియును. గడియారమునందలి ముల్లు పడి యైదు నిమగ్నమును తెలిపెడిదే యాలసభ్యులుగ స్వరాజ్యపక్షే తలదాగు శ్రీయత్ర టి. యస్. రామస్వామి అయ్యర్ గారు లేచి అత్యాశురతతో తీర్మానము నుపపాదించు మొదలిడిరి. తీర్మానముపపాదించు నవకాశ మొందెదరుల కొసంగక తమ పక్షమే, వివరకు తామెగును ఉపపాదించుటకు అత్యంతాశురతలై యున్నటుల తోచెను.

టి. యస్. రామస్వామి అయ్యరుగారు

“కలకత్తా కార్పొరేషను అధ్యక్షులగు శ్రీయత్ర దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారి యాకస్మికమృతివల్ల దేశమునకు గలిగిన నష్టమునకు చెన్నపురి కార్పొరేషనుసభ్యులు తమ విచారమును వెల్లడుచున్నాడు.”

వైతీర్మానము నుపపాదించుచు నా యుపపాదనను సభ్యుల సమ్మతికి నేపేదించుటయందు తా మెక్కుడు చెప్పనవి సరము లేదనియు, భారతదేశము తనపుత్రతత్వములందు ఒకనిని గోల్పోయినదియు. శీ॥ శే॥ దేశబంధుదాసుగారు చెన్నపురి విచ్చేసినపుడు స్వయముగ తా మెరిగియుండుటచే తమకు గలిగిన పరితాప మనల్ప మనియు, శీ॥ శే॥ దేశబంధు దేశభక్తిని, రాజకీయరంగముం దానుపాదుచుని నియమాన ప్రజ్ఞావాణ్యములను కెల్లరు గంపించినట్లే యని పల్కిరి.

వి. చక్రయ్యకెట్టిగారు తా మవీరకై ఒకతీర్మానము నుపపాదించు నీశ్వర్యులై యుండిరి. కాని ప్రభమునే నేరొక తీర్మాన ముపపాదించుటచే తమ తీర్మానమును సవరణగ నుపపాదించిరి.

“కలకత్తా పురపాలకసంఘాధ్యక్షు లగు దేశబంధుదాసు గారి యకాలమరణమువలన దేశమునకు గలిగిన నష్టమున కీచెన్ననగర పురపాలకసంఘమువారు తమ సంతాపమును ప్రకటించుచు, కార్పొరేషను కార్యాలయము లే పటిడినము (19.6.25) మాయముయొ” నని తీర్మానించుచున్నారు.

టి. యస్. రామస్వామిఅయ్యరుగారు సవరణ సంగీకరించిన పిదప వి. చక్రయ్యకెట్టిగారు టెల్లు ప్రసంగించిరి.

వి. చక్రయ్యకెట్టిగారు

దుర్భరచింతాక్రాంతదనై నే నీ తీర్మాన ముపపాదించుచున్నాను. స్వరాజ్యపక్షసభ్యుల మగు మా కీ పిడుగునంటిచార వినుటవలన గలిగినసంతాపమునకు మేర లేదు. ప్రత్యేకముగ మాయొక్క అనుకాపమే గాక, ఈచెన్నపురి పౌరు లెల్లర చింతను వెలిబుచ్చునపుడు మా మనములందు పొంగి పొరలు చుటవారినిగి మికు తెలియనగును. చిత్రరంజనని సుగుణపుంజములును, నిరంతర దేశభక్తియు, ప్రతిభావిశేషములును, స్వస్థానాపాదులును ఇర్లనాతీతములు. వానినిటనే జర్జింప నవసరములేదు. కేవల నామమాత్రదేశభక్తుడు గాక తనజీవితమందలి ప్రతిమంతమును యాదర్శప్రాయముగను ప్రామాణ్యముగ నొనర్చెను. స్వార్థరహితత్వమునకును, దేశభక్తికిని, పరిత్యాగమునకును, ఈతని హృదయ మునికెట్లు. ఈతని యాత్మ మహత్తరమైనది. దేశభక్తిని స్వీయమతముగ గైకొనినతెజోరాశి. అఖండప్రతిభగల న్యాయవాదియై లక్షలకొలది ద్రవ్య

ము గడించి అసంఖ్యాకములగు దేశసోదరులకుంబులులకు, విద్యానిలయనిర్మాణములకు వెచ్చించిన ఉదారస్వభావుడు కంగదేశమందలి ధ్యాకోవ్యములుగాని, విద్యావిమనక సంస్థగాని, పేదలగు యువజనులుగాని యాతని సహాయము బడయనివారరుదు. అసహాయాద్యమారంభమునందు యీ మహనీయుని పిలుపునకు దేశమెట్టి జవాబిసంగెనో మిగిలెదకు తెల్లమే. కేవలము దేశభక్త్యత్నాహములచేయు స్వల్ప దనటయే గాక కార్యమునడై చారాపుత్రులతో కారాగృహమున కంపబడి రాజకీయ సన్నాహిగ బయల్పడెను. ఆత డెట్టిరాజకీయాభిప్రాయముల గల్గియుండినను నేకు ఆఖిల భారతదేశ మందామృతజీవుని మరణమునకై ఇగవనివా రుండరు. నే డీమానవశ్రేష్ఠుని గోల్పోయితిమి. కేవల కామన్నదో, భావిపరిణామ మెటులున్నదో తెలియకున్నది. కాంగ్రెసువారి యొక్కయూ, మదరాసు పట్టణపౌరులయొక్కయూ, చెన్నరాష్ట్రముందలి ప్రజలయొక్కయూ అభిప్రాయముల నే డెల్పుచున్నటుల తలంచెదను కాన తామెల్లరు ఈతీర్మానము సంగీకరింప నేడుచున్నాను.

అబ్దుల్ హమీదుఖానుగారు

తీర్మానమును బలపరచుచు నిట్లునుడిసిరి:—ఈ భారతవర్షమందలి యారాజగోపాలములో చిత్రరంజనని నామ మెరుంగనివారరుదు. కన్యాకుమారిమొదలు హిమవల్లగమువరకును దేశబంధునుడించి విసనివారరును మాటాడినవారు నుండవోరు. ఈ దేశమందును, ప్రపంచమందంతటాగూడ శీ॥ శే॥ దేశబంధు గావించినట్టి అసమానత్యాగము సల్పినవారు అత్యల్పసంఖ్యాకులు. తన సర్వస్వము దేశమాత్మవిముక్తికై యర్పించెను. నిరాకరణోద్యమారంభమునందును ఆతనికి క్రితమును, కళాకాలల బహిష్కరించిన విద్యార్థియువకులు కేవలమే లాతని సహాయమును బడసి యుండిరి. తనస్వాస్థితీవ్రవ్యమునుండి నిరాధారులు, నిస్సహాయులునగు వంగయువజన కుటుంబముల నెన్నింటినో పోషింప గలిగెను. అసహాయాద్యమునకు మూలస్థానమై ఉద్యమమును ప్రకమము నడిపినవారలయందు దిత డగగణ్యుడు. గాంధీమహాత్మునికి నడిభుజమునలెనుండి తోడ్పడినధీరుడు. అట్టిసోదరత్వమును త్యాగశీలుని గోల్పోవుటవలన వాటిల్లిన యపారసప్తమును గూర్చి మహాత్ము డెల్లరు సంతాప మొందుచుండునో మన మెల్లర మూహింపవచ్చును.

బ్రిటిషాప్రభుత్వముయొక్క కఠినపరీక్షలకెల్ల చిత్రరంజను దాగి తుదకు జయమొందిన మేరుసమధీరుడు. వారాపుత్రులతో కారాగారమునందు ప్రతీకించి మాతృదేశభక్తిం భలముల ద్రుంపనెందిన మహాత్యాగశీలి. యశస్సామియైగాని, ఉన్నతోద్యోగాభిలాషుడేగాని, గాక కేవలధర్మాచరణమునే మనసునం దిడుకొని నిష్కామకర్మ సలిపిన స్వార్థరహితుడు. తన మాతృదేశ మనభవించుచున్న దాస్య మొక్కక్షణమైనను సహనము తో జూచి యోర్వ జాలక పోయెను. కేవలసిద్ధాంతమండేగాక యాచరణ యోగ్యమగు కార్యక్రమమును మనకెల్లరకాదర్శప్రాయముగ నొసంగియున్నాడు. కలకత్తా నగరపాలకసంఘమున కిరుమారు లధ్యక్షులై విశేష ప్రతిభ జూపిన యా మహామహునిగొరకు మనము చేయుగలిగిన దేమైన నున్నచో నాతడు దేనిని వాంఛించి, దేనికొరకై తన ధనప్రాణముల నర్పించి పరమపదించెనో ఆ సదుద్యమమును కొనసాగించుటయే మనధర్మము.

డాక్టరు. పి. పరీతముదలియారుగారు:—వై తీర్మానమును తామే యుపపాదించు నిశ్చయించినదియు, వి. చక్రయ్యకెట్టిగారుంతట క్రితమే యుపపాదించుటకు నిశ్చయించుకొని యుండినందున తాము దానిని బలపరచుటకై నను నుత్సహించి రని పల్కినను. శీ॥ శే॥ దేశబంధుదాసుగారి యాకస్మిక

మృతివలన భారతజాతి కంఠమున కీరని డుఖము వాటిల్లినది. భారతపుత్రశ్రేష్ఠుల నేవాక్యము లేతటి సత్సంతాపకృష్టములై యుండెనో అట్టితరుణముననే ఈధీశాలి మరణించుట దేశదార్పాగ్యము, భారతదేశమందుద్భవించిన ఏకాంతిమంది రాజకీయ సన్యాసులలోనో దాసుగారికడ ఆగర్భ శ్రీమంతులజాతియందు జననమంది పాశ్చాత్యవిద్యాపారంగతుడై, న్యాయవాదియై మాసమునకు నేలకెరచి ధనము గడించి, సర్వసాధాగ్యముల తోతులదూరుచు మహాత్యాగమును గావించుట కానిత్యాగ పరాయణత సంప్రసీయము. ఆతడు గొప్పప్రతిభాశాలియు, కర్మిష్ఠియునై యుండెను. దేశభక్తి యాతనిలో-మూర్తీభవించి యుండెను. సర్వమానవసేవకుడగు నామహనీయుని యాత్మ శాంతిపథమునందు గాక!

కె. వ్యాసారావుగారు:—ప్రామాణ్యచారిత్రుడగు దేశ సోదరుడు మాతాత్ము మవల పిడి లోకాంతఃమేగినందులకు మనము చింతించుచున్నాము. 1904 సం॥ మందు ఆరవిందస్థానామైన రాజద్రోహనేరము మోపబడినపుడు వారిపక్షమున న్యాయవాదిగనుండి మిక్కిలి నిపుణముగ ధైర్యోత్సాహములతో వాదన గావించి ఆరవిందయోగిడై మోపబడిన నేరము రద్దు గావించినవాటినుండి చిత్రరంజనని య శో పల్లరులు దేశమునందంతట వ్యాపింప మొదలిడెను. అటుండి కొలదిసంవత్సరములకు మాసమునకు దాదాపు 40 వేల రూప్యముల రాబడి గలిగియుండెను. కాని లెక్కవమించిన యీ ధనమంతయు నెట్లు వ్యయపరచబడుచుండెనో యాతడు గమనింపదాయెను. కేవల రాజకీయనిర్బంధితుల కుటుంబములే గాక నిస్సహాయులును, పేదలునయిన యనేకులుంబుముల వ్యయములను భరించుచువచ్చెను.

1904 సం॥నుండి 1920 సం॥ దనుక దేశబంధుడు రాజామరునిదేశ యనుభవించెను. 1920 సం॥నుండి తనదేశమున కారెడు గావించిన మహాత్మరత్యాగము, కృషి, అనన్యసామాన్యములు, దురవగాహ్యములు. అతని మూర్తియం దొక మహాత్మర సంపదనశ్రీ ఆత్మశ్రీ కి గోచరమగుచుండును. తనకంటెగి గావించినయుగములకు తాను బాధ్యుడైయుండకపోయినను వాని నెల్ల దీర్చి గలిగించిన తనకంటెగి ఋణియుత్తని గావించిన ధర్మస్వరూపి. తన తండ్రి ఋణముల దీర్చుటకు, తన తోడి దేశసేవారిత్యుల ఋణముల జెల్లించుటకు, కడకు తన మాతృదేశ ఋణమును దీర్చుటకై యాతడు ఈ కర్మభూమియందు జననమంది యకాల మరణప్రాప్తి నొందెను. నాతనినుండి యొకానొక దివ్యతేజము బయల్పెడలి దేశమునందెల్లడల నావరించెను. మనము నేడు సభను సమాప్తముగావించి శేపు కార్పొరేషను మూయుటవలన నాకనికి సమర్పింపదగిన దానియందల్పమైనను యొనర్పజాలియుండెను. భగవాను దామృతజీవి మరీకొంతకాలము జీవింపజేసి చెన్ననగరములో మనమెల్లరము జూచుభాగ్యము లభింపలేదు గదా యని మాత్రము చింత నొందెదము. భారతవర్షమం దిట్టిమహామహు లు దప్పించుచు లయేగాక సంపూర్ణ ఆయురారోగ్యములు గలిగి మనియుండు నటుల చయామయుడగు నాయాత్మ్యుడు డనుగ్రహించు గాక!

మాఫీ మహమ్మదుగారు

తమిళభాషయం దుపన్యసించుచు శీ॥ శే॥ దాసుగారు తన దేశవిమోచనమునకై తన సమస్తసంపదలనూ, భార్యా బిడ్డలను, వీరి కలియుగ హరిశ్చంద్రుడని పేర్పెడసెననియు, రాబోవుసంతతి వారాతని స్వరూపమును హృదయ పేటికలం దిడుకొని ఆరాధన జేయుదురనియు, వంగదేశమందు మూజవ మారు కాసనసభ్యులు మంత్రులవేతనముల నిరాకరించు వపుడు దాసుగా రస్వస్థతగ యుండినను పదకంకుర్యయందు పరుడి మోసుకపోబడి జయించి వచ్చిరనియు, ఈ ప్రపంచమందు మహాత్మగాంధీగారి పిమ్మట అట్టి పరారెకతేనడు, అట్టి లోక సంగ్రహధారకుడు గలగవోదని పల్కిరి.

లెస్లీ గారు

(వి కో పి యన్ సభ్యు లు) చిత్రరంజన దాసు గారి కుర్రులమునకై భారతజాతికి గలిగిన అపారనష్టమునకు గుండుచు భారతీయులకు తమసానుభూతిని వెలిబుచ్చిరి. దాసు గారు గొప్ప ప్రభావశూ నాయకుడు. నిర్మాణకాళిలుడు. దూర వృష్టిగల రాచకీయవేత్త. అట్టియాతని యకాలమరణప్రాప్తికై తమ సంతాపమును వెల్లడుచున్నామని పల్కిరి.

గోనుగుంట్ల వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శ్రేష్ఠిగారు ఆంధ్రమునందు మాట్లాడుచు తీర్మానమును బలపరచిరి. బ్రిటిషాప్రభుత్వముయొక్క వైఖాచిక స్వరూపమును, ద్వంద్వప్రభుత్వ విధానమందలి ఖాటకమును అంతమొందించు

టకు కృతనిశ్చయము చేయి మొత్తమునే సఫలమనోరథుడైన దేశబంధుదాసు ఇంతలోనే నిర్వాణమొందునని ఎవ్వరును తలపరైరి. భారతదేశమందలి స్థితిగతులు విక్సిరి క్లిష్టముగ నుండి కాజీయవాతావరణ మంతయు సందిగ్ధముగ నున్న యీ తరుణముననే చిత్తరంజనునివంటి నాయకశ్రేష్ఠుల సేవాకృతులు అగత్యములై యుండు నీసమయమందే యిట్టి మరణము వలన దేశమునకు నష్ట ముఖంపడును. రాచకీయ రణరంగమందు మాతనభక్తి ద్రోక్కి ప్రభుత్వసంస్థలయందు ప్రవేశించి ప్రభుత్వమువారి కోటయందే పోరు సలిపియున్నాడు. తన కీర్తి సామర్థ్యములజూపి ప్రభుత్వ పీఠ మడంచినాడు. ప్రపంచము దలి గొప్పరాజ్యాంగవేత్త లెల్లరు నీతని కీర్తి, సాహసాదార్య ములగాంచి యచ్చెరువొందిరి. తన ధనమును, భోగమును, భార్యను, పుత్రుని, తనబుద్ధిని, ప్రాణమును, సర్వస్వమును దేశ సేవకై యర్పించిన యశోరాసి. మహాత్ముని పితవ అంతటి రాజకీయధీశుడు, రణోద్ధాతుడు మరొకరు లేరు. ఈతని సంతకపిడికై, ఈతడు నడచినప్రోవనే నడచి మన మెల్లరము దేశమాత సేవకేయుదు, భారత భావిభాగ్యోదయమునకై మన యనువుల శర్పించిన గరించినా యీతని యాత్మకు మనము గొప్ప సేవచేసినవార మయ్యెదము.

పితవ అధ్యక్షులు తీర్మానము వోటుకుబెట్టగ సభ్యు లెల్లరు నిలవబడి ఏకగ్రీవముగ తీర్మాన మొనరించిరి. అధ్యక్షులు తీర్మానమును వసంతాక్షిణిగారికి తంతి తేయవలె అంగీకరించిన పితవ సభ్యులు సభాభివక్షమును విడిచిరి.

వేలం ప్రకటన

కృష్ణాజిల్లా బెజవాడ తాలూకాలో పాతు మ్లూరు యస్టేటు వకటన పార్ట్లోని బొడ్డపాడు గ్రామము తాలూకు యీదిగువ ప్రదహారింపబడిన యస్టేటు స్వంతకమతం మామూలు పల్లంభూము లు నజరానాకు 1925 వ సంవత్సరము జూన్ 23 వ తేది వగలు 12 గంటలకు బహిరంగముగా వల్లూరుగ్రామములో తిరిగి వేలం వేయబడును. యీభూములకు య 1 కి రు 11-0-0 చొప్పున శిస్తున్నున దరు శిస్తుమాద రివాజ ప్రకారం సెస్సులున్ను ప్రతిసంవత్సరము క్రయ దారు యస్టేటుకు చెల్లించవలసి వుంటుంది. పాట పాడ దలచిన ప్రతివారున్ను పాటపాడుటకు ముందుగా నెం 190 కు రు 50 లున్నా నెం 293/2 వ నెంబ రుకు రు 100 లున్నా ధరావతు కట్టవలయును. మిగతా వరతులు పాటకాలమందు తెలియ చేయ బడును.

మామూలు పల్లం నెం 190-య 11-0.3 శిస్తు య 1 కి రు 11-0-0 293/2 28-90

39.93

పోల్ వల్లూరు ఎస్టేటు, వి. శివసుబ్బారావు 1 భాగము, మేనేజరు ఆఫీసు మేనేజరు కోర్టుఆఫ్వాడ్సు, మచిలీపట్నము. 17-6-25,

శ్రీకృష్ణ జ్యోతిష మార్గదర్శిని ఈపుస్తకమును చదివినచో ఎవరికినాడు క్రొధన పం రిములో గణితముతో నిమిత్తములేకండా ప్రతిగంట, శోజా, మాసము, దశ, పంజర ఫలితములు కాంటులు తెలిసికొనగలరు. తగ్గింపు వెల పోస్టేజిసహా 1-4-0 అణాలు. శ్రీరాంప్రసాద్ జ్యోతిషమందిరము, భీమవంపాడు, భీమవంతులూక, కృష్ణాజిల్లా.

ది మదరాసు అండు సదరన్ మరాటా రైల్వే కంపెనీ, లిమిటెడ్.
(ఇంగ్లాండులో ఇంకార్పొరేటు చేయబడినది)

నోటీసు
మేళాళత్తూరు ప్లాగ్ స్టేషన్

1-7-25 తేదీనుండి గుడియారము సభత్తూరు స్టేషనులకును 98/12-13 మొల వద్ద మేళాళత్తూరు అను ఒక క్రొత్త ప్లాగ్ స్టేషను యేర్పాటు చేయబడును. ప్రయాణీకులకు టిక్కెట్లు యివ్వబడును. పామానులుకూడ రీ4 వలకులతో వింపని కన్ సైన్ మెంటులు అంగీకరించబడును. ఈదిగువ తెలుపబడినబండ్లు మాత్రమే ఈ స్టేషనువద్ద ఆగును.

మేళాళత్తూరు	నెం 15 ప్యాసంజరు	నెం 19 ప్యాసంజరు	నెం 12 ప్యాసంజరు	నెం 20 ప్యాసంజరు
	చేరులు 11 గంట-56 ని	రాత్రి 2 గంట-27 ని.	ఉదయం 8 గంట-14 ని.	రాత్రి 12 గంట-30 ని.
	బయలుదేరులు ,, 11 గంట-58 ని	,, 2 గంట-29 ని.	,, 8 గంట-16 ని.	,, 12 గంట-32 ని.

న్యాయస్థానవార్తలు

బెజవాడ ఆనకట్టవద్ద జరిగిన కూనీయత్నము గుడివాడతాలూకా పెదపాటికాపురమును పురకొల్లు వెంకటరాజుగారి అనే అతడు ఘంటసాలకాపురమును అత ఘంటసాల వెంకటస్వామయ్యగారి ఏప్రిల్ 17 తేదీన బెజ వాడ ఆనకట్టవద్ద చంపబోయినదియు, చంపినేయుటకు పొడి చి పొడిబోయినదియు పోలీసువారు వెంకటరాజుగారి అ రెడ్డుచేసి, కేసు పెట్టియున్నాడు. ముద్దాయి గుంటూరు సబ్ జై యిలులో ఉన్నాడు. కేసు గుంటూరుసబ్ జైన్స్ ప్రియూరిలోర్లు లో విచారణ జరుగుతున్నది. సదయముద్దాయిని గుంటూ రులో జామీనుమీద వదలనందున 15-6-25 తేదీన ప్రాజెక్టులో జామీనుపిటీమను పెట్టగా ప్రాజెక్టువారు జామీను మీద విడుదలచేసినారు.

సర్. కె. వి. రెడ్డినాయుడుగారున్ను, గుంటూరులో న్యాయవాదిగా ముద్దాయంతరపున వాదించుచున్న చలసాని సత్య నాకాయగచాకగిగారున్ను ప్రాజెక్టులో యీవిషయములో పనిచేసిరి.

(ఒకవిలేఖరి)

శ్రీ సోదరసమితి

ఈసభ ద్వితీయసమావేశము పితాపురమున నీనెల 18,14 వ తేదీలను జయప్రదముగ జరిగినది. సమావేశమునకు వివిధ ప్రాంతములనుండి మిత్రులు విచ్చేసినారు. మొదటిదినము కార్య నిర్వాహకసభ జరిగినది. దీని ప్రధానోద్దేశము అన్యోన్య భ్రాతృభావము, ప్రేమ, పరోపకారదీక్ష, నిర్మలత్వము, ఆత్మసమర్పణము, విద్యాభ్యాసకమాసాభివృద్ధులు. ఇట్టి గుణ దర్శనము లంగీకరించి దీక్షపక్షులై యాచరింమనెల్లరు దీనియందు చేరవచ్చును. కార్యనిర్వాహక సభాసంతరము భోజనభాజన ములు సోదరుల యిష్టానోష్ఠియు సంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రచర్య నములతో నానందముగ గడచిపోయినవి.

మరునాడు వివిధ ప్రసంగాలు, సోదరు అన్యోన్య విద్యాకౌశలములందు పోటీపరీక్షలు, ఆ సాయంకాలము బహి రంగసభ జరిగినది. తత్పరకు శ్రీ శ్రీ మాచి నరసింహాచార్యులు గారు అధ్యక్షత వహించిరి. మిత్రులలో చాలమంది, సభకువచ్చి నవారు ప్రేమనుగూర్చి, దేశభక్తినిగూర్చి మాటలాడిరి. తరువాత అధ్యక్షులు తమ మృదుమధురమైన తెలిని చక్కని హితబోధ రూపకమైన యొక యువవాడను గావించి సభ్యుల నానందాద్ధి శోభాదించినారు.

ఈసోదరసభా సమావేశము జయప్రదముగను నానంద ద్యోతకముగను శ్రీశ్రీ దామెర వెంకట గంగాధర రామ రావుగారి సహాయమునకా కార్యపరతంత్రతచేత నెవరేనది. ఇట్లే ప్రతియే దీపభ యొక్కొక్కచోట జగుని యందును.

(ఒకవిలేఖరి)

శ్రీ సీతారామాంజనేయ నాటక సమాజం ఏలూరు 20-6-25 శనివారం ఏలూరు పాండురంగా సినిమాహాలులో చాపది నాటకము ప్రదర్శింతురు. M. N. ROW, Zamindor, & PROPRIETOR.

వాతావరణస్థితి

1925 సం! జూన్ 18-వ తేదీ గురువారము

ముఖ్యజిల్లాలు	ముఖ్యజిల్లాలు	ముఖ్యజిల్లాలు	ముఖ్యజిల్లాలు	ముఖ్యజిల్లాలు	ముఖ్యజిల్లాలు
గత 24 గంటలలో అత్యధికవర్షము	గత 24 గంటలలో అత్యల్పవర్షము	గత 24 గంటలలో సర్పము	కూల్ 1.5 తేదీనుండి వర్షము	సాధారణముగా సంవత్సరమునకు కురియు నుండు వర్షము.	
గోపాలపురం	98.5	80.3	...	0	44.96
విశాఖపట్నము	91.2	78.2	0.05	0.68	87.09
కాకినాడ	92.9	78.6	...	2.88	89.09
మచిలీపట్నము	95.8	74.8	0.95	2.43	41.59
కర్నూలు	98.0	78.4	...	0	26.01
బళ్లారి	94.8	74.9	0.01	0.01	20.51
కడప	94.6	75.8	0.08	0.38	81.28
నెల్లూరు	93.5	77.1	0.41	0.48	87.98
మద్రాసు	91.8	81.8	...	0.09	50.74
కడలూరు	97.6	78.2	...	0.58	52.94
నీలము	98.8	71.6	1.42	2.29	89.80
కోయంబుత్తూరు	90.7	70.5	...	0.41	22.99
తిరుచనాపల్లి	102.1	74.2	1.25	2.29	88.18
నాగపట్నము	95.7	75.9	0.07	0.29	54.98
మధుర	99.1	75.0	0.41	2.45	88.58
పాంబల్	94.2	81.8	...	0	87.00
తిరునల్వేలి	...	...	...	1.37	28.84
తిరుచేర్యుడము	88.9	76.1	...	1.88	64.51
కొచ్చిన్	85.6	74.5	0.60	6.88	114.51
కాలికట్టు	89.8	75.6	0.04	5.12	117.16
మంగళూరు	87.7	78.1	0.48	12.95	125.68
దెంగుళూరు	88.3	68.1	...	0.82	85.57
మేళాళ	75.1	62.0	0.03	3.43	125.46
కొడైకనాల్	65.9	52.2	2.00	5.66	62.18

సర్కారులు:— మచిలీపట్నములో 0.95 వర్షించెను. విశాఖపట్నములో చినకుటుపడెను. మేళుములు ఒక మోస్తరుగ నున్నవి. మచిలీపట్నములో అర్ధగ్రాత ఎక్కువ. రాత్రివేడిమి 8 డి గ్రీస్ తక్కువ. గోపాలపురంలో 4 1/2 డిగ్రీలు ఎక్కువ.

దక్కన్:— కడప, బళ్లారిలో చినకుటుపడెను. మేళు ములు ఒక మోస్తరుగ నున్నవి. అర్ధగ్రాత చాల ఎక్కువ. కడపలో పగటి రాత్రివేడిమి 4 1/2 డిగ్రీలు తక్కువ. కర్నూలులో పగటి వేడిమి 3 డిగ్రీలు ఎక్కువ.

కర్నాటకము:— నెల్లూరులో 0.41 వర్షించెను. మేళు ములు ఒక మోస్తరుగ నున్నవి. నెల్లూరులో అర్ధగ్రాత ఎక్కువ. రాత్రివేడిమి 4 1/2 డిగ్రీలు తక్కువ. పగటి వేడిమి నెల్లూరు కు ద్రాసులో 7 డిగ్రీలు తక్కువ.

వాతావరణపరిస్థితి లింకను అస్థిగముగ నున్నది. రాజ ధానిలో చాలచోట్ల చినకుటు బడవచ్చును.

ఎస్. ఆర్. యు. సావూరు, వాతావరణాస్త్రజ్ఞుడు.

రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుల నెత్తిక

జస్తిసుపక్షముయొక్క మతంత్రములు

కాంగ్రెసుపార్టీని బయటము

(మనీ తెలిపి)

అలమూరి, జూన్ 17:- జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు ప్రకటించిన తీరుని రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుల నెత్తికొనబడు ఈ నెల 16-వ తేదీన తాలూకాబోర్డు ప్రత్యేక పూజావేళను జరిగెను. ఎన్నుకొనుటకు ఎదిరివేయబడిన పండ్లెండు సావములలో తొమ్మిది స్థానములు కాంగ్రెసుపక్షము స్వాధీనమయ్యెను. రెండు సావములు జస్తిసుపక్షమువారి స్వాధీనమయ్యెను. తక్కిన స్థానమునకు జాతీయవాది యనబడు నొక యువకుడు స్థానిక బహిరంగుడు ఎన్నుకొనబడెను. జస్తిసుపార్టీకి కేంద్ర బోర్డు సభ్యులను బహిరంగులగు గలసి కాంగ్రెసు మెజారిటీని భగ్నము చేయుటకు పనుకట్టిరి. పీరికి సాహాయ్యము నిమిత్తము ఈ తగిన యందుటకు జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు మిరినల్ల సభ్యులను నియమించెను. ప్రతిపక్షుల పోటీ లేకయే యెన్నుకొనబడిన కాంగ్రెసుపక్ష సభ్యులలో నిర్దుష్ట రెడ్డిపంపుమవారు కాంగ్రెసు పార్టీని భంగపరచెనని యందును బయలుదేరెను. తుదిక్షణము వరకును ఈయన రెడ్డిపంపుసభ్యుల సాహాయ్యము మారగొనుటకు విశ్వప్రయత్నములు జస్తిసుపక్షమువారు వాచించిరి. తన పక్షము తరపున తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుడవడికి అభ్యర్థి కాకర్లపూడి రాజగోపాల నరసరాజుగారిని జస్తిసుపక్షము నిర్ణయించెను. ఈపక్షము చెక్కుచెదరకుండ మందులకు సమయమునకు జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు అరుదొచ్చెను. సరిగ్గుపూర్వము రెండు గంటలకు బోర్డు మేంబరు లెల్లరు సమావేశమునకు హాజరైరి. వారి పార్టీవారలతో రాజాగారు రెండు మోటారుబండ్లలో దయ చేసిరి. రెడ్డిపంపు కాంగ్రెసుసభ్యుల నిర్దురిని లోబరచుకొనుటకు కడపటి ప్రయత్నము చేయబడెను. ప్రక్కగరుల దింకను సభ్యులు సంప్రదించుకొనుచున్నారని గాన ఒక్క పావుగంటసేపు వరకును సమావేశమున ప్రారంభించుటకు అప్రయోజనపరమయిన తాత్కాలికపు అధ్యక్షుడు సభ్యులను గోరెను. అయినప్పటికిని వీరిబిక్కులు సాగలేదు. సాంఘిక పులాభములగాని స్వీయలభములగాని జూయకొనక కాంగ్రెసు ప్రతిపక్షుని నిర్ణయించు రెడ్డి సభ్యులను స్వగౌరవమును నిర్దురినింపి, జస్తిసుపార్టీ ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలమౌజనమయ్యెనని తోచుకొని, సమావేశముపూర్తికాకుండగనే, రాజభక్తి ప్రమాదము వైపును గయకొనకయే మోటారు బండి వెళ్లి రాజాగారు తుట్టున వెడలిపోయిరి. ఇద్దరు రెడ్డి సభ్యులలో నొకరు శ్రీమత్ బిక్కిన వెంకటరత్నంగారు రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షులుగ నుండలయునని ప్రతిపాదించి, రెండవసభ్యుడు అనువదించెను. వెంకటరత్నం, యం. ఎల్. పి. గారికి పోటీగా అధ్యక్షతవహింపి మురయ్యుర తేరు. తదనంతరము బిక్కిన వెంకటరత్నముగారు ఉచితరీతిని రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుడవడికి ఎన్నుకొనబడినటు నిర్ణయింపబడెను. బిక్కిన వెంకటరత్నముగారు బోర్డు అధ్యక్షులుగ నుండలయునని ప్రతిపాదించి అనువదించిన రెడ్డి సభ్యుల సభ్యుల వరకును ప్రశంసార్హులు. ప్రజలయొక్క ప్రతినిధులు విజయమునొందిరి. కాంగ్రెసునకు ప్రజలయందుగల పశుత్వబడి అధ్యక్షియమైనది యని యాదొన్నికవలన బుజువు చేయబడెను. కాజ్ఞి సంయుక్తముగ పనిచేసి నిర్మాణకార్యక్రమమును బూర్తిచేసి కాంగ్రెసుయొక్క ప్రతిష్ఠ ద్వితీయ కృతియు గావించబడియున్నది. (తండ్రివార)

కాంగ్రెసుపత్రిక - రాజమహేంద్రవరం

అధికారములను కొన్ని కారణములచే నీవారము కాంగ్రెసుపత్రిక వెలువడదు. రాజోవువారము పత్రికను ఎక్కిన పుటలతో ప్రకటింపగలవారము. చంకాదారులు మన్నింపబ్రాధితులు.

మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్య, సంపాదకుడు.

తూర్పు కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెసుసంఘ ఖద్దరుబోర్డుల తగాదాలు

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సంఘమువారి విచారణ

ఈ నెల 16 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికయందు రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు కార్యదర్శి శ్రీయుత మండపాక రంగయ్యనాయుడు గారు తూ. కృ. కాంగ్రెసు సంఘ ఖద్దరుబోర్డుల తగాదాలు, జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘ నూతన యెన్నికలు అయినవిమర్శ విచారంపడునని తండ్రినిచ్చి యున్నారు. ప్రస్తుతమున్న కాంగ్రెసు సంఘమునకు, ఖద్దరుబోర్డులకు గల తగాదాలు విచారించుటకు నూతనకాంగ్రెసుసంఘ మేల సమావేశము కావలెను! ఈ తగాదాల నిర్దురినిని నూతనసంఘము బోధ్యత వహించునా! దాదాపు సంవత్సరమువైపుండి ప్రస్తుతమున్న వారిలో నుండియే యీ తగాదాలు ప్రారంభించి జిల్లాలోని నిర్మాణకార్యక్రమమునకును, జిల్లాసంఘమునకును విశేషనష్టము కలిగించుచున్న సంస్కరణలలో రాష్ట్రీయసంఘమువారి రింతరీతి ఉపేక్ష వహించుట భావ్యముగ లేదు. ఇక వైపున సక్రమమైన విచారణ సల్పి తగువ్యాయమును కలగ జేయవలెనని నూతనసంఘ సమావేశముతో నిమిత్తము లేకుండ తక్షణమే రాష్ట్రీయసంఘమువారు విచారణ సూచనలై నని యందుమూలముగా ప్రార్థించుచున్నాను.

కొడాలి నరసింహారావు,
జిల్లాకాంగ్రెసు సంఘసభ్యుడు.

తూర్పు కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెసుసంఘ నూతన యెన్నికలు (చల్లపల్లి ఫిర్కా) దివితాలూకా యెన్నికలు చెల్లగూడదు

ఈసంవత్సరము జిల్లా కాంగ్రెసుసంఘమునకు సభ్యుల నెన్నుకొననిమిత్తం ఫిర్కాలవెంబడి ఆయాఫిర్కాలకు సమావేశకర్తలను నిర్ణయించి జూన్ నెల ౧౫ తేదీలోగా నెన్నికలు జరిపించవలసినదిగా ది 3౦-౫-౧౯౨౫ తేదీన జిల్లా కాంగ్రెసుసంఘమువారు నిర్ణయించినారు. కాని యిటీవల ౧౫ తేదీ నుండి ౫ తేదీవరకు గడువు మోచిచ్చించినారు. చల్లపల్లి ఫిర్కా సమావేశకర్త యగు మా. వెంకటకృష్ణయ్యగారు ౧౫ తేదీ చల్లపల్లిలో మీటింగు అని ౧౫ తేదీ ఉదయం ౧౦-౬-౨౫ లకు నోటీసులు పంపించినారు. ఇంక అవ్వవధిగా నోటీసులు పంపుటకు సభ్యుల కందజేయుటకుగాని, వెళ్లుటకుగాని వ్యతిరేకము. కనీసము మూడురోజులు అయిన ముందుగా నోటీసులు పంపించిన బాగుండెడిది. ప్రస్తుతము- మాజిల్లాకాంగ్రెసుసంఘ గల తగాదాలు అందరకు తెలిసినవే. ఈ సమావేశకర్తగా ఒక కక్షకు సంబంధించిన వాడగుటచేతను, నోటీసులు అవ్వవధిగా అంది యితరపక్షసభ్యు లెవరు వెళ్లి వీలుగానుండుటచేతను ఈయెన్నికలు చెల్లగూడదనియు, ఇంకొకసారి నోటీసులు ముందుగా అందరకు అందజేసి సక్రమముగా మీటింగు జరిపి యెన్నికలు జరిపిన బాగుండుననియు ఇందుమూలముగా జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘమువాకిని, ఫిర్కాలోని కాంగ్రెసుసభ్యులకును తెలియజేయుచున్నాను.

కొడాలి నరసింహారావు.

రాజమహేంద్రవరం తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘము

ది 22-6-25 తేదీ సోమవారం మధ్యాహ్నము రెండు గంటలకు రాజమహేంద్రవరం తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘ సాధారణ సభ రాజమహేంద్రవరం తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘ కార్యాలయములో యాదిగన విషయములను చర్చించుటకు సమావేశమగును. కావున సభ్యులెల్లరును దయచేయబ్రాధితులు.

వి. మ. య. మ. లు

1. అధ్యక్షుని రాజీనామా.
2. శ్రీయుత మాదాప్రగడ వెంకటకృష్ణారావుగారి రహితాపురంపంచమగూడెము విషయమైన పుత్రము.
3. పరివెలలో జరిగిన గోదావరిమండల సభ తీర్మానములను ఆచరణలో పెట్టుటను గురించి.
4. మహాత్మా గాంధీగారికి ఆహ్వానము, ఏర్పాటులను గురించి.
5. ఇతర విషయములు.

రాచర్ల నారాయణరావు,
తా. కాం. సంఘము కార్యదర్శిగాను

ఉచిత హామీనమాను వైద్యశాల- రాయపేట

ఒక విన్నపము

ఈనితపమానముని నిర్మాణ చతురత బయల్పడుచు ప్రపంచాభివృద్ధి కలుగుచున్న యీ దినములలో ప్రజోపచార సంస్థలు అన్ని యెవలను వ్యాపించుచుండగా మదరాసులో యిప్పుడున్న వైద్యశాలలతో బాటు రాయపేటలో ఉచిత వైద్యశాల నొకదానిని మేము స్థాపించితిమి. ప్రస్తుత మీ వైద్యశాల సర్వెంటు ఆఫ్ ఇండియా సొసైటీ మందిరమునందున్నది. హోమోపతి వైద్యమును కనిపెట్టిన ఘనము డా||హామీన్ మానుగారగుటచే వారి వాసుమే దీని కొనగబడెను. మంచి వైద్య శాస్త్రజ్ఞులును విశాల హృదయమును సమర్థులును అగు వైద్యులు (పాగ్చిల్లు వైద్యశాస్త్రములం దా రి తేరినవారు. డా|| జి. జక్రయ్య- బి. ఏ. ఎం. ఆర్. సి. ఎస్. డి. బి. ఎం. ఎస్. గారు, డా|| వెంకటరావు ఎం. బి. బి. ఎస్. డా. పి. రాజేంద్రప్రసాద్ మైసూరు పింఛను వైద్యోద్యోగి, డా|| హెచ్. వెంకటరావు పండ్లవైద్యుడు, మిను రాయరాజులంగు నడ్డుమున్నగువారు ఉచితముగా యీ వైద్యశాలయందు వివిధ జబ్బులకు చికిత్సచేయ సమ్మతించిరి. ఈఉచితకార్యమునకు తమ జీవితమంతయు దారబోయుచున్న డా|| ఆచార్యగారు హోమియోపతి విధానమును సర్వవ్యాపక మొనర్చుటకు నిరంతరము పాటుబడుచున్నారు. వైద్యులు ఉచితముగ నేవజీవనముందుల ఖర్చులు భరించుకొనవలసి యున్నది. కావున మాకు భర్యాదాయములు చేయగ నేమియులేనందున, మీరే శ్రద్ధవహించి ఉచితముగానుండి యీవైద్యచికిత్సకు తోడ్పడుదురుగాక.

హోస్పిటలు జేయుట

ఈ ఉచితవైద్యశాలకు ధనము తగినంత కూడినతోడనే ఉన్నత వైద్యశాలగా (హోస్పిటలు) జేయుటకు యత్నములు జరుగును.

ఈవైద్యశాలకు సహాయముజేసి ఒక్క ప్రాణిని (బలికించి నను, ప్రపంచములోని బాధ తొలగించుటకు గొప్పధర్మము చేసినట్లే హోమోపతిమందులు అందిరికి యిష్టముగనున్నవి. అవ్వతమైన చికిత్సలు జరుగుచున్నవి.

మీధనసహాయమును గోరుచున్నాము. మావిన్నపము వ్యధగాదని నమ్ముచున్నాము. మీవై పరాత్పరుడు దయదలచుగాక.

ఇట్లు విశ్వాసపూర్వకముగా:- గా|| వి. ఎస్. శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు, గా|| డా|| ఖా|| బి. మ. ఉస్మానుసాహేబుగారు, గా|| డి|| బి. టి. ఎం. శివజ్ఞానం పిళ్లెగారు, రా|| బి. సి. న శేతముదల్యారుగారు, గా|| డి|| బి. టి. రంగారావుగారు, సర్ ఎం. సి. టి. ముత్తయ్యచెట్టిగారు, డి|| బి. సర్ టి. సతాశివయ్యగారు, డి|| బి. ఎస్. భవానందంపిళ్లె, డి|| బి. ఎం. బి. పార్థసారథిఅయ్యంగారు, ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు, డి|| బి. వి. తిరుమలపిళ్లెగారు, రా|| సా|| పి. సంబందముదల్యారు, రా|| బి. టి. వరదరాజులు నాయుడుగారు, ఎ. రంగస్వామిఅయ్యంగారు, రా|| బి. సి. గో. పా. ల. మీనను, రా|| సా|| జి. వెంకటరంగరావుగారు, రా. పా., టి. రామకృష్ణయ్యంగారు, రెవ. కానకు, వెం. జి. గోల్లపిళ్లెగారు, శ్రీ|| దేశ్మందారక. నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, డి. రామశేంద్రరావుగారు, ఆర్. మదనగోపాలనాయుడుగారు, టి. ఎస్. రామస్వామి అయ్యగారు, కె. వ్యాసరావుగారు, కె. ఎస్. మీననుగారు, శ్రీమతి బ్రహ్మశిని భట్టాచార్యయ్యగారు, ఎ. రంగనాథశంకరయ్యగారు, జి. నరసింహంగారు, వి. చక్రయ్యచెట్టిగారు, టి. ప్రభాకరంపంతులుగారు, శ్రీ|| చల్లా శేషగిరిరావుగారు, అబ్దుసామిదు ఖానుగారు, కె. డా|| డబ్లి. ఎల్. పెర్సానసుగారు, ఎం. కె. ఆచార్యగారు - మున్నగువారు చాలమందిగలరు.

21-6-25 ఆదివారము శ్రీ నాట్యసభ తెనాలి

(అ మె చ్యూ ర్సు)

ప్రతాపరు ద్రియము

యుగంధర, } ము|| రా|| రా|| శ్రీ గోవిందరాజు
పిచ్చివాడు. } సుబ్బారావుగారు యల్. యమ్. డి. యమ్.
చేరిగాడు-కొచ్చర్లకోట రంగారావుగారు
పాతూరి నూర్యనారాయణ, కార్యదర్శిగాను.

శీ|| శే || దేశబంధు చిత్తరంజనదాస-గారు

ఋల్న లో మ హాత్మ ని ఉ ప న్యా స ము

రాజప్రతినిధి లిటనుప్రభువు సానుభూతితంతివార్త నంపెను

వివిధరాష్ట్రములవారి సానుభూతితంతివార్తలు

మహాత్ముడు నిన్న కలకత్తాకు వచ్చెను

దాసుగారి అంత్యక్రియల వివరము

అంత్యక్రియలకు నాలుగులక్షలమంది వచ్చిరి

పత్రికల సానుభూతి

(అసాహిత్యము)

దాసుగారి అంత్యక్రియలు

18 వ తేదీ అనగా నేడు ఉదయము 6 గంటలకు దాసుగారి శవముతో బంధుమిత్రులు డార్జిలింగునుండి కలకత్తాలో సీల్దాస్టేషనుకు చేరెదరు. ప్లాటుఫారముమీదికి ప్రజలగుంపును రాసీయవలదనియు ప్రముఖులకును ఆప్తబంధుమిత్రులకును తావుండవలయుననియు ప్రజలు స్టేషను వెలుపలనే నిలువవలెననియు ఉత్తరువు లీయబడెను. కలకత్తా నగరమున ముఖ్యవిభులగుండ శవమును ఊరేగించెదరు. కలకత్తాకార్పొరేషనుకు దాసుగారే మొదటి లార్డుమేయరుగాన కార్పొరేషను కార్యాలయము వద్దను ఫార్వర్డుపత్రికా కార్యాలయమువద్దను ఊరేగింపు కొంతసేపు నిలుపబడును. పిమ్మట రస్సారోడ్డులోనున్న దాసుగారి భవనమునకు శవమును గొనిపోయెదరు. అచట ఆత్మవశ్యకులు కడపటిసారి శవమును చూచెదరు. పిమ్మట శ్మశానమునకు గొనిపోయి హిందుమతధర్మానుసారము దహనము గావించెదరు.

కార్పొరేషను సంఘసభ్యులును, కాంగ్రెసు, స్వరాజ్య సంఘసభ్యులును కలకత్తా నగరమున దలిప్రముఖులందరును సీల్దారైలుస్టేషనుకు వెళ్లెదరు. మహాత్ముడు రైలుస్టేషనునుండియు శవముతోగూడ నుండి శ్మశానమువరకును వెళ్లును. చాలమందివలంటీరులు వచ్చి సర్దుబాటుచేయుదురు.

డార్జిలింగునుండి

శవమును గొనివచ్చుట

16 వ తేదీని డార్జిలింగు ప్రముఖులందరును సైపుయైసైదు భవనమున కేగి దాసుగారి శవమును చూచి. ప్రభుత్వోద్యోగులు చాలమందిగూడ వెళ్లిచూచిరి. 17 వ తేదీ ఉదయమున శవమును పెట్టెలోనుంచి రైలుస్టేషనుకు గొనిపోయిరి. అచట డార్జిలింగు మెయిలుకు ఒక ప్రత్యేకపు బండిని తగిలించి ఆబండిలో శవపేటిక నుంచిరి. శవమును చూపుటకు వేలకొలది ప్రజలు డార్జిలింగు రైలుస్టేషనుకు వెళ్లిరి. శవపేటికపైన చాలమంది పుష్పమాలలను వేసి పుష్పమాలలతో శవపేటిక శుభ్రపరిచిరి.

దాసుగారి అంత్యక్రియలు

నేడు 18 వ తేదీ ఉదయమున 7½ గంటలకు డార్జిలింగు మెయిలుబండి సీల్దాస్టేషనుకు వచ్చినది. 6 గంటలకు రావలసినబండి 7½ కు వచ్చినది. నిన్న 17 వ తేదీ రాత్రి 2 గంటలనుండియు వేలకొలది ప్రజలు రైలుస్టేషనువద్దకు రాసాగిరి. ఉదయము 6 గంట లగునరికి కనీసము నాలుగు లక్షలమంది స్టేషను సమీపమున చేరియుండిరిని అందరును గూడ నిరారణ చేసిరి. డార్జిలింగు మెయిలుబండి ఆగెడు ప్లాటుఫారము తప్ప తక్కిన ప్లాటుఫారము లన్నియును ప్రజలతో నిండిపోయెను. స్టేషనులోను చుట్టుపట్లను అడుగెడు ఖాళీ స్థలమైన లేకుండనుండెను. రైలుబండి రాగానే 8 వ నంబరు ప్లాటుఫారమునకు ప్రజలు పరుగిడ సాగిరి.

దాసుగారి శవపేటిక నుంచిన పెద్దబండిని స్టేషను వెలుపల రైలుబండి నుండి విడదీసిరి గాన మరిరెండు నిమిషములకు ఆ బండిని 4 వ నంబరు ప్లాటుఫారము వద్దకు పైలెటు యింజను సహాయమున తీసుకొని వచ్చిరి.

డాక్టరు జె. ఎం. దాసుగుప్త, ఎస్. ఎస్. హలదారు, మహాత్మాగాంధీ, ఎస్. ఆర్. దాసు, ఎస్. సి. రాయ, శ్రీమతి అపర్ణ దేవిగార్లు భారకు పూరు వెళ్లి ఆబండిలో నెక్కి సీల్దాకు వచ్చిరి.

సర్ నీలరత్న సర్కారు, బెహిను చంద్రపాలు, రవీంద్రనాథ టాగోరు, డాక్టరు మోరిసో, జతీంద్రనాథ బాసు గార్లు మున్నగువారు చాలమంది ప్రముఖులు ఆ ప్లాటుఫారము మీద నుండిరి. శవమును రైలులోనుండి సాలంకృతమగు నెకబండిలో నుంచిరి. ఆ బండినంతను పుష్పమాలలతో నింపి వేసిరి. వాద్యములు మ్రోయుచుండెను. విద్యార్థులు శవమును మోసికొని వెళ్లిరి. భారాబజారు కాంగ్రెసు సంఘమువారు సంగీతన జతలను ఏర్పాటుచేసిరి.

ఖిలాఫతు వలంటీరులు మూతవేయబడిన వాద్యములను మ్రోగించుచు గేయములను పాడుచు వెంట నడిచిరి.

నల్లనిదస్త్రాను ధరించిన సిక్కులు పతాకములను ధరించి అనుసరించిరి. లక్షలకొలదిగా నుం

డిన పౌరు లందరును పాదుకలను త్యజించి విడికాళ్లతోనే నడవసాగిరి. కటివస్త్రమూత్ర వైభవుడగు గాంధీ మహాత్ముడు వేరొక బండిలో శవశకటము పెనుకనే వచ్చుచుండెను. హరినను రోడ్డు నడి సముద్రమువలె నుండెను. పన్నీటితో పాద్యమును పుష్పములతో ఆవాహనమును పౌరులు సమర్పించిరి. సాధోపరిభాగములపై నుండి సరవారీసహస్రము శవశకటముపై పుష్పవర్షమును కురిసెను. మేడలపై డాబాలపైనను వసారాలలోను కిటికలలోను ఎల్లయెడలను ప్రజలు ముఖ్యముగా స్త్రీలు కిటకిట లాడుచుండిరి. హరినను, కాలేశీ పిఠులు కలియుచోట ఊరేగింపును చిత్కారువీధికి మరలించిరి. చాలమంది మార్వారీలు కోరుటచే యీ మార్పుచేయబడెను. పిమ్మట మొదట నిర్ణయించిన ప్రకారము కాలేశీ వీధిమీదుగ ఊరేగింపు రస్సారోడ్డును చేరినది. (అ. ప్రె.)

రాజప్రతినిధి తంతివార్త

“మీభర్త చనిపోయెనను దుఃఖవార్త నా కి పుడే తెలిసినది. దుఃఖసముద్రమున మునిగియున్న మీకు నాసానుభూతి నందజేయుచున్నాను” అను తంతివార్త రాజప్రతినిధి లిటనుప్రభువు వసంతాదేవి గారికి నిన్నను పంపించెను.

మహాత్ముని రాక

మహాత్ముడు నిన్ననే (17 వ తేదీ) కలకత్తా చేరెను.

మహాత్ముని తంతివార్త

నిన్నఉదయమున ఋల్నానుండి మహాత్ముడు కలకత్తాపత్రికలకు తంతివార్త నంపెను: “ఆసాము ప్రయాణమును నిలిపి వేసితిని. నేడురాత్రి కలకత్తాకు వచ్చుచున్నాను. దాసుగారి అంత్యక్రియలకు నేను ముఖ్యముగా నుండగోరెదను. అన్ని ప్రజల వారసును భిన్నాభిప్రాయములను వదలివేసి యేకీభవించి ద్విగుణీకృతవేగముతో సుప్రసన్ను లగు దేశబంధు చిత్తరంజన దాసుగారి నాదర్శకునిగాగొని దేశసేవను నెరవేర్చగోరెదను.” అని తంతివార్తలో నున్నది.

హైకోర్టును మూయుట

న్యాయవాదు లందరును శవమువెంట ఊరేగింపుతో వెళ్లుటకు రెండుగంటల సేపు అనగా 12 గంటలగువరకు కలకత్తా హైకోర్టు తెరువబడదు.

కలకత్తాలో

దుకాణములు మూయుట

17 వ తేదీని కలకత్తాలో ఉత్తరభాగమున చాల దుకాణములను మూసివేసిరి. నాటకశాలలు సినిమాశాలలు మున్నగునన్నియును మూసివేయబడెను.

కలకత్తా కార్పొరేషను

కార్యాలయములను మూయుట

17, 18, 19 తేదీలలో కలకత్తా కార్పొరేషను కచేరీలు దాసుగారిమరణమునకు సంతాపమును తెలుపుటకు మూసివేయబడినవి ప్రకటించబడెను. 19 వ తేదీ సుప్రవారమునాడు కార్పొరేషను అవసరపక్ష జరుగును. అప్పుడు వాడుకావిభాగమున శతాబ్దమున తెలియని రికార్డులు మూసివేయబడును.

గ్రామ లక్షల వార్షింఁచిరి. ఎంగ్లమునకులతోరకు లక్షలను వ్యయపర

భారతదేశమునకు స్వరాజ్యము రావలె ననిన అహింసయును సత్యమునే ముఖ్యసాధనములు గా నుండవలెను. నాకు హిందువులును మహమ్మదీయులును గూడ సమానులే అనువిషయమును ఈ రెండు మతములవారునుగూడ బాగుగా గుర్తింపవలెను, నాకు ఆంగ్లేయులపై నెట్టి ద్వేషమునులేదని నేనుభారతదేశమునందలి ఆంగ్లేయుల కందరికిని ఎరిగింపజేయుదును. నేను ఇంకను కొంతకాలము జీవింపవలెనని భగవంతుడు నిశ్చయించినచో స్వరాజ్యము కొరకే జీవించెదను. నేనిపుడే మృతినొందవలెనని భగవంతుడు నిశ్చయించినచో స్వరాజ్యముకొరకే మృతినొందెదను, ఇదియే నా ప్రమాణము." అని దాసుగారునుడిచిరి.

అట్టి శాశ్వతమైన దాసుగారిపేరు చిరస్థాయి యగుటకు మన మేమిచేయవలెను? కన్నీరు వదలుట శుభము. కాని అంగుళము దాసుగారి అభిమత మీదేరాలడు. హిందువులు మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు, పార్సీలు మున్నగువారందరూ నేడే భారతీయులమని చెప్పుకొనుట గౌరవము కలదు. వారందరూ దాసుగారికి ప్రేమరసమునూరించి దేశసేవ నొనరించుటకు దీక్షబూనినచో ఆయన ఋణమును కొంతవరకైన తీర్చుకొనగలుగుదురు.

మనమందరమును ఆస్తికలపే గాన భగవంతుడున్నాడని మనకు నమ్మకము కలదు. కఠిన్య నశించిపోవునది కాని శాశ్వతముకాదు. జీవుడు మాత్రమే శాశ్వతుడు. జీవుడు జరామరణములు లేవు. దాసుగారి కఠిన్య మిప్పుడు నశించినది. వారి ఆత్మకు వివాళనమే లేదు. మహాత్మాగారునంది మహాత్మమగు దేశసేవచేసే దాసుగారిపేరుగూడ ఆచంద్రతారార్కము క్షీణించిపోయెను. వారిపేరుకొకప్పుడు ఆంధ్రమాత్రముగనైన దేశసేవను చేయగలిగిన వృద్ధులును యువకులునుగూడ వారి కీర్తిని శాశ్వత మొనరించెనువారే యగుదురు.

దాసుగారికిగల మేధాశక్తి మన కెవరికిని లేదు. కాని ఆయన పద్ధతిని అనుసరించుటకు మనకందరికిగూడ శక్తికలదు. పాట్నూలో దాసుగారు నూలువడుకుటకు ప్రయత్నించి ధార్మింకులో నేను నూలువడుకు పద్ధతిని దాసుగారికి నేర్పితిని. నూలు వడుకుటకు ఓపిక కలిగినపుడెల్ల నూలువడుకెదనని దాసుగారు మనఃపూర్వకముగా వాగ్దానము చేసిరి. ధార్మింకులో నాకు నివసించెడు గృహమునిండ రాట్టములను వెట్టించిరి. దానిని స్పృశింప కలుగజేసిరి. పూజనీయ యువసంతాదేవిగారు తనకు జబ్బుచేసినపుడు తప్ప తక్కిన రోజులలో దినమునకు ఆరగంటకు తక్కువలేకుండ నూలు వడుకెదనని వాగ్దానముచేసిరి. దాసుగారి ఘనమైనదా ధార్మింకులో నున్నది. ఆమెయును దాసుగారి సోదరియును ఆమె భర్తయనుగూడ ధార్మింకులో నిత్యమును నూలు వడుకుచునే యున్నారు.

“శాసనసభలకు వెళ్లుటగూడ అవసరమేగాని నూలు వడుకుట ముఖ్యవసరము. అంతేగాక నూలు వడుకుటని బాగుగా జరుగనిచో శాసనసభలలో పని సాగనేసాగదు” అని ధార్మింకులో దాసుగారు నా కెరిగించిరి.

దాసుగారు ఖద్దరుజుట్టునుగట్ట వారంభించినది మొదలు హామీ యొక్క ప్రాణములను వదలెడు నియమము వరకునూడ ఖద్దరుజుట్టునే కట్టుచుండిరి.

హిందూ మహమ్మదీయ మైత్రిని కలిగించుటకు దాసుగారుచేసిన ప్రయత్న మపరిమితము.

దాసుగారికి ఆస్పత్రివలె అధిమగు ప్రేమగలదు. భారతీయులలో నిన్ను నోకనామకూడనాయకుడు దాసుగారికి ముఖ్యగల ప్రేమను వెల్లడించుచు చాలసంగతులను చెప్పెను. నాకునూడ్రువల భగవంతునిచేసిన వారిలో మొదటివారు దాసుగారు. వీర్యులు ఆచార్యరాయగారుగూడ సహాయముచేసిరి అని ఆనామకూడ్రుడు నాకెరిగించెను. మీరందరూ శాసనసభలకు వెళ్లజాలరాని దాసుగారికి ప్రేమతరలగు తక్కిన మూడువలన మిరిందరూ నిరభ్యంతరముగా చేయగలరు.

నేను భరతమాతపట్ల కృతజ్ఞతగల పరిజనులలో నొకఁడును. నాకు గారిపట్ల విశ్వాసముగల సోదరులలో నొకఁడును అని భావించుకొనుచున్నాను. గాన శాసనసభలనుగూర్చి నానియమములకు భంగము కలుగుండ యితరజనుండి వీలైనంతవరక ధర్మము సహాయమును స్వరాజ్యప్రశ్నవారికి చేయవలసిని నని యానిందు సభలో తెలుపుచున్నాను. దాసుగారు ప్రాకంభించిన తార్యమునకు, నిరోధమును కలిగించునట్టి తార్యమును నేనిని చేయకుండను, మాటలను నేనిని పునఃకంఠనము భగవంతుడు నన్ను కాపాడునుగాకయని భక్తిపూర్వకముగా ప్రార్థించెదను. శాసనసభలనుగూర్చి మాట్లాడెడి భిన్నాభిప్రాయము లున్నమాట నిజమే యైనను, మాయువురి మనస్సులను చేతుమీయనిగూడ నేను తెలుపగలను. రాజకీయములందు భిన్నాభిప్రాయములన్ని కాలములయందునుగూడ నుండునగాని అందువలన మనస్సులలో విరోధములు కలుగగూడదు. పరస్పరప్రేమ తొలగగూడదు. గాఢమగు దేశభక్తివలననే మేమి పుగమునుగూడ భిన్నమార్గములలో దేశసేవను చేసితిమిగాన దేశాభివృద్ధిగందువలన నెట్టిభంగమును కలుగదు. వదకులలో భేదములుండిన బాధలే దుగాని కృత్రిమస్వభావముండినయెడలనే ముప్పుకలుగును. ప్రతిపక్షులయెడల దాసుగారికి స్నేహభావమునృద్ధియగుచున్నట్లు ధార్మింకులో నేను బాగుగాగ్రహింపగలిగితిని. పరమపవిత్రములగు నావిషయములను విమరించుటకు నేను ప్రయత్నింపగూడదు. దేశారాధకబృంద మనెడు హాతమునకు దేశభక్తుడనగునా నాయకునిగానుండెను. ఆయన నేనయను త్యాగమును నిరసనమును. కానిని నిరంతరమును స్మరించుచు ఆదర్శకృతుడును దాసుగారివార్తమును నిరంతరము నశనరించునటుల దాసుగారి పవిత్రతాత్మ మనలను ప్రోత్సహింపచుచుగాక గమ్యస్థానము కడదూరము ననన్పడి. మార్గము కంటకావృతము. స్వతంత్ర సాధారణపద్ధతిలే గాని యితరాధార మేదియును లేదు. ఆత్మవిశ్వాసమువలన నద్వితీయశక్తి కలుగునని దాసుగారు భావించియుండిరి. అతిగా మనము నడుచుకొనుచు గాక దాసుగారి ఆత్మకు సర్వేశ్వరుడు శాంతినింపంగగాక” అని మహాత్మాదాసభలో నాడినాడు.

ఆచార్య ప్రవులచంద్ర రాయగారు

“దాసుగారి మరణమువలన వంగరాష్ట్రమునకు భరింపననిగాని ఆపదకలిగింది. ఏదోయొక రాజకీయపక్షమునకు మాత్రమే ఆపదకలిగినదని తలచుట పొరబాటు. రాజకీయరాష్ట్ర భిన్నాభివృద్ధి కేని రోధన మేర్పడియున్నది. వంగరాష్ట్రమునందును భారతదేశమునందును గూడ దాసుగారి త్యాగమును సాటిలేదు. ఆయన దేశభక్తి అద్వితీయము. నాయకత్వము విహించుటకు ఆయనకు గల సామర్థ్యము మరెవ్వరికిని కలుగదు. దొరతనము వారిని రెండుసార్లు జయించెను. ద్వంద్వపరిపాలనను నిష్ప్రయోజకము లోకమునకు వెల్లడించెను. వంగరాష్ట్రమునందాయనో కొంతవరకైన పోల్చుదగినవారు కలరేలేరు. దాసుగారు వెదలిపావుటచే నేను వంగరాష్ట్రము అనాయకముగా నున్నది. ఇట్టి విమమపయమున దాసుగారు గలించుటవలన కలిగిన నష్టమునకు మేరయేలేదు. ఈభూగర్వార్త విసగానే నామనకు చెదరిపోయినది. మనకు కుడురులేదు. నాభావమును సరిగా వెల్లడింపజాలకున్నాను” అని ఆచార్యరాయగారు ఖుల్నాలో అసోసియేటెడ్సుప్రెసు విలేజుకి కెరిగించిరి.

సర్ హ్యూబర్ట్ కారుగారు

“మరణమేమిచ్చాయ దీకల నావరించుటచే ప్రతిమాల విమర్శకు భావములన్నియు నడగిపోయినవి. ఆకస్మికసంతాపకరమరణమునకు పాలైనదాసుగారు చిరకాలము ప్రతిపక్షుల విషయమున తీవ్రప్రతిరోధపద్ధతిని వదిలి సహధానపద్ధతి నవలంబించవలసినట్లు స్పష్టమగునూచలను చేసెదను విషయమును వంగరాష్ట్రభారతదేశముల అభివృద్ధిని రువారందరూ కృతజ్ఞతతో స్మరించెదరును నిశ్చయము. దానిని నెరవేర్చుటకు దాసుగారికి భగవంతుడవకాశమియ్యకుండ ఆయనను పిలిచినామియ్యను. సద్భావమువలననే దాసుగారిసంగల్ప మీదేరగలదుగాన అన్ని పక్షములవారును ఆపదలేనే అవలంబించెదరుగాక యని యాశించెదను” అని పాశ్చాత్యసంఘాధ్యక్షుడగు సర్ హ్యూబర్ట్ కారుగారు నుడిచిరి. వైట్లమునపత్రిక ప్రకటించెను.

కలకత్తా హైకోర్టు

న్యాయమూర్తులును న్యాయవాదులును దాసుగారిని ప్రశంసించుట

నిన్నుకలకత్తా హైకోర్టులో న్యాయవిచారణస్థానమున అందరున్యాయమూర్తులును న్యాయవాదులు పెక్కుమందియును సమాజేశమైరి. అభివనము ప్రజలతో నిండిపోయెను. న్యాయవాదుల (బారిష్టరుల) పక్షమున ఆర్. చక్రవర్తిగారు మాటలాడిరి. “దక్కానుండలమునందొక ప్రత్యంగప్రదాయకమును కుటుంబమున ఆదాసుగారు 1870 లో జననమైరి. 1890 లో డి. ఏ. పరీక్షలో నెగ్గిరి. 1894 లో బారిష్టరు పరీక్షలో తేరి న్యాయవాదిగా పనిచేయు నాంభించిరి. ఆయన చాల మేధావియే యైనను ప్రారంభపర్వము న్యాయవాదు లందరివలెనే ఆయనయును ఆదాసును చాలక శ్రమపడవలసినవాడే యయ్యెను. 1910 లో డక్రూను శేసువన ఆయన తెలివి తేలుట వెల్లడియైనది. అది మొదలు ఆదాయము చాల హెచ్చిపోయినదిగాని 1921 లో ఆయన వృత్తిని భోగములను మాములుపూర్వములనుగూడ ఆయన పరిత్యజించి కఠినపథముపూని దేశసేవచేయ నారంభించెను. దాసుగారి ఆశయమునుగూర్చి నా అభిప్రాయమును తెలుపుట కిది సమయము కాదు. కొందరు దాని నామోదించెదరు. కొందరు నిరసించెదరు గాని ఆయన త్యాగమును మాత్రమందరూగూడ ప్రశంసించెదరు. అది అతిగంభీరమైన త్యాగము. ఆయన కఠినప్రత్యము నూని దేశసేవచేయ నారంభించుటవలననే ఆయన ఆరోగ్యము చెడినది. దాసుగారికి భార్యయును ఒక కుమారుడును యిద్దరు కుమార్తెలును యున్నారు. ఆయన మరణమునకు దేశయులందరూను దుఃఖించుచునే యున్నారు. ఆయన దేశభక్తి నిరుపమానము. ఆయన దేశ సేవ త ము నే కోరెను. తన కుతోచినంతిని సర్వమును త్యజించి దేశసేవ చేసెను. చివరకు తన ప్రాణమునుగూడ దేశముకొరకు త్యజించెను. రంగంగమున తనవు దొరంగిన మహాయోధునివలెనే ఆయన వీరశయ్య నొరగెను. తరతరముల వారుగూడ ఆయన త్యాగమును నిరంతరమును స్మరింపక మానరు.” అని చక్రవర్తిగారు నుడిచిరి.

నగరస్థలము పక్షమునను యన్యాయోక్తెమెను లా సాసైటీపక్షముననుగూడ దాసుగారిని ప్రశంసించుచు యిరువురు మాటలాడిరి.

పిమ్మట న్యాయమూర్తుల పక్షమున ప్రధానన్యాయమూర్తి సంభాషించెను.

“దాసుగారి అకాల మరణవార్తను విని నేను చాల విచారమును చెందితిని. దాసుగారికి ఆరోగ్యము కలుగుచున్నదని అద్వితీయ జనరలుగారు గత సోమవారమునాడే నాకెరిగించినందున దాసుగారి మరణవార్త నాకు మరింత సంతాపమును కలిగించినది. దాసుగారు కొన్ని వర్షములనుండి యీ న్యాయస్థానమునందు కనబడుటలేదు. రాజకీయములందు మిక్కిలి శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండిరి. మన కీన్యాయస్థానమున రాజకీయములలో ప్రసక్తి యేమియునులేదు. దాసుగారు న్యాయవాదులలో చాల సజ్జులని మన మెడగుదుము. వారు మిక్కిలి ఉదారభావము గలవారనిగూడ చాలవందికి తెలిసియుండవచ్చును. వీర విద్యార్థులకును ఆదాయములేని క్రొత్త న్యాయవాదులకును దాసుగారు చాల సహాయము చేయుచుండిరి నేను చాల సార్లు ఈ విషయం టిని. ఇప్పుడు వంగరాష్ట్రమునకు దురదృష్టము ప్రాప్తించినటులున్నది. నిరుడు సర్ ఆనుతోష్ ముఖర్జీ గారు మృతి నొందిరి. ఇప్పుడు దాసుగారు చనిపోయిరి. ఈ పుత్రరత్నముల నిర్దగిని దేశమాత కోల్పోయినది. ఇది మిక్కిలి గొప్ప విషయగాన న్యాయమూర్తుల పక్షమున నేను మాగాఢ సంతాపమును గూడ వెల్లడించుచున్నాను అని ప్రధాన న్యాయమూర్తి నుడిచెను.

* * * * *

మౌలానా మహమ్మదాలీగారు

వాసంతిదేవిగారికి తండ్రివార్తలు పిలిచింపడ వచ్చుచున్నది. “దాసుగారు గాఢ నిద్రను కెండిరిగాని వారివలెనే దృఢసాహసత్యాగములతో దేశసేవను చేయవలసిన బాధ్యత సజీవులగు వారివలెనే పడినది” అని ఫిల్లీనుండి మహమ్మదాలీగారు తండ్రివార్త నంపిరి.

వివాహ సాగరము

అన్ని పక్షములవారును తమ తమ విభేదములను వెనుకబెట్టి, జాతీయ కార్యక్రమమును చెందుకొని వేగముతో కొనసాగించుట ముఖ్యము. ఈ విషయమున సుప్రసిద్ధులగు దేశ బంధు దాసుగారి జీవిత నిదర్శనము ననుసరించుట యవసరము. దాసుగారి మరణమువలన దేశము నుభయభియందు మునిగి దారి తెన్నుగానక పరితపించుచున్న సమయమున, విశమత్యమును కార్య దీక్షను బోధించి మహాత్ముడు ప్రజలకు త్రోవ జూపుచున్నాడు. దేశబంధునియెడ శౌరవము చూపుట కీర్తకన్నను వేరు మార్గములేదు. స్వరాజ్యగమ్యసాసము జేసినపుడే, దాసుగారి యాత్మకు సంపూర్ణ శాంతి గలుగ గలదు. నేడు ఆసేతు హిందూచలపర్యంతమును, అన్యైకణములు జలజల రాలుచున్న ననుటకు సందియములేదు. ఈ పక్షము ఆ పక్షము అను భేదములేక, దాసుగారి నెల్లరును కీర్తించుచు, విచారమును చెలుపుటబట్టి వారి యున్నది సుగుణాతిశయమును గ్రహింపవచ్చును. నేడు కలకత్తాలో నహినకర్మజనుగును. గాంధీమహాత్ముడు శ్మశానమువలన ఉదేగింపువెంట జనును. దేశబంధు సంతకము గల కృతజ్ఞతను జూపుట కేమి, వారి మరణమువలన గలిగిన దుఃఖాతిశేషమును వెలిబుచ్చుటకేమి, మహాత్ముడి యవకాశము గైకొనుచున్నాడు.

దాసుగారి మహిమను, మహాత్ముడే గుర్తెలుంగలడు. మహాత్మునకు గలిగిన నష్టమును వర్ణింపతరముగాదు. ఉభయనాయకులును గలిసి, దేశమోక్షమును సాధింప నిశ్చయించినపుడు, అందుకు ప్రచండమగు విఘాతముగలిగినది. నేడు భారమంతయు ఒక్కనిపై బడినది. ఎంతటి ధీర చిహ్నునికయినను ప్రస్తుతస్థితి నిరాశగలుగజేయుట సహజము. అయినను దైవముపై భారమువైచి, ద్విగుణకృతశక్తితో భారతీయులు కృషిసలిపి, గతించిన మహాపురుషునకు సరియగు కృతజ్ఞతజూపుట ధర్మము. మద్రాసు కార్పరేషనువారు దాసుగారి మరణమునకు విచారముజూపుటకు నిన్నటిదినమే చేక్కిన ప్రభుమావకాశమును గైకొనినందులకు, వారి నభినందించెదము. కలకత్తా కార్పరేషనుకు, ప్రానియక్రాధ్యక్షులునుండిన దాసుగారి పట్ల చెన్నసగర కార్పరేషనువారు శౌరవమునుజూపుట మిగుల సంభావ్యము. కలకత్తా కార్పరేషనునందు నుత్తన దృక్పథమును ప్రవేశబెట్టి, నిర్బంధములకు జంకక అద్వితీయవిజయముగాంచిన దేశ బంధు దాసుగారిని కొనియాడుటవలన, మద్రాసు కార్ప

రేషను ధన్యత గాంచినది. దేశభాషలలోగూడ నిన్నటిదిన ముపన్యాసములు జరుగుట మరియొక విశేషము. శ్రీ యు త గోనుగుంట వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశ్రేష్ఠి గారు ఆంధ్ర భాషలోను, మాళిమహమ్మదు గారు తమిళభాషలోను ప్రసంగించి, సభాకార్యక్రమమున కుత్తేజ మొనగిరి. నిన్నటిదినము ప్రారంభమయిన మార్పు నెప్పుడును కొనసాగించుట ధర్మము. తమిళులు తమిళభాషలోను ఆంధ్రు లాంధ్రభాషను విధిగ ప్రసంగించుచో స్థానిక స్వపరిపాలనమునకు వన్నె దెచ్చెదరు. ఇతర పట్టణములలో నిట్టి యాచార మిదివరకే ప్రబలియున్నది. ప్రధాన పట్టణము ఆంగ్ల భాషావ్యామోహము నింతవరకు విడనాడకున్నను ఇకనయినను విడిచిపెట్టి జాతీయనాయకుని శౌరవింతుట శ్రేయస్కరము.

దేశబంధుదాసుగారి మరణమునకు విచారము జూపుటయకాక నేటిదినము కార్పరేషను కార్యాలయమును మూసివైచుటకు గూడ తీర్మానించి కార్పరేషనుసభ్యులు కృతకృత్యులయిరి. బాంబాయి కార్పరేషనువారు విచారసూచక తీర్మానము గావించిరి. ఇతర స్థానిక సంఘము లన్నియు వీరి మార్గము ననుసరించుట సముచితము. కార్పరేషను నందలి స్వరాజ్యపక్ష సభ్యులేగాక జస్టిసుసభ్యులును యూరపీయనులు గూడ దాసుగారి దేశసేవను కొనియాడిరి. జస్టిసు పక్షమువారి ఎలక్షను సభలో దాసుగారి మరణము పట్ల విచారము సూచించెడి తీర్మానము గావింపబడెను. ప్రముఖుల నేకులు తమచింతను చెలిపిరి. కలకత్తా హైకోర్టునందు న్యాయవాదులతో బాటు ప్రధాన న్యాయ మూర్తి గూడ తన విచారము సూచించుట గమనార్హము. రాజప్రతినిధి సయితము, దాసుగారి సతీమణికి సానుభూతిని పంపెను. ఇట్టి దుఃఖసమయమున, విభేదములుగాని, కలహములుగాని మరల పైకి రాకుండునటుల జూడవలయును. ఇంకను వివాదములతో ప్రొద్దుబుచ్చుట దాసుగారికి కృతఘ్నత జూపినటులగును. కీర్తిశేషులగు దేశబంధు దాసు గారే సమస్యను సాధింపదలచిరో, అందుకొరకే భారతీయు లర్పణజేయవలయును. మహాత్ముడు చెలిపినటుల, ప్రజలతిత్వరితముగ ముందుకు జనుటయే ముఖ్యము. దేశబంధుసంకల్పము త్వరలో సంపూర్ణముగ నెరవేరుగాక!

వైకం సత్యాగ్రహ విజయము

వైకం సత్యాగ్రహము తుదకు విజయము గాంచినందుల కెంతయు సంతసించెదము. వైకం రోడ్లపై సన్నివర్ణములవారును నడుచుటకు, తిరువాన్కూరు మహారాణిగారంగీకరించి, అమానుషమగు నిర్బంధమును తొలగించి, మహాత్ముని హితోపదేశమును కొనసాగించుట, శుభచిహ్నము. గాంధీ మహాత్ముడిటీవల గూడ వైకం సమస్య యొకను సఫలము గాంచనందులకు చింతించెను. కాని, రాణిగారు త్వరలో సనుకూల చర్యను తీసికొని, తమ ఔదార్యమును గనుకరచిరి. ప్రాచీనాచారపరాయణులు లేనిపోని ప్రాతికూల్యమును జూపక, తిరువాన్కూరు సంస్థా

నము వారి ప్రయత్నములకు తోడ్పడుట విశేషము. నిమ్నజాతులవారు గోదినగోర్ల స్వల్పమయినది. వారు దేవాలయములలో ప్రవేశింపగోరుట లేదు. భోజనప్రతిభోజనముల నాసించుటలేదు. తిర్వణంతువులకు సయితము యిచ్చెడి సౌకర్యమును తమకును ప్రసాదింపవలయుననియే వారు గోరుచున్నారు. వైకంరోడ్లపై వ్రేలుమార్గములు గావని స్థిరమయినది. బహిరంగవీధులగుండు, నడుచుటకయినను నిమ్నజాతులకు హక్కు నుసగకుండుట, మిగుల క్రూరము. సరజన్మమెత్తినవారిని పశువుల కన్న నిక్పప్తముగజూచుట, జాతీయ చౌర్యాగ్రమునకు నిదర్శనముతప్ప వేరుగాదు. దురభిమానమువలన, నింతటి దురాచారములు సయితము ఘోరముగ కనుపింపకున్నవి. ఇందుకే శాస్త్రమును, అంగీకరింపదనుట తథ్యము. మానవప్రేమకును, భూతదయకును భంగకరమగు ఆచారములను కొనసాగింపవలయునని, ఏ శాస్త్రమును విధింపజాలదు. మహాత్ముడు తిరువాన్కూరు సంస్థానమువారికి విన్నవించినది, సంఘసంస్కరణమునకు బూనుకొనవలయుననిగాదు. హిందువుల మర్యాదకు కళంకముగనున్న మచ్చను తీసివేయవలయుననియే కోరెను. ఇట్టికళంకమును తొలగించుటకు, హిందువులలో నన్ని కక్షలవారును అంగీకరించుచున్నారు. విశాలహృదయులగు పండితోత్తములు దీని నామోదించుచున్నారు. మతాధిపతులు సయితము సుముఖభావము జూపుచున్నారు. హిందూ మహాసభ యిట్టి అన్యాయమును తొలగింపవలయునని హెచ్చరించెను. ఇందునుబట్టి హిందూసంఘ చౌర్యల్యమునకు ప్రధానకారణమగు అస్పృశ్యతను నిరాకరించి ఆంతరంగిక బలమును పెంపొందించుకొనవలయునని విదితమగుచున్నది. ఆ శ్వాసులు జన్మించిన సంఘము శాశ్వత బహిష్కారయోగ్యమయినది గాజాలదు. శ్రీరామానుజాచార్యుల బోలు ఆచార్య పుంగవులు నిమ్నజాతులకు జెందినవారిని శిష్యకోటిలోనికి జేర్చికొనిరి. వారిని పరమ భాగవతోత్తములుగ పరిగణించిరి. నిమ్నజాతులకు జెందినవారు క్రైస్తవ మతమునగాని మహమ్మదీయ మతమునగాని జేరినపుడు, వారిని అస్పృశ్యులుగ చూడక శౌరవించి, హిందూసంఘమున నిలిచి రామకృష్ణాద్వైతములను పూజించిన వారిని మాత్రము దూరముగ తరమివైచుట ఎంత యసభ్యమో యూహింపవచ్చును. ఇట్టి యనర్థమును తొలగించి హిందూసంఘమునకు శౌరవము లేవలయునని మహాత్ముడు సంకల్పించెను. అస్పృశ్యతా సమస్య కేరళదేశమునందు తీవ్రరూపము చాల్చుటచే హిందూదేశ దృష్టి యావంకకు దిరిగెను. సత్యాగ్రహ మవలంబించి యిట్టి యన్యాయమును తొలగించుటకు కేరళవాస్తవ్యులు తలపెట్టిరి. మహాత్ముని సద్బోధనాలకించి, అహింసావ్రతమును చేపట్టి, సత్యాగ్రహమును శాంతపద్ధతులపై కొనసాగించి, కృతకృత్యులైరి. మహాత్ముడు స్వయముగ వెడలుటచే, సత్యాగ్రహవలంబులకు మరింత ధైర్యము చేకూరెను. తిరువాన్కూరు ప్రజలలో ప్రభోమును, సంస్థాన ప్రభుత్వమున విశాలభావమును వ్యాపించెను. మహాత్ముని సూచన కనుగుణ్యముగ, తిరువా

నూర్గు సంతానమువారు మున్నగుదుగ అడ్డంగులను తీసివైచిరి. సత్యాగ్రహవలంబులు, తమ వాగ్దానము ప్రకారము, సరిహద్దును దాటకుండిరి. నేడు వైకం రోడ్డుపై నడచుటకు, నిమ్మజాతుల కవకాశ మిచ్చి, తిరువాన్కూరు సంతానము ధన్యత గాంచెను. తిరువాన్కూరు సంతానము హిందూ సంతానము. దైవభక్తియు, మతాభిమానము గల సంతానము. శ్రీమచ్ఛంకరభగత్పదాచార్యులవారి జన్మస్థానము. అట్టి సంతానముపై, హిందూమత పునరుద్ధరణ బాధ్యత విశేషముగ గలదు. తన బాధ్యతను జయప్రదముగ నిర్వహించి, హిందువుల కృతజ్ఞతకు తిరువాన్కూరు సంతాన మెంతయు పాత్రమగు చున్నది. సత్యాగ్రహవిజయము చే కూరినందుకు పరమేశ్వరునికి కృతజ్ఞత జూపవలయు ననియు, శాంతిని అహింసను సంపూర్ణముగ కాపాడవలయుననియు గోరుచు, గాంధీమహాత్ముడు సత్యాగ్రహ వలంబులకు సందేశమంపెను. అన్నిప్రాంతములలోను అస్పృశ్యతను నివారించుటకు, హిందువులెల్లరు కృషిసలిపి, దేశసముద్ధరణ మునకు తోడ్పడుట విశేషము.

రామచంద్రపురము తాలూకాబోర్డు:
కాంగ్రెసువిజయము

రామచంద్రపురము తాలూకాబోర్డుక, కాంగ్రెసుసభ్యులగు డిక్కిన వెంకటరత్నం యం. యల్. సి. గారిని అధ్యక్షులుగ నెన్ని కొని నందులకు, సభ్యుల నభినందించెదము. కాంగ్రెసుపక్ష విజయమున కాటంకము గలిగించుటకు జేసిన ప్రయత్నములు వ్యర్థమయ్యెను. ప్రజలహక్కులను కాపాడుటకు, డిక్కిన వెంకటరత్నంగారు మదరాసు శాసనసభలో జూపుచున్న యత్నాహమటుండ, దేశభాషలో ప్రసంగించి తమ స్వాతంత్ర్యమును జూపి యితరులకుగూడ మార్గదర్శకులై యుండిరి. వీరి జాతీయభావములును, పట్టుదలయు మిగుల ప్రశంసా పాత్రములు. వీరి యధ్యక్షతక్రింద, రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు కాంగ్రెసునిర్మాణ కార్యక్రమమును శ్రద్ధతో నిర్వహింప బూనుకొనునని దలచెదము. తాలూకా బోర్డులోని పండ్లెండు స్థానములలో, కాంగ్రెసు సభ్యులు తొమ్మిది స్థానములను వశపరచుకొని, ప్రజల విజయముగాంచిరి. కాని ఇయ్యది తాత్కాలికము. కాంగ్రెసు సభ్యుల కర్తవ్య మింతటితో పూర్తి గాలేదు. ఏపని నిమిత్తమై స్థానికసభలలో ప్రవేశించిలో ఆపనిని జయప్రదముగ నిర్వహించుట కాంగ్రెసుసభ్యుల ప్రధాన కర్తవ్యము. ఇందుకు ఆటంకము లనేకములు గలుగవచ్చును. ధీరచిత్తులందుకు జంకక వీనిని దాటుటకు ప్రయత్నింప వలయును. స్థానికసభలలో ప్రవేశించుటకు ఉబలాటము జూపి కొందరు కాంగ్రెసుసభ్యులు తరుణ సమయమున తమ ప్రకటనములకు భిన్నముగ ప్రవర్తించుచున్నటుల వార్తలు చేరుచున్నవి. అట్టివారు కాంగ్రెసు పక్షమునందనలే జేరకుండుటమేలు. కాంగ్రెసు పక్షమువారు స్వాతంత్ర్య రక్షణకు తమశక్తిని భారబోయవలసి యుండగ నందిగ సమయమున జూరిబోవుటవలన కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠకు మితిలేనినష్టము చేకూరగలదు. అట్టి యుపద్రవము వాటిల్లకుండ జూచుట కాంగ్రెసు సభ్యుల కవసరము.

మహాత్ముడు: దేశబంధు
గాంధీమహాత్ముడు ఖుల్నాలో గావించిన ప్రసంగమునందు, దేశ బంధు దాసు గారి సుగుణాతిశయమును చక్కగ స్వక్రమరచెను. దాసుగారిలో మహాత్ముడిటీవలనే జ్వలిం గులో సంప్రదించియుండుటచే, వాచిమనోభావములను స్పష్టపరచుటకు వీలయ్యెను. “దాసుగారి చేరువకువచ్చిన కొలదియు, వారిపై నాకు ప్రేమ యతిశయించెను” అని మహాత్ముడు దెలుపుటబట్టి, వారి నిర్మలస్వభావమును గ్రహింపవచ్చును. ఇంత కన్నను వేరు యోగ్యతావ్రతమేమి గావలయును? దేశప్రేయమే, దాసుగారిమనమును నిరంతరమాక్రమించుచుండెనని, మహాత్ముడు జ్వలింగులో కనుగొనెను. బెంగాలుదేశము నేడు నాయకరహితముగనున్నదని, ఆచార్య ప్రభుల్లచంద్రరాయగారు వగచిరి. దేశబంధుస్థానము నాక్రమింపగలవారు బెంగాలులో లేరనియు, దాసుగారు మానవశ్రేష్టులలో నొకరనియు, మహాత్ముడు సూచించెను. దాసుగారి విలువను కనుగొనుటకు తక్కుంగల వారికి సాధ్యపడదు. దేశస్వాతంత్ర్యము అహింసపై నను, సత్యముపై నను ఆధారపడియుండునని, జ్వలింగులో దాసుగారు తరుచుగ సూచించుట బట్టి, వారి మహదాదర్శములను కనుగొనవచ్చును. మహాత్మునికి ముఖ్యమగు అంశపడిపోయెననుటకు సందేయమేమి? హిందూ మహాత్ముడియ విభేదమును దాసుగారు పాటించి ఎరుగరు. నిమ్మజాతులకు సయితము దాసుగారు జేసిన సహాయమును మహాత్ముడు వివరించెను. ఆంగ్లేయులయెడ ఎట్టి ద్వేషభావము దేశబంధుకు లేదని మహాత్ముడు నేడు చాటగలుగుచున్నాడు. పాట్నాలో నున్నపుడు దాసుగారు వడుకుట నేర్చుకొనిరి. జ్వలింగులో నున్నపుడు మహాత్ముడు దాసుగారికి వడుకుట విషయమై మరొకొన్ని సంగతులను నేర్పెను. ఇట్టి వాగ్దానమును మహాత్ముడు బెల్గాం లో జేసియేయుండెను. శరీరదార్ధ్య ముండునంతవరకు తాము తప్పక వడికెడమని దాసుగారు మహాత్మునకు బాసయిచ్చిరి. కాని దేశమట్టిభాగ్యము నోచు కొనకపోయెను. జ్వలింగును నూలువడుకు ప్రదేశముగమార్చిన దాసుగారి కార్యక్షేత్ర నెవరు కొని యాడకుందురు? శాసనసభలలో ప్రవేశించుట ఎంత యవసరమో నూలువడుకుట గూడ అంత యవసరమనియు, నూలువడుకకుండ శాసనసభా కార్యక్రమమును నిర్వహించుట యసంభవమనియు దాసుగారిటీవల బలికి యుండుటచే వారి విశ్వాసములను కనుగొనవచ్చును. శాసనసభా ప్రవేశము పీషయమై మహాత్మునకును దాసుగారికిని భేదాభిప్రాయ ముండినను స్వరాజ్యపక్షమున కిది వరకు కన్న ఎక్కుడు విరివిగ సహాయము జేసెదనని మహాత్ముడిపుడు వాగ్దానము జేయుచున్నాడు. దాసుగారియుగమును మహాత్ముడిటుల తీర్చికొన నిశ్చయించుట ప్రశంసార్హమే గద!

సంస్కరణనిర్ధూలనము
దేశబంధుదాసుగారి మరణము గూర్చి వ్యాఖ్యానము జేయుచు “స్వంతరాప్ర్యమునందు దాసుగారు నిర్మూలన కార్యమును మిగుల జయప్రదముగ నిర్వహిం

చిరి. అదియే వారి సంకల్పమగునో, దానిని చక్కగ నెఱవేర్చిరిని చెప్పవచ్చును,” అని సివిలు మింటిస్టర్ గెడ్డుప్రతిక సూచించినది. పయోనీరుప్రతికయు ఇటులనే భావించుచున్నది. ఆంగ్లేహిందవ ప్రతికాభిప్రాయములను పరికించుచో, దాసుగారి సంకల్పము సిద్ధించెననుటకు సందియములేదు. ఇట్టి కార్యక్రమము సవలంబించుటలో, దేశాభివృద్ధి నడ్డగించుటకు దాసుగా రెంతమాత్రము తలపెట్టలేదు. ఇండియా ప్రభుత్వమువారు ఆరోపించిన యుద్దేశ్యము వేరుగనున్నది. ప్రజలకు స్వల్ప సంస్కరణముతో నిమిత్తము లేదనియు, స్వరాజ్యమే వారి పరమావధి యనియు చూపుటకే, దాసుగారి టుల గావించిరి. ఈ సంగతిని గ్రహించుచో, ప్రభుత్వము వారు ప్రజలకు వెంటనే స్వపరిపాలనమును ప్రసాదించుట ధర్మము. విపరీతారము గావించి, దేశాభివృద్ధి నడ్డగించుచో, ప్రజలతో స్వపరిపాలన సంపాదనదీక్ష పెచ్చు పెరుగునుగాని, తగ్గిపోనేరదు.

వైకం సత్యాగ్రహాల విజయము

నిషేధపు టుత్తరువు రద్దుచేయబడుట
తిరువాన్కూరు ప్రచురణసంఘపు కార్యదర్శి అలెక్సినుండి ఈక్రింది తులీవార్త పంపుచున్నాడు: “రేపటినుండి వైకం రస్తాలు జాతిమతభేదము లేక ఆందరు ఉపయోగించుటకు అవకాశ మివ్వబడునని రూఢివార్త తెలియుచున్నది. మహారాజి రీజెంటు ఇట్టి ఉత్తరువును గావించి దేవస్వము కమిషనరు కేళవమీననుగారికి తెలిపిరి. ఎట్టి అల్లరి జరుగకుండుటకై 36 మంది పైనికులు రోడ్లపై కాపలా యుండెదరు. ప్రస్తుతమున్న పూజారులు ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువుల పట్ల అసమ్మతి తెలుపుచు తమ పనులను చేయకున్న పూజానై వేద్యములకు భంగము కలుగకుండునట్లు దేవస్వము కమిషనరు గారు అన్ని ఏర్పాటులు చేసియున్నారు.
మహాత్ముని హితము
మహాత్ముడు సత్యాగ్రహాశ్రమపు కోశాధ్యక్షునకు ఈక్రింది తులీవార్త పంపెను:—తమ ప్రయత్నములు విజయము గాంచినందులకు భగవంతుని ప్రార్థింపవలయును. అహింసావ్రతమును విడనాడక శాంతముతో మృగవలయును.” ఈతంతి వార్తనుబట్టి చూడ ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువును ప్రథమముగ గాంధీమహాత్మునకు తెలిపి రని ఊహింపవలసి యున్నది. సత్యాగ్రహాధికారులు ఎట్టి అల్లరి ఉద్రేకమునకు అవకాశము లేకుండునట్లు తగు ఏర్పాటులు చేయుచున్నారు. ప్రతిపక్షులు రామ నుపిల్లెగారి భవనమున నిన్నరాత్రి సభ జరిపి రని యు ప్రభుత్వపు టుత్తరువును ఆక్షేపింప తీర్మానించి రనియు తెలియుచున్నది.

పట్టపగలు దొంగతనము

ఇద్దరు వైనాదేశీయులు అరెస్టుచేయబడిరి
బొంబాయి, జూన్ 17:—నగరపర్యటన నాశ్వర్యకం తెసియందుండి పట్టపగలే దొంగతనమును జేయుటకు బూనిన ముగ్గురు చీనాదేశీయులగు యువకులలో నొకరు నేడు అరెస్టు చేయబడిరి. నగలు ప్రదర్శింపబడు నోకపెట్టెనెద్దకు చూచుటకు వచ్చి రత్నములుగల నోక పెట్టెను బట్టుకొని పారిపోవుచుండగా పాపువారు దొంగదొంగుని కేకలువేసిరి. ముగ్గురిలో నిద్దరు అరెస్టుజేయబడిరి. అరెస్టు చేయబడినవారిని సోదాచేయగ వారియొద్ద రత్నములు దొరకలేదు. జైల్లోని మూడవవాని యొద్ద యివి యుండునని దొడుమన్నది. వాసు యింకను పట్టుబడలేదు.
(ఆం. పే.)

శ్రీ శ్రీ దేశబంధు దాసుగారు

పత్రికాభిప్రాయములు

భార్యయ్య

నిన్న 17 వ తేదీ ఉదయమున భార్యయ్య పత్రిక వెలువడినది మొదటి పేజీలో ప్రధాన సంపాదకీయ వ్యాసములుండెను. తెంపి పేజీలో ఏమియును లేదు. మధ్యగా నాలుగు పుట్టులలో దాసుగారి మరణవార్త మాత్రము ప్రకటింపబడినది.

అమృతబజారు సత్రిక

“దాసుగారు రాజకీయములలో ప్రవేశించింది మొదలు భిములుడిల మహాపర్వమున వలె చేతమున నందంతటను పంచారము చేసి సగమును వశపరుచు కొనగలిగెను పర్యవశయముగూడ అయినను బాంబులెచ్చెను. అయినకత్తి అతిమానమును ప్రపంచమంతయు రిచ్చపడి చూడసాగెను. దాసుగారిమరణమువలన దేశమునకు మహావిపత్తుకలిగినది. “మిఠాయిప్రయత్నించి స్వాతంత్ర్యమును బడయుడు” అని పరలోకవాసులకు దాసుగారు సింహావాక్య మొనరించుచున్నట్లులే మాకు వివరించుచున్నది.

బెంగాలీ

పత్తిసంబంధములకు భిన్నాభిప్రాయము లేకుండునను దాసుగారి దేశభక్తివిప్లవమునందును వారితోగమును కట్టుబాటుచేయుగలకత్తియును నిరుపమానములందును అన్నిపక్షములవారును గూడ ప్రశంసించక తప్పదు. ఇవియన్నియును దేశభక్తిత్రాణో యిటిపల స్థిరముగా నాటకొనిపోయినది.

సర్వేంటు

ఏది అసత్యమును మోసమును అని దాసుగారు నమ్మకొననిది దూపుమాపులకు గట్టిపట్టుదలను పూనిరి. దానిని నెరవేర్చుకొనిరి. మృత్యుదేవత చాలకాలముక్రిందటనే దాసుగారిపైన ప్రాణినిది. దాని కార్యసిద్ధియైన వార్త ప్రకటింపబడు వెరకును వారు మృత్యువునకుగూడ లొంగలేదు. ఇట్టి యద్భుతముగ కీర్తి సహద్రభాష్య ప్రకాశముతో వెలుగుచుండ మృతినొంద భాగ్యము మహాభాగ్య కాలముగాని లభింపదు.

పైట్టుమను

ఆయన కీర్తి ప్రకాశము అంతరింపకముందే ఆయనజీవిత భాను దప్రసించెను. ఆయన అధికారమును పలుకుబడియును నిలవియుండగనే ఆయన చనిపోవుట గొప్ప అవ్యవస్థమనియే చెప్పవచ్చును. తన ఆశలు విఫలముగలుగలే దుఃఖపడవలసినదర్శి ఆయనకు తేకుండపోయినది. జీవితాగ్నియందు తన రెండుచేతులనుగూడ ఆయన కాచుకొనెను. అయ్యి చల్లారంతనె ఆయన పరలోక ప్రయాణసన్నాహ మొనరించెను. ఆయన మృతినొంది కొన్నిగంటలమాత్రమే యైనదిగాన ఆయన భావమును సరిగా వివరింపజాలలేదు. దాసుగారి నిర్యాలనపద్ధతికి మేము ఎల్లప్పుడను విమర్శించుచునే యుంటిమి. కాని లోతుగా తరచిచూచినచో ఆయన మంచి రాజనీతిజ్ఞుడనియు మారదర్శికునియు స్పష్టము కాకమానదు. దాసుగారు రాజకీయ ప్రవాహమున తగుల్కొని దరిజేరలేకపోయిరి. ప్రతిసారియును రాజకీయ సమద్రతరంగములు దాసుగారిని మరింతలోతునకే గొనిపోవుచుండెనుగాని ఒడ్డునకు కొట్టికొని యుండలేదు. ఆయన పక్షము వారాయన పట్ల నత్యధికమగు భక్తిని వికాసమును కలిగియుండిరి. వింగరాష్ట్రమున దేశబంధు దాసుగారి ఆరాధనము ప్రపంచమందటలీ వీర పూజలనన్నిటిని గూడ వింపిపోయినది అందులకు దేశబంధుడగు పేరే నిదర్శనము. తక్కినవిషయములలో భిన్నాభిప్రాయము లేకుండునను దేశమునం దాయనవలె పలుకుబడిగలవారును అయినవంద్రి ప్రవాహములను మరెవ్వరును తరని యెప్పుకొనకతప్పదు.

ఇంగ్లీషుమను

దాసుగారి కుటుంబమునకును వారి స్వరాజ్యపక్షము వాంఛిని మేము మహాపూర్వముగ సానుభూతిని తెలుపుచున్నాము. ఆత్మదృక్పథ వ్యక్తిహృద్యములగు దాసుగారు రాజకీయ ప్రవాహమున ముడిపెందున తీవ్రముగ ప్రాతికూల్యముగలుగవలసి వచ్చినను వారి మరణమునకు ఆంగ్లేయులందరూను సంతాపమును చెందుచున్నారనియే మేము తెలుపగలము. దాసుగారు ప్రవాహాయతులలో సగ్రగణ్యులు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యము కొరకు పనిచేసిన దేశమునాయకమండలిలో దాసుగారికి కాశ్యతస్థానము తప్పక లభింపగలదు. ఆయన పద్ధతులు పరి

యైనవి కావనియే మాయభిప్రాయము భాగ్యదేశభాష్యునికి ఆయన పద్ధతులవలన కలిగిన నిరోధమును నష్టమును తొలగుటకు కొన్ని వత్సరములైన గడువకలసియుండును. వానిపద్ధతులలో ఎన్ని లోపములుండినను వింగరాష్ట్రవాసులలో దాసుగారు మహనీయుడనియు గొప్పవాయకుడనియు చాల పలుకుబడి గలవాడనియు ఆయన కీర్తి ఆనంద్రతారాగ్గముండుననియు చెప్పక తప్పదు”

బొంబాయి పత్రికాభిప్రాయములు

బొంబాయి, జూన్ 17:—బొంబాయి దేశభాషా పత్రికలన్నియును.సి.ఆర్. దాసుగారి సంతయోధునిమనుష్యుని. హిందూదేశము యొక్క రాజకీయ నాయక శ్రేణులలో దాసుగారిొకడని యంగీకరించి అనుమానము ద్విజ్ఞ సమయమున మరణించుట హిందూదేశమున కంతయో నష్టమని పత్రికలన్నియు విచారించుచున్నవి.

డెయిలీ మెయిలు

దాసుగారు ఫరీదుపురములో జెప్పిన యువన్యాసమును జూచినట్లయిన యువ్యమును నిష్కలమైనదని దాసుగారికి గట్టి నమ్మకమున్నదని యనుకొనక తప్పదు. బెంగాలునందు సంస్కరణములను ధ్వంసముచేసినందువలన వేరొక రాజకీయ కార్యక్రమమే యతనికి లేకుండెను. గాంధీ మహాత్మునిపలుకుబడి యుచ్చతలోనున్నప్పుడు ఛాయామాత్రము కాక తన వ్యక్తిత్వమును నిలుపుకొను పరువు కాంగ్రెసు సభ్యులలో కల్ల దాసుగారి కొక్కరికే దక్కినది. కాని కాంగ్రెసు సభ్యులలో దాసుగారు చిత్రమైనవాడు. ఆరిదెప్పుడును భారతదేశమున కంతటికిని నాయకత్వమును సంపాదించలేదు. శేవలము వింగదేశమునకు మాత్రమే అతడు నాయకుడు. మంత్రివర్గము నేర్పాటుచేయుటకు నింకరించుటలో దాసుగారు గొప్ప యవకాశమును పోగొట్టుకొన్నారు. ప్రతిఫలవనిధాన మెచ్చటికి దీసికొనిపోవుచున్నదో తెలియలేదు. అతడు దేశభక్తిగల బాడకుట నిష్కలముగానే గాని దేశభక్తి ప్రయోజనకారి గావలెనన్న రాజకీయ పరిజ్ఞానముగూడ నుండవలెను అని డెయిలీ మెయిలుపత్రిక చెప్పుచున్నది.

ఈ వినింగు న్యూసు

ఇప్పటి భారతీయులలోగల మహామహిమలోసి.ఆర్. దాసుగారిొకరు. వీరి మృతివలన భారత రాజకీయముల కొక పెద్దగాటు సంభవించినది. దాసుగారు గొప్ప వాగ్ధ్యునితో మాట్లాడగల సమర్థుడు. సర్వమును త్యజించి పూనికతో ఆదర్శముకొరకు పనిచేయుటకు సంసిద్ధుడుగానున్నవాడు. రాజకీయ క్షేత్రగాతక్కిన జాతీయవాదు లందరికంటె ఆగ్రస్థానమును వహించినవాడు. ఇటీవలనే యతడు సరియైన మార్గములోనికి వచ్చుచుండెను. మందుసంతతివా రీతని నొక గొప్పవానిగా గెంచుచున్నను గొప్పయాదర్శమును పెట్టుకొని దాని నతిధైర్యముతో ననుసరించి చున్నందుకు వారిని మెచ్చుకొనక తప్పదు అని “ఈవినింగు న్యూసు” పత్రిక చెప్పుచున్నది. (ఆ. (పె.)

దాసుగారి మరణ చిహ్నముగ నేడు వెండిబంగారు లక్ష్మీ స్థానము మూసివేయబడినది. (ఆ. (పె.)

బొంబాయి కార్పరేషను సభ నిలిపివేయబడుట

దాసుగారి మరణమువలన దేశమునకు గొప్ప నష్టముకలిగినదను తీర్మానమును గావించిన పిదప నేడు దాసుగారి మరణమాత్రముగ బొంబాయి కార్పరేషను సభ నిలిపివేయబడినది. (ఆ. (పె.)

బొంబాయి క్రానికలు

బొంబాయి, జూన్ 17:— దాసుగారి మరణవార్త బొంబాయి పాకలలో కలిగించిన దుఃఖము బొంబాయి క్రానికలు పత్రికయం దట్లగ పశుచున్నది:— ఈదుఃఖమును మాటలాగాని కన్నీరుగాని భరింపజాలదు. తిలకు మహాకాంతరమిట్టి విపత్తెప్పుడును సంభవించలేదు. స్వాతంత్ర్యేచ్ఛయు దేశముకొరకు ప్రాణములర్పించుటయు త్యాగబుద్ధియు నననేమియో తెలియజేసి మానవస్వాతంత్ర్యమునకు జాతి మత దేశములకు సంబంధించిన విషయములు హద్దులు కాజాల పని దాసుగారు నిరూపించిరి. (ఆ. (పె.)

అహమ్మదాబాదు

అహమ్మదాబాదు, జూన్ 17:—సి. ఆర్. దాసుగారి మరణవార్తనుగూర్చి గాంధీమహాత్ముడు ఖుల్లానండి పంపిన తంతివార్త యీ సాయంతాలము కల్లభాయి పక్షిలుగారి కందినది. వెంటనే యీదుఃఖవార్త కరపత్రములవారూ పట్టామందంతటను తెలియజేయబడినది. సాఫల్యమును మాయబడినది. ముగ్ధునిశివల అక్కినుగూడ మాయబడినది. ముగ్ధునిశివల పాకలాలు శత్రు మూసివేయబడినదని యొక్క సభ్యులరు పంపబడినది. నేటిరాత్రి కొక బహిరంగసభ జరుగనున్నది. (ఆ. (పె.)

దాసుగారి రభ్యాకు తంబీగారు తంతి సంపుట

మధ్యరాష్ట్రముల కాసనసభాభ్యుత్థుడైన యస్. బి. తంబీగారు దాసుగారి భార్య కిట్లు తంతిచేసిరి:—

మియొక్క కష్టసమయమున, నాయొక్కయు, నాగ పూను కాసనసభ వారియొక్కయు మహాపూర్వమైన యోధా ద్వుల నంగీకరింపవలసినదని శేషమున్నాను. స్వార్థపరాధులు దుకాని వాడును, నానాబాతులలో హిందూదేశమును తల ఎత్తునట్లు చేయుటకు ప్రయత్నించినవాడును ఆగు భక్తిపరుడైన నేవడును నేటినుండియు హిందూదేశమునకు లేడు. (ఆ. (పె.)

లజపత్రాయుగారు పంపిన తంతివార్త

ధిల్లీ, జూన్ 17:—దాసుగారి భార్యకు లాలా లజపత్రాయుగారి తంతి సంపిరి:— దేశబంధు మరణవార్త విని నిర్విణ్ణుడనైతిని. స్వార్థత్వాగమునకును భూతదయకును వన్నె కెక్కిన తన పుత్రత్వములలో నొకరిని భారతదేశము కోల్పోయినది. మిఠోపాటు దేశమంతయు వారి కొరకు విడిపించుచున్నది. మిట్టదుఃఖసమయమున నామహాపూర్వమైన యోధా ద్వుల నంగీకరింపవలెను. లజపత్రాయ. (ఆ. (పె.)

నాగపూరు

నాగపూరు, జూన్ 17:— దాసుగారి మరణవార్త యిచ్చుట దావాగ్నివలె వ్యాపించినది. బాబూలన్నియు వారి గౌరవార్థము మాయబడినది.

స్వామివాది సంఘము వారిక ప్రత్యేకసభను గావించి భారతదేశములోని స్వామివాదులలో ఆగ్రస్థుడును దేశసేవా ధురంధరుడునునైన సి. ఆర్. దాసుగారి టిట్టి సమయమున మృతిజెందుట భారత జాతికి తీరనినష్టము చాటిల్లినదని తమ దుఃఖమును తెలుపుచు యొక తీర్మానమును గావించిరి. దాసుగారి గుణములను కీర్తించుచు అధ్యక్షుడు దుపన్యసించినపిమ్మట అభ్యుంకరు, నియోగి, దత్తు, కాథలే, పరేఖు, శేమియల్లా, రావుబహదూర్ కిశోర్దేగార్లు ప్రసంగించిరి. దాసుగారి కుటుంబమునకు గూడ తమ యోధాత్వమును పంపవలెనని సంఘములో తీర్మానింపబడినది.

కాంగ్రెసు సంఘమువారి యాజమాన్యముక్రింద జరిగిన యొక సార్వజనిక బహిరంగసభలో ముగ్ధునిశివ అధ్యక్షుడైన నియోగిగారి అధ్యక్షతక్రింద దుఃఖతీర్మానములును, దాసుగారి కుటుంబమును ఓదార్చు తీర్మానములును గావించబడినది. దాక్షుమాస్త్రి, అభయంకరు, సర్ గౌరు, భగ్వాన్ దీప్ గాడ్కర్ దాసుగారి దేశసేవను ప్రశంసించుచు వారివలె నడుచుకొమ్మని ప్రజలకు హెచ్చరించిరి. (ఆ. (పె.)

కలకత్తా, జూన్ 17:—శ్రీ శ్రీ దాసుగారి గౌరవార్థము నేడు స్టానుక్వేంజి మాయబడినది. (ఆ. (పె.)

“ఇండియన్ డెయిలీ టెలిగ్రాఫు” లక్నో

లక్నో, జూన్ 17:—వైపుత్రిక సంపాదకీయవ్యాఖ్యలలో నిట్లు వాయుచున్నది:— దాసుగారి మరణవార్త దేశమంతటినీ ఊఠింప జేయకమానదు. గాంధీమహాత్ముడు గాక దాసుగారి వలె ప్రజలనున్నుల నాకర్షించినవారు మరియొకరు లేరు. ఏ జాతియందుగాని దాసువంటిస్వార్థత్వాగి మరియొకడు గానరాదు. దాసుగారిమరణముతో నొకవ్యక్తియేగాక రాజకీయకత్తి యేకమిచ్చినది. ద్వంద్వప్రభుత్వముపై చెడవలసినదానిలో ప్రథమ జయమును గాంచియే దాసుగారు మృతిజెందిరి.

“హిందం” (ఉర్దూదినపత్రిక)

ఇంతటిజాతివిపత్తు మరియొకటుండబోదనియు స్వల్ప సంఖ్యాకులగు మహమ్మదీయులనిన దాసుగారి కంతయో సానుభూతి గలదనియు వైపుత్రిక చెప్పుచున్నది. (ఆ. (పె.)

కరాచీ

కరాచీ, జూన్ 17:—సి. ఆర్. దాసుగారిమరణవార్తనువిక కరాచీ ప్రజలునెల్ల బారినమొగములతో తెల్లవారిజామునండియు నావిమయమునే చచ్చించుకొనుచుండిరి. మధ్యాహ్నముగసరికబారంతయొకటిలేయబడినది. బట్టలకుకాములు, పరాబుల దుకాణములు, ధాన్యము ప్రతిప్రబారులుమరియు తరలబారులన్నియు మూసివేయబడినది. ముగ్ధునిశివల పాకలాలు కార్యాలయము లన్నియుమూసివేయబడినది. ఆత్మవసర సమయమున భారతదేశమునకు జరిగిననష్టమునుగూర్చి సానుభూతిని తెలుపుటకు ఇడగుమైదానములోనే దొకబహిరంగసభ జరుగుచున్నది. హిందూదేశస్వాతంత్ర్యముకొరకు కీర్తిశేషులుపడిన కష్టమునుగూర్చి స్థానికపత్రికలన్నియు విశేషముగా కీర్తించుచున్నవి. (ఆ. (పె.)

రంగూను

రంగూను, జూన్ 17:—దాసుగారి మరణవార్త నేడు మనకు పట్టణమంతయు వ్యాపించినదని బహుశం పాఠశాలలన్నియు కట్టికేసబడెను. యు. టి. క్వి. యం. యల్. ఏ. గారి అధ్యక్షతక్రింద గుఱుకును దెలుపుటకు దాసుగారి కుటుంబము నోదార్పుటకు పెద్దసభ యొకటి జరిగెను.

(ఆ. ప్రె.)

“యినీరు”

అల్లాబాదు, జూన్ 17:—సి. ఆర్. దాసుగారి మరణమును గూర్చి పయినీరుపత్రిక యిట్లుచెప్పెను: దాసుగారు లాహురులో జాతీయమైనాడు. అసామాన్యమైన తెలివితేటలు గలవాడు. భారతదేశాభివృద్ధికి బాగుగా పని చేయగలవాడు. కాని యతడు వేరొక మార్గమును బట్టెను. ఆయనవరణమును ద్వంద్వప్రభుత్వము అంత మెందులవలసిన అయిన రాజకీయవ్యవహారము బట్టి చూడ దాసుగారు గొప్పపాండిత్యమును కలవాడని చెప్పవలసియున్నది. గాంధీగారి బహిష్కార కార్యక్రమము నిష్ప్రయోజనముని గ్రహించుటవలన దాసుగారు బుద్ధివంతుడనియే చెప్పవచ్చును. కాని పాపము శాసనసభలో సాపాదించిన అధిక సంఖ్య నెట్లుపయోగించుకొనవలెనో గ్రహించ నిరాకరించుట దురదృష్టము. (ఆ. ప్రె.)

దాసుగారితో కన్వనములలో పాల్గొనిన దాసుగారి భార్యను గూర్చి బొంబాయి ప్రజ లెంతయో విచారించిరి.

ఈ మరణవార్త వినిగానే బొంబాయి శాసనసభలో స్వరాజ్య నాయకుడైన యం. ఆర్. జయకరుగారు పత్రికల కిట్లు వ్రాసిరి.

దేశమున కాయన నేర యెప్పుడు మిక్కిలి యవసరమో అటువంటి యీ సమయమున దాసుగారు మరణించిరి. వారి మరణమువలన కలుగు నష్టమెంతయో యీ దుఃఖములో మన మిప్పుడు తెలిసికొనజాలము. కాని దినములు గడచి కాలము మారుకొన్నప్పుడు ఆవహా మహుడెట్టివాడో మనము తెలిసికొన గలుగుదుము.

(ఆ. ప్రె.)

పూనా

పూనా, జూన్ 17:—దాసుగారి మరణవార్త నిన్న రాత్రి యిచ్చటికి వచ్చి అంతటను తుణములో వ్యాపించి పట్టణమంతటినీ దుఃఖవాల్చి ధియందు మంచినీసెను. మృణిపిపలు అఫీసు, మృణిపిపలు పాఠశాలలు, తిలకు మహావిద్యాలయము, ఇతర జాతీయపాఠశాలలు, సత్యాగ్రహవాదీ విద్యాలయము లన్నియు వెంటనే వారి గౌరవార్థము మూసివేయబడినవి. భారతదేశముయొక్క దుఃఖములో వహారాష్ట్రముగూడ పాల్గొనుచున్నదని యల్. పి. కేల్కార్ గారు దాసుగారి భార్యకు తిలకించెను.

గౌరవపాలకసంఘాధ్యక్షుడైన యల్. జె. అప్పిగారు పురజనులతోపున ఆ విషయమున తిలకించెను.

పురజనుల దుఃఖమును దెలుపుటకు నేడొక బహిరంగ సభ జరుగును.

(ఆ. ప్రె.)

పంజాబు

లాహోరు

లాహోరు, జూన్ 17:—అదాసుగారి కుమార్తె నిన్న రాత్రి యిచ్చటికి వచ్చి పట్టణమంతటినీ దుఃఖములో మంచినీసెను. ఇంత ఆకస్మాత్తుగా పిడుగుపాటువలెవచ్చిన దాసుగారి మరణమువలన కారణమేమో తెలియగోరి పెద్ద మనుష్యులు చాలమంది అన్వేషించుచు వ్రేలుచున్నారు. తెల్లనాడవచ్చు తెలిఫానులో అనుచునేయుండిరి. చార్లసు లా దినములందును అటుపిమ్మటను, హంటు కప్పటి దినములందును 1919 లో కాంగ్రెసు విచారణసంఘమువారి సమావేశ సమయముల దును దాసుగారి రోగస్థిని నేనాను పంజాబు ప్రజ లింకను పురున లేను. ఈ గొప్ప విపత్తుపయమున జాతీయతై మన్యుభావముల నొక్కసారిగా మనీ భారతమాతకు సంభవించిన యావత్తునకు కలిసి విలసిందిరి.

విచారమును దెలుపుటకై యూరి వెంట బయలుదేరుట

కాంగ్రెసు ఖిలాఫతు సంఘములవారి విచారమును దెలుపుటకై అన్ని సంఘములవారు నిశ్చయముగా పట్టణము ద్వారా నడచిపోయి మోహితీగార్వ నిలిచిపోవుట అచ్చట నొక పెద్దసభ జరిపి ఓదార్పు తీర్మానములకు గావించుటకును ఏర్పాట్లు చేయుచున్నారు.

లాహోరులో తెలిఫాను సంబంధము గల ఆమృత

సరు జలందరు పట్టణముల కీవార్త వెంటనే తెలియజేయుచునది. అచ్చటగూడ నిజ్జే. యూరేగింపులను సభలును జరుగవట్లు వర్తమానము వచ్చినది. లాహోరులోను అన్వేషణలలోను భారతీయుల యాజమాన్యముక్రింద నడుపబడుచున్న వార్తాపత్రిక కాలములు మూసివేయబడుటకు నిశ్చయింపబడినది. రేపు పత్రికలు వెలువడవు. జాతీయపాఠశాల లన్నియు మూసివేయబడినవి. క్వి. న. పాఠశాలలు కళాశాల లగూడ మూసివేయబడును. నేడు పావులు మూసుబడకపోయిట్లయిన రేపు దినము తయై పాఠశాలలు జరుపబడును.

రాజకీయసంఘము లన్నియు నెట్టి భేదభావములను గను నింపవలెను దుఃఖింపవలెనని తీర్మానించినవి. (ఆ. ప్రె.)

దుఃఖింపవలెను

లాహోరు 18:—సి. ఆర్. దాసుగారి పటములగుల జూదాలను తీసివది 10 కేలమంది జనులు దేశమునకు సంభవించిన నష్టమునుగూర్చి కీర్తనలను పాడుచు శోకములు లేకయే యీసామంతులమున లాహోరు పిఠువెంట నడచి పోయిరి. అన్ని తరగతుల ప్రజలును ఊరేగింపులలో పాల్గొనిరి. పావులు జమను బునా వారి పావులను వదిలి పోతో కలిసిరి. డిల్లీ కేటవద్ద యూరేగింపు నిలిచిపోయెను.

సభ

అచ్చట జరిగిన మహాసభకు లాలా దుశిచందు గారి అధ్యక్షత వహించిరి. దాసుగారి మరణమునకు లాహోరు ప్రజలు దుఃఖించుచు ముట్టును దాసు కుటుంబమునకు సానభూతి జాతుచున్నట్లును మార్చి జాఫరు అలీకాకా గారి తీర్మానమును ప్రతిపాదించిరి లాలా దుశిచందు యం. యల్. పి. దాక్షరపత్య పాల్, బహుమ్యుడు ఆలమ్ ప్రాసెసరు, చీరామ్ గార్లు మొదలగు వారందఱును మాటాడి తీర్మానమును బలపరచిరి. సభయంతయు నిలుపి డియండగా తీర్మాన ముమోదించబడినది. ఆ సభలో గొప్పవిశేష మేమనగా జాతీయతై మన్యుభావము లెవ్వియు లేక అన్ని పక్షములవారును కలిసిపనిచేసిరి. అన్ని పక్షములనాయకులునువచ్చిరి. వచ్చినవారందఱును నిశ్చయముగానుండి ఉపన్యాసముల నన్నిటిని విని రాత్రి ప్రాధుపాయిన తరువాత నిశ్చయముగానే తమతమ యిండ్లకేగిరి.

పత్రికాభిప్రాయములు

లాహోరు జూన్ 17:—జాతీయవిపత్తులనుకొని క్వి. న. మస్లిం టౌలులుకు అను పత్రిక దాసుగారి మరణమునకు దుఃఖించుచు నిట్లు వ్రాయుచున్నది:—దాసుగారి మరణముతో నేటినుండి మహానాయకు డొకడు మనకు లేడు. నిశ్చయమైన దేశభక్తిగలిగి హిందూ మహమ్మదీయసఖ్యమునందు నిజమైన ప్రేమ గలిగియుండుటచేత ఇతర హిందూ నాయకులెంతగానైన ప్రాంతరాజకీయముల నీక డెయంగ గల్గెను. గాంధీగారి శాసనసభాబహిష్కారమున కెదురు తిరిగి దేశావసరమును బట్టి స్వరాజ్యపక్షముని యొక దానిని స్థాపించుటవలన దాసుగారి క్రియాతత్పరత్వము బహుమ్యుడునున్నది. మరియు దౌర్జన్యపద్ధతులను ఖిక్కరించి తన నిరాశగంజి తప్పును ఒప్పుకొనుటవలన నాయకులలో తరుమగానగపడెరి పరపురుషుల క్వి. న. గాననప్పుచున్నవి. మన దేశంలో వైమన్యులు గా వింపుచున్న విభేదములను పరిష్కరించుట దాసుగారికే తెలిసియున్నది. దాసుగారిగల బుద్ధివంతతను దెలుపుటకు బెంగాలు ఒడంబడికయే కాళ్ళత చిహ్నము.

“ట్రీబ్యూను”

దాసుగారింతయుకొన్నట్లుగా మరణించుటవలన బెంగాలు ప్రజాజీవనము దొకగొప్పవ్యక్తి అస్థిమంతుడయ్యాక, “మనము వట్టి ఛాయల ననుసరించుచున్నాము”ని బహుమహాశయము చెప్పినవాక్యము స్ఫూర్తికేవలమునున్నది. ఏకాలమునందైన ఒకానొకదేశమున కవసరమయ్యే ట్రీబ్యూను దాసుగా ప్రవీణుతకాలమున హిందూదేశమునకవసరము ప్రాంతరాజకీయపక్షములలో ప్రధానపక్షమునకు నాయకుడుగావున హిందూదేశములో రాజకీయములను సంబంధించింతవఱకు ఆంధరియొక్క ఆశలును దాసుగారిమీదనే నెక్కువబడియున్నవి. గాంధీయజ్యోతిలోపాటు జాతీయోద్యమనామక స్వరాజ్యమునకేవునకు గొంపోగని సమర్థుడీతడొక్కడే అని ట్రీబ్యూనుపత్రిక చెప్పుచున్నది.

(ఆ. ప్రె.)

“సివిలు అండు మిలిటరీ గజెటు”

దాసుగారిని ఆయనయొక్క ప్రతిభుటనవిధానమును సగ్రహించవలసి వైపత్రిక ఒకసంపాదకీయ వ్యాఖ్య లో నిట్లు వ్రాయుచున్నది:—దాసుగారియొక్కవ్యక్తిత్వము స్వరాజ్యపక్షము నే ముగా జేయుటయేగాక ఆనేకసార్లు ప్రభుత్వము నోడంప గల్గెను. అందువలన ప్రభుత్వమును స్తంభింపజేసి బెంగాలునందు ద్వంద్వప్రభుత్వమును రద్దుచేయగలిగెను. దాసుగారి రాజకీయకీర్తి నీయొక్క విషయమే విరసాయగా నిలుపును. స్వరాజ్యపక్ష మింతటితో ఖిన్నాభిన్నములు గాకుండ పట్టియుంచగలవాడు స్వరాజ్యవాదులలో మరియొక డున్నాడను విషయము సంశయముగాన స్వరాజ్యపక్షమున కీయనమరణ మొక గొప్ప నష్టమే. దాసుగారిగల బలమంతయు వారిగల ప్రతేక రాజకీయనిపుణత్వములోనే గలదు. ఆయనకత్తియారీయు సంస్కరణములకు బతులు దేశము నకు తెగిన మరియొక కార్యక్రమము నేర్పరచుటయందు గాక ప్రభుత్వమునోడించుటయందే వినియోగింపబడినది. తన రాష్ట్రములో నాతనికి గొప్ప జయమే కలిగెను. అదియే యాతని పరియైనచో తన విధిని చక్కగా నిర్వహించినాడు.

జమీందారు

జమీందారును జాతీయ మహమ్మదీయ దినపత్రికయిట్లు వ్రాయుచున్నది:—దాసుగారి స్వామ్యము మనలను విడనాడి పోవుటయే భారత జాతీయతకు గొప్ప నష్టము. గాంధీగారి తరువాత హిందూ మహమ్మదీయ సఖ్యము నామోదించు వారిలో మిక్కిలి గొప్పవాడితడే ఎదురింపవలసినాని కష్టముల నెదుర్కొని కనిచేయుచున్నట్టి దేశభక్త బృందమున కీతని వ్యక్తియే ప్రాణము. ఆతని త్యాగము సామాన్యము. భారతమారి పుత్రులలో నిటువంటి వారి సంఖ్య అత్యల్పము. నిర్మలమైనదేశభక్తిలోను, పొట్టు పాటు లేని యోగ్యతలోను, సహన శీతలలోను దాసుగారితో గోఖలే తిలకుగారును సైతము పోల్చుట తగదు. హిందువులతో పాటు మహమ్మదీయులందఱును దుఃఖించుచున్నారు.

“హిందూ”

“హిందూ” అను దేశభాషాపత్రిక యిట్లుచెప్పెను:—దేశబంధువు లేక భారతమాత సన్మహిమ రాల్చెయున్నది: భారతీయులు భరింపరా నటువంటి దెబ్బ కొట్టి మరణ దేవత దేశముయొక్క ఆత్మనే గొనిపోయియున్నది. హిందూదేశముయొక్క భావిస్థితి యేమి కానున్నదో యెవ్వరెయ్యదును. దాసుగారి యొక్క వ్యక్తిత్వము నిరంకు శాధికార వర్ణమున కల త్రానుండి వైటుచోలువరకు గడగడ లాడించినది.

(ఆ. ప్రె.)

ధిల్లీ

ధిల్లీ, జూన్ 17:—పియూరీ లాల్ గారి అధ్యక్షతక్రింద ధిల్లీ న్యాయవాది సంఘమువారు నిలుచుండి యీ దినవ తీర్మానము నేకగ్రీవముగా నామోదించిరి.

“భారతీయ న్యాయ వాదులలో చంద్రనిసింటివాడును, ప్రజలంగీకరించిన నాయకుడును, ప్రజల కొరకు మహా త్యాగమొనర్చిన వాడును తాను జేసిన పనుల వలన దేశచరిత్రలో నొకస్థానమును సంపాదించిన వాడును అగు సి. ఆర్. దాసుగారి ఆకస్మికకాలమరణమునకు ధిల్లీ న్యాయవాది సంఘమువారు దుఃఖించుచున్నారు.

మరియును సంఘము దుఃఖ సమద్రుమ్లో నున్న వారి కుటుంబమునకు మనః పూర్వకమైన యోదార్పులను పంపుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

అమృతసరు

అమృతసరు, జూన్ 17:—డాక్టరింగునందు సి. ఆర్. దాసుగారు మరణించినవార్త యిచ్చటికివచ్చి అందరిని దుఃఖినిముగ్గుల చేసినది. సర్దారు మంగళసింగు, డాక్టరు కిమబాయితరఫానిక కాంగ్రెసు నాయకులను జలియన్ వాలా బాగులో నొక బహిరంగ సభను జరిపిరి. (ఆ. ప్రె.)

రాయపురం కాంగ్రెసుసభ

17 వ తేదీ రాత్రి 8 గంటల ఎస్. ఆర్. శ్రీనివాసయ్యంగారు అధ్యక్షతక్రింద జరిగిన రాయపురం కాంగ్రెసు సంఘ సభయందు, నాటికి నిర్ణయించుకొనిన కార్యక్రమము వాయిదావేసి, దేశసేవకులలో సగ్రహణ్యుడగు దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారి ఆకాలమరణమునకు విచారముదెలుపు యీ ఘాననష్టము ననుసరించుచున్న ప్రజలలో వికమత్వము కుదురుగాన యని తీర్మానించబడినది.

నేడు 6 గంటలపైన సంఘమువారి యాజమాన్యమున బహిరంగసభ జరుగును.

తిరుచనాపల్లి మునిసిపల్ నగర ముఖ్యులు

తిరుచనాపల్లి, జూన్ 18 :— నిన్న సాయంకాలము మునిసిపల్ నగరమున సభ్యులందరూలేచి నిలిచి దానుగారిఅకాల మరణమునకు విచారముచేలుచును తీర్మానము గావించిరి. నేడు గ్రంథాలయము మూయబడెను.

బెజవాడ

బెజవాడ, 18:—దేశబంధుని నిర్వాణవార్త పిడుగువలె ప్రజలహృదయములను తాకినది. మునిసిపల్ ఆఫీసు, రామమోహన గ్రంథాలయము మూసివేసిరి. నేడుసాయంకాలము విచార చిహ్నములుగా బహిరంగపరచును. మునిసిపల్ నగర సభ సభ్యులు జరుగును.

అలహాబాదు

నిన్న దానుగారి మరణవార్త చేరగానే, దుకాణములు మునిసిపల్ ఆఫీసు మూయబడినవి.

అమృతసరము

జూన్, 18:—మునిసిపల్ సభ్యులవారు నేడుదయము సభ్యులైన, దానుగారి అకాలమరణమునకు దీర్ఘ సంతాపము చెలుపుచు తీర్మానించిరి. సభ్యులందరు 5 నిమిషములు నిలచి నిశ్చలముగ నుండిరి.

నాగపట్నం

జూన్, 17:—దానుగారి అకాలమరణవార్త ప్రజలను చెప్పరానంత దుఃఖమున ముంచెను. పరామర్శ సభ జరుగ నున్నది.

కుంభకోణం

జూన్, 17:—దానుగారి మరణమువలన దేశమునకు కలిగిన అపారముగ కొంతనగూర్చి విచారించుటకుగాను గాంధీ పక్షమందిరమునందు నేడు సాయంకాలము సభ జరిగెను. పరామర్శ తీర్మానముతోపాటు మందిరములలో కీ॥ శే॥ లకు యీ నాయకుని చిత్రం వుంచుటకు తీర్మానించబడెను. (ఆ.ప్రె.)

ఆంధ్ర దేశము

బుధవారము

దేశబంధుదానుగారి మరణవార్త రెండు గంటలకు హిందూవిలేజుకి చేరినది. పట్టామంతులు యీనిచాకర మగు దానుగారి మరణములో న్యాయించెను. గౌ॥ వేమనాపు రామదాసు పంతులుగారి అధ్యక్షతక్రింద నొక బహిరంగసభ సమావేశమయ్యెను.

దేశబంధుదానుగారు దేశభ్యుదయమునకు గావించిన సేవయు, మహాత్మాగమున అభ్యుత్థుడు వర్ణించెను. వెంకటప్పయ్య, సాంబమూర్తిగార్లు దానుగారి మరణముచే దేశము నకు గలిగిన తీరనినష్టమును తెల్పి, దేశబంధుయొక్క సురక్షా వుంజుమలకు ఉద్గడించి సభ్యుల మనములు గరగిపోవునట్లు ప్రశంసించిరి. అనంతరపై నంగరాష్ట్రపు ట్రిబ్యూనునకు గల అభ్యుత్తర పలుకుబడియు, ఆధికారులతో బోరుటకుగల పట్టు దలయు, ప్రజాసేవయు దానుగారికిగల ప్రేమయు వర్ణనా తీరములు. ఈదకు దానుగారు ఆధికారులతో బోరాడి విజయ మొందిరి. బందరు మునిసిపాలిటీ చేరుకునుగారైన జగన్నాథ రావుగారు సామక్రొత్తీర్మానమును ప్రతిపాదించి, దాక్టరు పట్టాభి శీతారామయ్య, సిడించి హనుమంతరావుగారు తీర్మానమును బహుళము. సభ్యులెల్లమును నిశ్చయముగ నిలుపబడి తీర్మానమును ఆమోదించిరి. (తెలీద్యారా)

కాకినాడ

దేశబంధు చిత్రరంజనదానుగారి మరణవార్తచే నగర మంతయు విచారసముద్రమున మునిగెను. పురపాలనసభు కార్యాలయము మూసివేయబడెను. పురమందిరమును బహిరంగ సభ నిన్ను సాయంత్రము 6 గంటలకు జరిగెను. స్వరాజ్యపార్టీ అధ్యక్షుడగు ఎల్లాబొమ్మల కామేశ్వరరావుగారి అధ్యక్షతపొందిరి. ఈదినమునపొందిన తీర్మానము సభ్యులెల్లమును నిశ్చయముగ నిలుపి ఆమోదించబడెను.

కాకినాడపౌరులు బహిరంగసభయందు సమావేశమై, దేశబంధుదానుగారి నిర్వాణముచే దేశమునకు వాటిల్లిన తీరాని నష్టమునకు వాడుకగా హరి కుటుంబమునకు సానుభూతిపలికిరి. (తెలీద్యారా)

బె జ వా డ

నిన్న 16 వ తేదీని బెజవాడలో హిందూపత్రికా విలేజు దానుగారి మరణవార్తను వినిపించెను. ప్రజలు దుఃఖపాగిరిమొని నునిగిరి. మునిసిపల్ కార్యాలయమును, రామమో

హన గ్రంథాలయమును మూసివేయబడెను. నేడు సాయంకాలము సంతాపమును వెల్లడించుటకు మునిసిపల్ సభ్యులందరూను బహిరంగసభయందు గూడ జరుగును చాలా దుకాణములు గూడ మూయబడెను. (బెజవాడలో గూడ బెహగడించిన నంగ హరికృష్ణానణి తనువు తొంగిగెనా? అని ప్రజలు రిచ్చపడ సాగిరి నేడు 18 వ తేదీని మునిసిపల్ పాఠశాలను చాల దుకాణములను ఫ్యాక్రీలను గూడ మూయబడెను (ఇద్దరు విలేజులు పంపిన తేలివార్తలలోని విషయము)

రాజమహేంద్రవరం

దానుగారి మరణవార్తవి ప్రజలు దుఃఖాన్ని నిమగ్నులైరి. పట్టామంతులు నేడు 18 వ తేదీని దుకాణములన్నియును మూసివేయబడెను. మునిసిపల్ కార్యాలయము, మునిసిపల్ పాఠశాలలు, హిందూ సమాజము, పురమందిరములు, కారదా గ్రంథాలయము మున్నగువి యన్నియును గూడ మూయబడెను. హరటాలు జరుపబడెను. నేడు సాయంకాలము (బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహముగారి అధ్యక్షతక్రింద బహిరంగసభ జరుగును. (స్వక్షియవిలేజు)

ఆంధ్రరాష్ట్రీయోప సంఘము

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీయుత బులుసు సాంబమూర్తిగారు బందరునుండి యాదిగవ ప్రకటించిన తేలి నంపిరి:—

దేశబంధు సి. ఆర్. దానుగారి మరణమునకు ఆంధ్రదేశము మిగుల విచారించుచున్నది. ఇట్టిసందిగ్ధసమయమునందు దేశబంధుని మరణముచే దేశమునకు వాటిల్లిన నష్ట మపారమైనది. మాతృదేశోద్ధరణమునకు దానుగారు గావించిన త్యాగము అత్యద్భుతమైనది. భారతమాతశిరకు వీరు చేసిన సేవ అద్వితీయమైనది. అట్టిమహనీయుని నిర్వాణముచే కుందున్న కుటుంబమునకు మామృత్యుపూర్వకముగ సానుభూతి నంపుచున్నాము. (తెలిద్యారా)

దేశబంధు చిత్రరంజనదానుగారి మరణముచే దేశము నకు తీరనినష్టము వాటిల్లినది. వీరి అకాలమరణమునకు ఆంధ్రదేశము మిగుల దుఃఖించుచున్నది. దానుగారి త్యాగము, దేశభక్తి, కార్యదక్షత దేశమెన్నటికిని మరవకాలదు. అట్టి మహనీయుని నిర్వాణముచే కుందున్న కుటుంబమునకు ఆంధ్రదేశము సానుభూతి నంపుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

ఏలూరు

శ్రీ గాంధీ ఆంధ్రజాతీయ మహావిద్యాలయము కీ॥ శే॥ శ్రీ దేశబంధు దానుగారినిగూర్చిన సానుభూతి సభ

మహానాయకులకు దేశబంధు చిత్రరంజన దానుగారు కీర్తిశేషులైనారనకు దుఃఖవార్త నేడు 2 గంటలకు మాన చేరినది విద్యాలయపాఠ్యాలయమును విద్యార్థులను నొకచో సమావేశమై యోగ్యవిద్యాలయ యా ముచ్చేదోపాధ్యాయులకు కవిరాజ శ్రీరామ్ ప్రదవాడి భజనంకర కృష్ణసూర్యులవారి యధ్యక్షతక్రింద సభ గావించిరి. అధ్యక్షులగు శ్రీయుత దేవరాజ రామచంద్రరావుపంతులుగారును మఱిందఁ బాపాధ్యాయులును విద్యార్థులు కాబంగారిపీఠని త్యాగ సౌశీల్య చాతుర్యాది గుణంబులనుగూర్చి విపులముగ శంకపఱచిరి. వారియాత్యుక్త శాంతినిసగూర్చి వైప్రసాధమును వాడుకుంటుండునకు విద్యాలయపంతులును గాను సూక్ష్మప్రకటనయును గావించబడినవి. విచారనూచుముగా నేటివిద్యార్థిపూము విద్యాలయము మూయబడినది. (ముల్ నల్)

స్వదేశమిత్రము సహాయసంపాదకుని మరణము జి.ఎ. సంపాదకాచ, స్వదేశమిత్రము సహాయసంపాదకుడు నేడునయము 6-45 గం. ఎగ్జ్యూకులో తన కింపు మరణించి గది ముఖమును చిత్తిల్లుచున్నాడు. వీరు 6-వ తేదీని క్రింది దవ్వపడ నొకకురుపు శిస్త్రుచిక్కి గావించుకొనిరి.

వీరవ నది పెట్టి కామయగను, బ్రోంకో న్యూపొనియా గను మారెను. నిన్నటివరకు దినదినాభివృద్ధి చెందుచునే యుండిరి గాని నిన్నసాయంకాలము మాత్రము జమ్మితిరుగపెట్టి ప్రాము పుచ్చుచున్నది.

వీరు 1907 నం॥ 1. ఎల్. పట్టాభివృద్ధిని, పాతకొట్టు మధుగ, సిండిగలలో స్వస్థి నకునరించిరి. 1921 నం॥ అనంతరా వ్యయము నకునరించి స్వస్థినిపది అలహాబాదు ఇండియన్ జైలు సంపాదకీయ సర్దుమందు చేరిరి.

1923 నం॥ తిరిగి ముంబాయి వచ్చి, స్వదేశమిత్రములో అసిస్టెంట్ సంపాదకునిగా చేరిరి. కిరీత్ నగమయ, భార్యయు, యిరువురు కుమార్తెలు, ఒక కుమారుడు, అనేక బంధువులు, మిత్రులు గలరు.

మదరాసు వార్తలు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వర రావుగారు:— దేశోద్ధారక శ్రీ కాళినాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు నేడు సాయంకాలము బందరు బందరు వెడలుచున్నారు.

విదేశటపా. — బొంబాయినుండి జూన్ 20 వ తేదీన బోవుచున్న స్త్రీయగు మర్సెలిను దాటి బోవనందున ప్రాంసు దాటియుండు స్థలములకు పార్సీలు టపా అందచేయబడెను.

శ్రీ కృష్ణదేవాలయం:— పగడాలపిథిలోనున్న శ్రీ కృష్ణదేవాలయము నవమిఉత్సవము, నూతన ఆద్వైతపల్లకీపై ఊరేగింపు కుక్రవారము 19 వ తేదీన రాత్రి 8 గం॥ జరుగును. పి. మకుంద నాయకుగారు. ఎక్స్ పర్టు కంపెనీ, దుబాషీగారు ఖర్చులు భరించెదరు.

మదరాసు కార్పొరేషను-క్రొత్తకమిషనరు:— మదరాసు కార్పొరేషను కమిషనరు జి. టి. బోగుగారు ప్రభుత్వ ఆర్థికశాఖకార్యదర్శిగ నియమింపబడిరి. స్థానమున రిజిస్ట్రేషను ఇన్స్ పెక్టరు జెనరలు డి॥ బి॥ జె. వెంకటనారాయణ నాయకుగారు కార్పొరేషను కమిషనరుగ నియమింపబడెదరని తెలియుచున్నది.

చెన్నపురి అన్న దానసమాజము:— గత మాసమునందు సాధారణముగ జరుగు అన్నదానముగాక ప్రత్యేకముగా బాదరాజు సామాకారుగారి ధర్మమున 500 మంది పేదలకన్నదానము జరిగెను. మరి 11 వందలమందికి 11 యితరవ్యక్తులును, బరంపురం, జె. వెంకటస్వామినాయకుగారు 66 గురు పేదలకు, మైసూరు సి. రాజగోపాల ముదల్యారుగారు 66 మందికి అన్నదానము చేసిరి. ఇవిగాక యితరులచే మరి 800 మందికి అన్నదానము జరిగెను.

పింఛములు

పింఛను ఉద్యోగులను తిరిగి కేరొకపనియందు నియమింపునపుడు. రూ 10 లోపు పింఛను గలవారికి, వారిపింఛనును మాత్ర న శీతమును గలసి పూర్వపు వేతనమునకు మించుచుండునట్లుగా నూతన శీతములతో బాటుపించుటకు అధికము శేయబడు ప్రభుత్వమువారి రంగీకరించిరి.

నగరమునకు నూతన సలము చేర్చుట 1925 జూలయి 1 వ తేదీనుండి మదరాసు నగరమునకు ఉత్తరమున, నక్షామున, నూతన జమీందారులైనపు నపుంతులొందునకు 415 అడుగుల దూరమునుండి, తిరిగి దక్షిణముగ 500 అడుగులు మధ్యస్థము కొంతవరకు మునిసిపల్ సరిహద్దులలో చేర్చుననబడినది.

తిరువలిక్కేరి యాదవకుల ధర్మము.

తిరువలిక్కేరి యాదవ ధర్మసంఘమువారి యాజమాన్యమున ఆదివారమునాడు 21 వ తేదీ ఉదయ 9 గం॥ 28 నల్లతెంబి పిథిలో యాదవకుల సభ జరుగును. ధర్మస్థలమునందు సత్రము నిర్మించుటను గూర్చి విచారించును. యాదవ కులకులందరు విచ్చేయ ప్రార్థకులు.

విశ్వవిద్యాలయ పట్టప్రధానోత్సవము

మదరాసు విశ్వవిద్యాలయపు పట్టప్రధానసభ పెనేటు మంది:ముందు ఆగస్టు 20 వ తేదీన జరుగను. దరఖాస్తులు 4 వ తేదీలోపుగా చేరవలెను.

నిర్బంధ ప్రాథమికవిద్య

మదరాసులో 24, 25, 26, 27 డివిజనుల యందు మహావృద్ధులు బాలికల తపస్ తక్కినందరు చిన్నపిల్లలకు ప్రాథమిక విద్య కేర్పాటు నిర్బంధించవలెనని కార్పొరేషను వారు గావించిన తీర్మానమును ప్రభుత్వమువారు విద్యాయంతిగారి ద్వారా ఆంగీకరించిరి. ఈచట్టమునందలి మరతులు జూలయి 1 వ తేదీ నుండి అమలునకు వచ్చును. సదరు స్థలములలో నుండు మహమ్మదీయ బాలికలకు మాత్రము లెండోడ్లలోను యీచట్టము వర్తింతును.

శ్రీ శ్రీ దేశబంధుదాసు జీవిత సంగ్రహము

చిత్తరంజనదాసు పురాతన వంగ కుటుంబమునందు జన్మించెను. దాసు కుటుంబమున కొందఱు పురాతనవంగదేశపాలకులుగ గూడ నుండినవిందును. వారు ధైర్యస్వాతంత్ర్యములు గల్గి దీర్ఘదాతృమహాశ్రమ లని పేరు గాంచిరి. చిత్తరంజనదాసు తండ్రి బాబు భూపన మోహనదాసు కలకత్తా హైకోర్టులో అటోర్నీగా పనిచేసెను. ఆయన వృత్తియందు వన్నెకెక్కి మంచిపేరు సంపాదించెను. కొంతకాలమాయన పత్రికా సంపాదకత్వమును గూడ నిర్వహించెను. ప్రథమమున 'బ్రాహ్మపక్షికు ఒపినియను' అను పత్రికనును పిదప 'బెంగాలు పక్షికు ఒపినియను' అను పత్రికనును సంపాదకులగు నుండి 'బెంగాలు' లోని పత్రికారచయితలలో గొప్పపేరును సంపాదించెను. ఆయనకు దేశభక్తి మిండు. జీవితమునందు పురాతన హిందూసాంప్రదాయముల నెనుసండును ఆయన సంపాదించిన దానినంత ను బీదలగుబంధుగల పోషించుటకై వాచ్చించుచుండెను. ఆయన తనకు వచ్చెడి ఆదాయమును మించిన ఖర్చు ఇందులకు చేసెడివాడు. అందుచేత ఖర్చు ఎక్కువై ఆస్తులలోనికి వృత్తిని చాలించుకొనున పనిటికి దివాలా పిటివను బెట్టి తలదాచుకొనవలసివచ్చెను.

బాబు భూపన కుటుంబమునకు గల్గిన యీ విపత్తు ఒక విధముగ మంచికే వచ్చెనని చెప్పవచ్చును. చిత్తరంజనకు మరుకు వుట్టించెను. ఆయన తన తండ్రి దివాలాదీనెనను మచ్చును తొలగించుకొనగోరెను. చిత్తరంజనుడు స్వల్పలో డబ్బు సంపాదించుకొనిదియు ప్రాత అప్పలను దమ్మిడిలతోగూడ దీర్చుదొడగెను. ఈ విధముగ అప్పల నెగవేయకుండ దీర్చుటతో మంచి నీతిమంతుడగు నుదాత్తపురుషు డని అందఱును గౌరవించిరి. న్యాయశాస్త్రము ప్రకారము గల హక్కులన్నియు దెలిసి సమర్థించుకొను ఈ రోజులలో, నేదో విధముగ వాదించి తప్పించుకొనుటలో తప్పేమియును లేదని తలచు నీ రోజులలో చిత్తరంజనుడు, హిందుకుటుంబీకుడైకందులకు సార్థకముగ తండ్రి చేసిన అప్పలన్నిటిని ఒప్పుకొని వానినన్నిటిని దీర్చుట అమృతకార్యమని అందఱును వేనోళ్ల పొగవలసియున్నది. ఈ దురదృష్టముచేత చిత్తరంజనుడు హృదయము పరివర్తమై మేధాశక్తి నిబంధించి రాజకీయజీవితమునందు ప్రవేశపెడుడయ్యెను. ఏది ఏమయిన నైనను అందలి రహస్య మేమియో కనుగొని వానినిగూర్చి సరియైన భావములను చెలువగల కత్తిని సంపాదించెను. అందులన నాయన వేనిని గట్టిగ నమ్మికో అందులకు సర్వమును త్యాగము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండఁజులుగూడ కత్తిని బొందగల్గెను. ఆయన ప్రజాజీవితమునందు ప్రవేశించునప్పటికి పూర్వము రాజకీయవ్యవహారములు ఆజీవితముతో నెక్కువ సంబంధము లేక పోవుట వలన రాజకీయ రంగమున ఆయనకు విశుద్ధదృష్టి యేర్పడి నూతనోత్సాహము గల్గెను.

చిత్తరంజనుని తాతలవాటి యిల్లు తూర్పు బంగాళము బిక్రాంపూరులో తలెత్పాగు అను నొక చిన్న గ్రామమునందు గలదు. ఆయన వైద్యకుటుంబమున నుద్భవించెను. ఆయన ముత్రాత బాబు రథక కృష్ణదాసు ధర్మశీలముల చేరుగాంచెను. ఆయనతాత జగద్బంధు రాజమహిలో నీనియరు గవర్నమెంటు ప్రిడరుగ నుండెను. బాగా డబ్బు సంపాదించెడివాడు. సంపాదించిన దంతయును బీదలకై వినియోగము చేసెడివాడు. ఇంతేగాక జగద్బంధు కవి, పండితుడు. ఈబౌద్యార్యము త్యాగము ధర్మశీలత కవితాశక్తి అన్నియును తాతలనుండి చిత్తరంజనున కచ్చెను. ఇట్లే ఆయన సోదరుడగు ప్రభులరంజనదాసు (పొట్టు హైకోర్టుజడ్జి) తన తాతయొక్క కవితా ధోరణిని బట్టుకొనెను.

బాల్యము

చిత్తరంజనుడు కలకత్తాలో 1870 నవంబరు 5వ తేదీని పుట్టెను. ఆయన తల్లిదండ్రులకు రెండవపుత్రుడు. ఆయన ప్రథమమున భవానీపూరులోని లండను మిషనరీ కాలేజిలో చదువు ప్రారంభించి 1886 లో మెట్రిక్యులేషను పూర్తికై కలకత్తా ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలలో 1890 లో బి. యెడిగ్రీని పుచ్చుకొనెను. ఆయన కళాశాలలో చదువుకొను కాలమునందు ఆసాధారణముగ పక్ష్యత్వపాండితీవిశేషముల జూపుచుండెడివాడు. ఈగుణములన్నియును నాయనజీవితములో ఫలించిన విషయ మందఱును దెలిసిందే. పట్టభద్రుడైన

పిదప ఆయన వి. సి. యస్. కు పోటీచేయు నుద్దేశ్యముతో ఇంగ్లాండుకు పోయెను. కాని యీ ఆకాశమునుండి ఉడిపడిన 'సర్విసు'లో జేరుటకు వీలులేకుండ సంగతిసందర్భము లేర్పడెను. బాదాఖాయి నాకోజి ఎన్నికల ప్రచారములో ఆయన తీవ్రముగ పనిచేసెను. ఆయన ఉపన్యాసములు ఇంగ్లాండులోను ఇండియాలోగూడ సర్వస్వదృష్టి నాకర్షించెను. తరువాత పార్లమెంటు సభ్యుడు బానుమాక్సియను ఉపన్యాసముజేయుచు హిందువులను గూర్చియు మహమ్మదీయుల గూర్చియు అమానుష వాక్యములుపల్కినందులకుఆయన ప్రవర్తనము సభిక్షేపించుటకై ఇంగ్లాండులోని భారతీయుల సమావేశ మేకదానిని చిత్తరంజను డేర్పాటుచేసి తీవ్రముగ గట్టిగ నుపన్యసించి మాక్సియను క్షమాపణగోరునట్లును పార్లమెంటు సభ్యత్వమునకు రాజీనామా నిచ్చునట్లును జేసెను. తరువాత బాద్మికాలమునకే ఆయన గ్లాస్టన్సు గారి ఆధ్యక్షత ను భారతవ్యవహారములగూర్చి ఉపన్యసించెను. దానికల్గినే సివిల్ సర్వీసులో స్థానము లేకుండబోయె నందుకు. ఆయన పోటీ పరీక్షలో జయము గాంచినను ప్రావేశముల పట్టికలో ఆయన పేరు లేకుండ బొట్టివేయబడెను. తుదకాయన ఇన్నరుటెంపిల్లో జేరి 1890 ప్రాంతములోనే న్యాయవాద వృత్తిలో దిగవలసి వచ్చెను.

న్యాయవాదవృత్తి

1892 లో కలకత్తాకు తిరిగివచ్చి ఆయన హైకోర్టులో న్యాయవాదవృత్తి నభ్యసించెను. ఆ వృత్తి నుం దాయన యెట్టి తోడ్పాటును లేకయే గుణసంపన్నత్యముచేత పేరుగాంచెను. తండ్రి దివాలాదీయులచేతను, ఆ అప్పలను నెత్తిన వేసికొనుట చేతను కొంతవరకు మేఘాన్మతముగ నుండెను. కాని నిజమైన గుణపుంజము చాలకాలము వెలుంగకమానదు. 1903 లో ఆరవింద ఘోషమీద దెచ్చిన కుట్రకేసులో ఆయనపక్షమున దాసుగాను వాదించిన వైఖరిమన కలకత్తాజ్యేష్ఠలో ముందునకు వచ్చెను. ఆ కేసులో ఆయన పడిన కష్టమునకు వచ్చిన ఫీజు చాలతక్కువయే. ఆ విచారణ బాదాఖాయి ఆనుకలలు జరిగెను. ఆ కాలమున కుటుంబహావనకై ఆయన చాల అప్పుజేయవలసి వచ్చెను. కాని నిజమైనత్యాగ మెప్పటికిగాని వృధాపాదు. ఫలించియే తీరును. కానితోఆయన క్లిరి దిగంతవిఖ్యాతి గాంచి వృత్తియందు మంచి సంపాదన గల్గెను. ఇంతకన్న నెక్కువ రెండు ముఖ్యఫలితములు గల్గెను. ఆరవింద ఘోషయొక్క మాహాత్మ్యమునువిశుద్ధత్యమునుచాటి ఆయనకును చిత్తరంజనుకును యాజ్ఞాప మైత్రిని గలుగజేసెను.

ఆరవిందుని విడుదల చేసిన ప్పుటి ముండియు ఆయనకు కేసులు పెద్ద పెద్దవివచ్చి రోజుకు వెయ్యిరూపాయి ఫీజుకూడ మించిపోయెను. దుష్టాను రాజానిట్టేలు వ్యాజ్యములో ఆయన పనిచేసెను. నాగపూరులో హోంయూలు లీసు కార్యదర్శి వైర్యగారి కేసులో హాజరై ఆయనను అప్పీలులో విడిపించెను. భారత సంగ్రామకాలమున క్రింద బర్మాలో డాక్టరు మోహతాను నిర్బంధించినపుడు ఆయనను బాగుగ సమర్థించెను. చిటగాంసులో ఏకాంత నిర్బంధమునందుంచబడిన కుటుంబీకులను దానును విడిచుగ పెట్టుకొనిరి. ఆసహాయోద్యమములో జేరి వృత్తిని విసర్జించుటకు ముందే భారత ప్రభుత్వమువారు మ్యూనిషన్సు బోర్డు కేసులో నియోగించిరి.

ఆయన బౌద్యార్యము

చిత్తరంజనుడు తండ్రివలెనే ఉదారభావములు గలవాడు. ఆయన అద్వైతేటుగనుండి యంత సంపాదించినను భవిష్యత్తున కేమియును మిగల్పు లేకపోయెను. చదువుకొను బీదవిద్యార్థి ఆయనవద్దకు ధనసహాయము గావలెనని పోవునెడల తప్పకుండ కావలసినసహాయము చేసెడివాడు. పిదప ఆయన తాను సంపాదించిన దానినంతను దేశమునకై వినియోగించెను. ఆయన సంపాదించిన అనివంతను ఏకకపుత్రునకు నులభముగ ఒప్పజెప్పడివాడే కాని మంచి వేదాంతి యగుటచేత రోజటి మాట తక్కువయ్యెను. ఏమైనను సరే కోరిన దున్నపుకు ఇచ్చుకుండ ఆయన యుండజాలడు.

మత ధర్మము

చిత్తరంజనుడు వైష్ణవుడు. వైతన్యమతము. ఆయన తండ్రి బాబు భూపనదాసు ఆరోజులలో ఇంగ్లీషు చదువుకొన్న వారందరవలె ను బ్రహ్మ సమాజోద్యమము నందు చేరెను. ఆ ఉద్యమము యొక్క ప్రచారమునకు సంపూర్ణహృదయ మనసములతో పనిచేసెను. చిత్తరంజనునకుగూడ మతవిషయమున తండ్రికిగల అభి

ప్రాయములే కొన్ని గలవు. రాజ రామమోహనరాయులున్న గౌరవము గలదు. రాజా రామమోహనుని జీవిత కార్యమును ఆయన జెప్పినదానినిబట్టియే మరల దెలిసికొని వివరించి విలువ గట్టి ప్రశంసించవలయును. రాజా రామమోహనరాయ జీవితము స్వాతంత్ర్యా దర్శమును ప్రతిపాదించుటచేత దాసు గారి కాయనపై ప్రేమ జనించెను.

కాని చిత్తరంజనుకు మన విజ్ఞానమును మూఠోపియను పద్ధతులకు మరల్చుట యిష్టములేదు. మొక్క దీపివాటులు యందు కన్న దానంతట నది పుట్టి పెరుగుటలో ఆయనకు నమ్మకముగలదు. ప్రతి దేశమును దానంతట నది యేద్రక్షనితరదేశములతో బాటు అభివృద్ధిగాంచును ఇతర ప్రపంచముతో బాటు సమరసముగనుండి వ్యక్తిత్వమును గలిగియుండవలెనని ఆయన నమ్ముచున్నాడు.

చిత్తరంజనుని మనోవృత్తిగలవారెవరుగాని భగవంతుడు విశ్వవ్యాపకుడని మనస్సులోమాత్రము భావించి యూరకుండజాలరు. వారు స్వయముగ నేకో ఒకదేవత నారాధింతురు. దానికే సర్వమును జీవితమును అర్పణ జేసెదరు. ఆయన స్వభావముచే భక్తుడు బ్రహ్మసమాజము భగవంతుడన ఫలని విధముగ నుండునని మనస్సునకేదో భావము రుచి గలుగునట్లుల జేయవచ్చునుగాని ప్రతిపాదును తన మనస్సుకు దగినవిధముగ ఒక దైవమును సృష్టించుకొని మన ఆశయములను భావములను సర్వమును దానికి ఆర్పణజేసినగాని మనస్సు తృప్తిగాంచజాలదు. ఇటుల యిష్టాత్మకై త్యాగముజేసినపుడే మనస్సునిలోని మంచి బైటికివచ్చును.సి.ఆర్.దాసుగారివిషయమునింతియేగాని మరేమియునులేదు. జీవితకాలమంతయును సంపాదించినది యేమియు నక్కలేదని తృప్తిచి రాజకీయ వ్యవహారములందు పర్వతాగ్రమున నిల్చుట మంచి శిక్షణము బొందిన భక్తునకే సాధ్యముగాగలదు. ఆయన యీ పనిజేయుటకు మినమేషము లేమియు లేకొంపలేదు. భారతమాతయెడల తన ధర్మమును నిర్వర్తించుటకు సిద్ధముగ నిలువజేసెను. ఆయన యిట్లు జేయుటవలనగల ఉపద్రవము నెరిగియేయున్నాడు. ఆవరించిన కష్టములు తెలిసియేయున్నవి. చిన్నప్పటినుండియు తనతో రాజకీయరంగమున కలసియున్న మిత్రులను విడనాడవలసివచ్చెను. పోనీ నాయకుడయ్యెదనను మనశ్శాంతిగోర కందుమాయన్న గాంధీ నైస్యము లెట్టివెంటుగనే జేరెను. ఆయన రాజకీయ రంగమున దిగుటనుగూర్చియు, ఆయన అభిప్రాయములనుగూర్చియు భేదాభిప్రాయము లుండవచ్చును. కాని ఒకటి మాత్రము నిశ్చయము. భారతదేశము కందుమన్న రాజకీయ ఘోరములను కనుగొనుటలో కొరబడియుండవచ్చుగాని ఆయన యేపనిజేసినను అందుగల చిత్తశుద్ధియు బౌద్యార్యమును త్యాగభావమును యెవ్వరును శంకింపజాలరు.

గ్రంథ కర్త

చిత్తరంజనుడు 1894, 1895 సం॥ములలో బెంగాలీ వాఙ్మయమునందు ప్రవేశించి పనిచేసెను. అప్పుడాయన 'బెంగాలీగీతము 'మాలచ' అని ప్రకటించెను. దానితో బెంగాలులో గీతివాఙ్మయమునందు నూతన స్వాతంత్ర్యమును నైజమును ప్రవేశజెట్టుడెను. కాని యీ సారస్వతరుమలన్నిటినిచంపుకొని ఆయన తండ్రిపేరుకు వచ్చిన మచ్చును తొలగించుటకై న్యాయవాది వృత్తిజీవితమున పనిజేయవలసివచ్చెను. ఆ పని తీరగనే ఆయన బెంగాలు జాతీయోద్యమమునందు మరలదిగెను. 1915 లో 'నాంధ్ర' యను బెంగాలీ మాసపత్రికను స్థాపించెను. గీతము లింకను నాలుగు గ్రంథములు 'మాలా' అంతర్వామి 'కొకోర-కొకోరి' సాగర సంగీత' ప్రచురించెను. ఇందు మొదటి మూడింటిలోను బెంగాలు వైష్ణవ మతప్రబోధములగు ఐద్యములు గలవు. ఈపద్యముల మూలమునందు మంచి నూత్న భావములును ఆసందకరములగు నాదర్యములును గల వందరు. ఇంగ్లీషు మాత్రు ఆర్నాల్డుతో సమానముగ అంత పటుత్వముగ వ్రాసెననియే చెప్పవచ్చును. ఆయన సాగరసంగీతమునకు జేసిన పరివర్తనమును జదివినను దానిని పద్యరూపమున ఆరవిందఘోషు వ్రాసిరి. జూచినను యీవిమర్శనమునందలి సత్యము స్ఫురింపగలదు. ఇంతేగాక పిసివలన ఆయనకు గల వైష్ణవమతభక్తి వెల్లడిగాగలదు. ఆయన సముద్రముయొక్క అంతరార్థమును గ్రహించెను. పాలవలె నుండు తెల్లని సముద్రము భగవంతునకు కేయ్యగానుండి ఆయన వీనులకు అనందదాయకముగ నుండునట్లుల స్త్రోత్రముల జేయును. దాసుగారు యెట్టి భక్తిగల్గి కవితాధోరణిగల్గి అనుభవించినపిదప నూత్న తేజముతో బలముతో రాజకీయరంగమున ప్రవేశించెను.

సి. ఆర్. దాసుగారు వాగ్దానములందు మంచి సమర్థుడు. రాజకీయోపన్యాసములందు ఆయన ప్రత్యేకముగా వాదములను యెదుర్కొని చక్కగ నులభముగా పట్టుతరముగా భావతో నెటుల వాదించునో మనకు తెలియును. స్వపరిపాలనాదర్శమును పాలిస్తే కోసముగాని యేదో అవసరము చేతగాని విడనాడు నారి విషయమునగూడ దాసుగారు తీవ్రముగ నుండును. నిన్న నాయకుడుగ నున్నవానిని అంగుకని అనుసరింపవలసినది ఆయన హెచ్చరించును.

అసహాయవాది

మంటాగూ ఇంగ్లాండుకు తిరిగిపోయెను. ఈదేశములో చాలమంది నాయకులు తనరాజీని అంగీకరింతురని ఆయన నమ్మును. సంస్కరణముల బిల్లును తొందరపెట్టి అమృతచరము లో కాంగ్రెసు సమావేశమునలోపల కాసనము జేయించెను. సంస్కరణములు సరిపోవని కాంగ్రెసుగట్టిగ అభిప్రాయమును తెల్పినను నాయకులు చాలమంది గాంధీగారు గూడ సంస్కరణములను పనిజేయుటలో ప్రభుత్వముతో సహకారము జేయుదమనిరి. సి. ఆర్. దాసుగారు యెదుటనుండు కొనిన ఆదర్శమునుండి వెనుదిరిగినాడుగాదు. సంస్కరణముల విషయమున సహకారము కూడవని నిశ్చయించిరి. ఈ రాజకీయము లేమిటని ఆయన తన స్వపరిపాలనాదర్శ మేమో అందే బడియండి తనచేతనైన విషయసంపూర్ణ స్వపరిపాలనా విధానమునకు దేశమును సిద్ధము జేసియుండెడివాడేమో కాని అటుల జరుగలేదు. ఆయన రాజకీయ జీవితమునందు ముమ్మిక అంతరము గల్గెను. అసహాయదర్శమును తలయెత్తెను. అప్పటినుండియును ఆయన అహింస, రాటులు అని రెంటినే జెప్పుదుండెను.

త్యాగము

అసహాయదర్శమునందు చిత్తరంజను డెబుల పాల్గొని నదియు అందరకును తెలిసినదే. ఇప్పుడు దానినిగూర్చి వివిధ వ్రాయ నక్కరలేదు. బహిష్కారోద్యమము తీవ్రముగ నున్న కోజిలలో కలకత్తా పాఠశాలనుండియు విద్యార్థులను బైటికి విద్యునటుల జేయుటలో గొప్ప ప్రచారము చేసెను. ఈ విషయమునకే సరుకతో ఘనముఖర్జీ ఆక్రోశమును తెల్పును బెంగాలులో లిలకు స్వరాజ్యనిధిని వనూలుజేయుటకు దాసుగారే ప్రధాన భూతులైరి. ఆయన న్యాయవాదవృత్తియందు అమోఘముగ సంపాదనమున్నపుడు దానిని విదలితేసిరి. తన సంపాదనం తయును కలకత్తాలోని బాతీయకళాశాలకు ధారపోసెను. ఆ కళాశాలయందు జేరి విద్యార్థులకు స్వరాజ్య సంపాదనముఖ్యమైన రాటుమునే రప్పబడెను. 1921 కాంగ్రెసుకు దాసుగారు అధ్యక్షుడుగ నెన్నుకొనబడెను. ఆయనకు స్వార్థమును న దెక్కడను లేదు. ఉన్నతాదర్శములు గలవాడు. సర్వసత పాత్రుడైనవాడు.

నిర్బంధము

బెంగాలులో ఎంటిరు ఉద్యమము అక్రమముని ప్రకటించినవెంటనే దాసుగారి ఏకైకపుత్రుడగు చిరరంజనదాసు 6వ తేదీ ఆరెస్టుజేయబడి, 9వ తేదీని ఆరునెలలకై విధింపబడెను. ఆరవ తేదీన సి. ఆర్. దాసుగారు, ఆయనతోబుట్టువు ఉర్దూ భాషవియు శుద్ధరక్షయన్న విషయో హస్తాలు జరుపుచున్నారనియు నానాబంకపరుచుచున్నారనియు ఆరెస్టు చేయబడిరి మేజిస్ట్రేటు వార్నింగుతో వారిని విదలితేసినను పిదప ఒకతేదీరు నిర్బంధములు విజృంభించెను. సి. ఆర్. దాసుగారు 9వ తేదీని రోనాల్డు కే ప్రభువుతో సంభాషించిరి తెలిసెనుగాని తత్ఫలితమేమియో తెలియలేదు. 11 వ తేదీని సి. ఆర్. దాసుగారి కే క్రిమినల్ సవరణచట్టము నెక్కును 17వ. క్రింద ఆరెస్టు జేసిన వార్తచెప్పును. ఈ కేసువిచారణ వాయిదాలు జేసివేసి యుంచిరి. అహమ్మదాబాదు కాంగ్రెసు నాటికి దాసుగారింకను విచారణ గావలసియున్న ఖైదీగనెయుండిరి. 1921 కాంగ్రెసులో ఆయన అధ్యక్షోపన్యాసము జరుగవలసిన నందుతెల్పిన భాషములు ఆయన ప్రతిభను చాటుచు యింకను ఎంత భవిష్యదభివృద్ధి కవకాశముగలదో నూచించెను.

స్వరాజ్యపక్ష నిర్మాణము

1922 ఆగష్టులో దాసుగారు విడుదలయ్యిరి. డిశంబరులో గయలో జరిగిన కాంగ్రెసు కన్వెన్షన్ లుగనుండిరి. అందు స్వరాజ్యపక్ష క్రోత్రియపక్షములకు జరిగిన వివాదములందరకును తెలిసినవే. రాజీకుదరకపోయెను. మార్చివద్దను పక్ష మే నెగ్గెను. 1923 జనవరిలో దాసుగారు స్వరాజ్య పక్షమును నిర్మించిరి. ఈపక్షమునకు వారు నాయకులుగ నుండి బెంగాలులోను దేశమంతటను గావించిన ప్రచారము వర్ధనాతి తము. జానితో వారికిగల శక్తిసామర్థ్యములు దేశమునకు

“హాజియాత్ లేక పోయినను నరియేగాని దొరతనము పవిత్ర స్థానముల జోలికి పోగూడదు”

మాలానాలబుల్ బారీగారి విచిత్రాభిప్రాయములు

అత్యుభయము, జూన్ 17:— ఫెరంగీ మహాసనం దుండి మాలానా అబ్దుల్ బారీగారి రీడింగ్ ప్రకటించిన తంతిని రాజప్రతినిధి కార్యనిర్వహణ సభాసభ్యులగు సర్ మహమ్మదు హబీబుల్లాగారికి బంపిరి:—

“అమీరు అలీకిని యిబినుసాదునకును జరుగుచున్న యుద్ధమునందు జోక్యముగలగజేసికొని హాజీలను మరక్షితముగ యాత్రను సల్పుకొనుటకు యేర్పాటు చేయవలసినదని మహమ్మదీయు లెంత బలవంతముజేసినను నేను మాత్రము బ్రిటీషు వార తనము లీగ్ రేవునకు యుద్ధనౌకను బంపుటను తీవ్రముగ ఆక్షేపించుచున్నాను. పవిత్రస్థానమందు యేమాత్రపు చర్య దొరతనము దీసికొనినను మానుత సంప్రదాయములకు విరుద్ధముగ నుండును. అట్టిచర్య మహమ్మదీయులకు హృదయావేదనకరముగ నుండును. పవిత్రస్థానముకంటె పవిత్రతముమైనది మహమ్మదీయులకులేదు. కాబట్టి యేకారణముచేత నైనను సరియే మహమ్మదీయేతరుడు పవిత్రస్థానమును హెచ్చాడనై యీ సమయ ముం దనుగినుట నాకెంతమాత్రమును యిష్టములేదని నిగొగ్గ మాటముగ డెబ్బట నాకర్తవ్యమని భావించుచున్నాను. హాజీయూత్రికులు యాత్రజేసికొనకుండ యుండుటకంటె మహమ్మదీయేతరులు జోక్యము గలగజేసికొని ఉచితరీతిని యాత్రా సౌకర్యములను గావించుట మేరయిట సంప్రదాయమునకు భిన్నముగనున్నది. కాబట్టి ఈవిషయములు ప్రభుత్వమున కెరింగించి నామతేసిద్ధాంతములకు విరుద్ధమైన వ్యవహారము జరుగకుండజేయుటకు గోరుచున్నాను. నుల్తాను యిబినుసాదునకును అమీరాలీకిని జరుగు పోరాటముతో నాకెంతమాత్రమును సంబంధములేదు. కాని పవిత్రస్థానములందు హోరాదాటకంటె అవమాన కరముగ విషయములేదు.”

(అ. ప్రె)

శుభ వార్త

జిహంగీరు, గురుజిస్థాను ఓడలు రబీగరేవు చేరినవి

బొంబాయి, జూన్ 17:— బొంబాయినుండి జూన్ 17-వ తేదీన యాక్రింద ప్రకటించిన శుభవార్తను మాలానా హాకతాలీగారు పంపిరి:—

హాజియాత్రికులను గొనిపోవుచున్న జిహంగీరు గురుజిస్థాను ఓడలు రబీగరేవునకు ప్రయాణమై పోవుచున్నవని నుడా ను రేవునందుండి వర్తమానము వచ్చెను. ఈవార్త నిజమాయని తెలిసికొనుటకు జేసిన ప్రయత్నమునకు ప్రతిఫలముగా ఓడలు రేవు చేరిన వని జవాబు యాయబడెను. (అ. ప్రె.)

బాగుగ డెలసెను. భారతప్రభుత్వమును సవాలుజేయుటలో దేశబంధునకు అత్యంత పటుత్వముగలదు. దేశములో ప్రతి పక్షు లెందరేర్పడినను ఒక్కడుగ నుండియైనను యేయుద్ధము మునైన క్షతుపగల శక్తిగలవాడటచేతనే స్వరాజ్యపక్షమునకు వ్యక్తిత్వమును గలుగజేసి కాంగ్రెసులో నుండి యేమాత్రమును విడిపోక క్రోత్రియపక్షముతో రాజీని సమాధానమును జేసికొని ప్రభుత్వము నెదుర్కొనుటలో అత్యంత సామర్థ్యమును జూపి దాసుగారు పేరు గాంచిరి. బెంగాలులో సంస్కరణముల మాటలేకుండ చేయగల్గెను. ఫరీదుపూరు ప్రసంగమునందు ప్రభుత్వముతో సహకారముజేయుట కేవల వరతులను జూపించ దాసుగారు లొంగిపోయిరిని విదేశీపత్రికలు సంతోషించెను గాని అట్టిదేమియునులేదని తెలుపుకే వెంటనే ప్రభుత్వమువారు బెంగాలులో సంస్కరణములను రద్దుచేసిరి. దాసుగారు ప్రాణములనైన నర్పించి దేశమాతనేవ జేసెదనని ప్రకటించినందులకు సార్థకముగనే ఆరోగ్య మేమాత్రము సరిగలేకన్ను ను లేవలేని స్థితిలోనున్నను గూడ బెంగాలు కాసనసభకు పోవనియుండబోయి, నెలక్రిందటనే ఫరీదుపూరుసభాధ్యక్షతన వహించి, మహాత్ముని సంచారమునకు తనదేశమున మంచి యేర్పాటులను గావించి యింకను స్వరాజ్యపాదమును నిర్మించు నంతలో భగవంతు డాతని గొంపోవునని యెవ్వరును కలనైన తలంచియుండలేదు. భగవంతుడు భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును ప్రసాదించజేసి దాసుగారి ఆత్మకు కాంతిగలుగ చేయును గాక!

పోలండు బొగ్గుపై ఆంక్ష

జర్మనీ ఒడంబడికను నిరసించుట

లండన్, జూన్ 14:— జర్మనీకి పోలిషు డైరీషియను బొగ్గును స్వేచ్ఛగ ఎగుమతిజేయు ఒడంబడికను జర్మనీ నిరాకరించుటచే పోలండు జర్మనీకి ఆర్థికయుద్ధము తా నున్నదనుచున్నాడు. పోలండులోనున్న జర్మనులకు రాజకీయ సౌకర్యముల నిచ్చినచో దిగుమతుల కంగీకరించెదమని జర్మనులు ఏర్పాటుజేసిరట. దీనిని పోలండు ప్రభుత్వమువారు నిరాకరించిరి. ఆకారణముచేతనే జర్మనులు 15వ తేదీ తరువాత పోలిషు బొగ్గును అంగీకరించమనిరి. పోలండు ప్రతిక్రియను దీసికొను ననుచున్నారు.

అస్సాం మత ప్రచారకుడు

గ నున్న డాక్టరు ఎడ్వర్డు విలియంసుగారు లండనులో శస్త్రచికిత్స బొందిన పిదప చనిపోయిరి.

ఇంగ్లీషు భాషలులో లూసీ అను నాకాదర్శకారి తనకు పిచ్చెక్కినదని ఆరమము కాల్యుకొని చనిపోయెను. సముద్రములో బడెను. శవము దొరక లేదు.

మరాఠో పరిస్థితులు

విప్లవకారులు చెదరిపోవుచున్నారు

పెయిన్ లీపుగారి ప్రకటనము

పూర్ణి, జూన్ 16:— పడమటదేశమున పరిస్థితులు యభివృద్ధిగాంచుచున్నవి. దీనికి కారణము ఫ్రెంచినిగ ప్రచలనమే. సెజ్జాను కు తరముగ విప్లవకారులు చెదరిపోవుచున్నారు. తూర్పున ఇంకను వ్యరముగ దాడి సలుపుచున్నారు. తానటుపై మరకొంత గహాయముతో దాడిచేసెరిరి. కాని మానేనలే వైచున్నవి. ప్రాచ్యపరిస్థితులటులనే యున్నవి. పెయిన్ లీపుగారు మరాఠోనుండి పూర్ణికును వచ్చిరి.

వెజాన్ ప్రదేశము

(ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రత్యేకతంతివార్త)

పూర్ణి, జూన్ 16:— వెజానరైల్లు వెలుపుచున్నవి. వెజ్జాన్ ప్రదేశ మంతటను యుద్ధము జరుగుచున్నను ఫ్రెంచివారే విజయులగుచున్నారు. (పూర్ణిలో స్పెయిను సహకారముపుడే ప్రారంభమైనది. తాత్కాలికపు ఒడంబడికను జేసికొనిరి. మరాఠోతరము నంతను వీరిద్దరి యుద్ధనాకులు కావలిగాచుండునని పెయిన్లీపుగారు మంత్రివర్తమునకు తెలియజేసిరి. ఇప్పుడు రిపులప్రదేశములోనే ఫ్రెంచి స్పెయిను నాక లటన్నవట.

దక్షిణ ఆఫ్రికా

యువరాజు సంచారము

నేటాలసంచారమును యువరాజు ముగించెను. బోయరు రణరంగములకుజూచిరి. కేపు కాలనీలో జరిగినటులే అఖండవైభవముతో స్వాగతము జరిగెను. ఇచ్చోటు బాసి స్వాజీ లాండుకేగెను. పిదప ట్రాన్స్ వాలు జేరెను.

ఇండియాకు వైమానిక మార్గము

ధనసహాయము తప్పనుట

లండన్, జూన్ 14:— ఇండియాకు ఈజిప్టుకును వైమానిక పర్యవ్యాపారమును స్థాపించుటకు ధనసహాయము చేయుట మంచిదే. అయినను కంతరాక రాష్ట్రమార్గమున ఎక్కువ వ్యయముతో ఏర్పాటుజేయుట బాగులేదనుచున్నారు. ప్రస్తుతము మాయూలుగనే నడిపించి తరువాత అవసరమని తోచిన దానిని సామును ఇచ్చునటుల జేయుట మంచిదనుచున్నారు.

ఒక పాలిసి

ది ఎంటైరు ఆఫ్ ఇండియాలోనున్న మీకుటుంబమునకు మిరొక క్రేస్తమైన ఆస్తిని సంపాదించి పెట్టినట్లే దానిని సంపాదించుట ఎట్లు?

వివరములకు ఈదిగువ విలాసమునకు వ్రాయుడు:—

(బాంచి నెక్రిరిలి,

ది ఎంవెరు ఆఫ్ ఇండియా లైఫ్

అస్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

పోస్టు బాక్సు నెం 237, మద్రాసు.

చెన్నపురి బజారుధరలు

1925-వ సం! జూను నెల 18-వ తేది గురువారము

1. ధాన్యములు

దనియాలు బా 1-8 రు 80 0 0 మొదలు 42 0 0 ముత్య		
బియ్యము బస్తాలు	మొదలు	వరకు
కుసుమ తెనాలిబి ,, ప 48 గలవి రు	18 0 0	15 0 0
నల్లారిబి ,, డిటా ,,	15 0 0	17 0 0
డిల్లిబి ,, డిటా ,,	16 0 0	18 0 0
రాగులు రా. 164 బస్తా 1-8 ,,	8 15 0	9 0 0
శువులు ,, ,,	20 0 0	24 0 0

2. వస్తుధాన్యములు

కందులు బస్తా 1-8 రు 205 ,,	12 8 0	13 8 0
నెనగలు ,, డిటా ,,	12 0 0	12 8 0
పెసల ,, డిటా ,,	14 8 0	15 0 0
మినుములు ,, డిటా ,,	18 0 0	16 0 0
ఉలపలు ర 164 ,,	8 8 0	9 0 0

3. నూనెవస్తువులు

శువులనూనె బా 1-8 ,,	154 0 0	155 0 0
నెయ్యి మ 1-8 ,,	14 0 0	25 0 0
కొండాపురం నెయ్యి పక్కా 1-8 ,,	55 0 0	60 0 0
ఇతర ప్రదేశము ,, ,,	50 0 0	58 0 0
తేరు నెయ్యి నూనె గానుగ బా 1-8 రు 186 మి.కా.నూనె 182		
మునుగు బా 1-8 ,,	138 0 0	134 0 0

4. చిల్లరవస్తువులు

చాయపసుపు బా 1-8 ,,	185 0 0	
కూరపసుపు ,, ,,	55 0 0	60 0 0
మిరపకాయలు(గుంటూరు) బా 1-8 ,,	100 0 0	110 0 0
గుంటూరుపాయకట్టు నీలిమందు ముఖగు 1-8 రు 50, 55		
బాగ్ నూనె పాయకట్టు ,, ,,	70, 75	
తెలుగు బా 1-8 ,,	85 0 0	45 8 0
చింతపండు బా 1-8 ,,	40 0 0	60 8 0

5. ఇసుము

పట్టా రకం బా 1-8 ,,	82 0 0	83 0 0
చదరం ,, ,,	88 0 0	88 0 0
రవుండు ,, ,,	85 0 0	86 0 0

6. లోహములు

వండి 100 గుంటలకు ,,	71 0 0	78 8 0
అంగారము, కులను 1-8 ,,	21 10 0	21 12 0
నవరము 1-8 ,,	12 10 6	
ఇత్తడి బా 1-8 ,,	253 0 0	256 0 0
రాగి డిటా ,,	285 0 0	288 0 0
అస్కాచక్కెర 226 పా! గలవి 88 0 0 28 4 0		

7. రంగులు అలిజరై ను

అవుకప్పుడు 20 డిగ్రీలు ,,	64 0 0	70 0 0
తొట్టికప్పుడు డిటా ,,		
సింహం డిటా ,,		
గుర్రం డిటా డిటా ,,	67 0 0	68 0 0

8. దూది

జోండానెట్టుబారు 1-8 ,,	రు 800 0 0	
పల్నాడు దూది ,,	240 0 0	

9. నూలు

జోయంబత్తూరు నెం 10 1/2 పెట్టె 1-8 ,,	7 8 0	
మధుర నెం 12 1/2 పెట్టె 1-8 ,,	5 1 0	
పున్నూరు యేనుగ నెం 8 1/2 పెట్టె 1-8 ,,	7 4 0	
అహమదాబాదు నెం 12 1/2 పెట్టె 1-8 ,,	7 4 0	
నూజ్ యేనుగ నెం 20 ,,	9 8 0	
జపాన్ నెం 20 ,,	9 8 0	
,, నెం 40 ఏ తేలిక అయినను ,,	12 0 0	
పద్మాక్ష నెం 24 1/2 ,,	10 4 0	
14 1/2 క్విలక పక్షి ,,	7 6 0	
నెం 20 బెన్ని సింహం యాతె ,,	10 8 0	
నెం 22 ,, ,,	10 12 0	
నెం 22 1/2 బెన్ని పర్కగు ,,	8 8 0	
నెం 14 1/2 ,, ,,	8 12 0	

వృత్తాంతలేఖలు

ధియసాఫికలు కళాశాల -

బాలికాశాల

గృహప్రవేశ మహోత్సవము

(స్వకీయవిలేఖరి)

అడయూరు, జూన్ 16:— నేనునలు ధియసాఫికలు కళాశాలవారు స్థాపించిన బాలికాశాలయొక్క గృహప్రవేశ మహోత్సవమును నిర్వహించిన ముదయమున డాక్టరు అనిబిసెంటు గారు జరిపిరి. మహోత్సవమును గాంచుటకు అడయూరునుండియు, మదరాసు నగరమునుండియు ప్రేక్షకు లనేకులు విచ్చేసిరి.

కళాశాల ప్రభావాచార్యులగు ప్రొఫెసరు గడ్డమడుగు వెంకట సుబ్బారావు పంతులు ఎం. ఏ. గారు, నూతనశాఖను నెలకొల్పుటగాను తమకుగల యుద్దేశ్యమును తెలుపుచు డాక్టరు అనిబిసెంటుగారిని అధ్యక్షతవహించి గృహ ప్రవేశమహోత్సవమును గావించగోరిరి.

డాక్టరు అనిబిసెంటుగారు నూతన బాలికాశాల యొక్క గృహప్రవేశ మహోత్సవమును జరుపుచు స్త్రీవిద్యయే భారతీయాభ్యుదయమునకు ప్రధానసాధన మనియు మనము స్త్రీల విద్యాభ్యాసాన్ని కఠినత అవకాశ మిచ్చినయెడల దేశమున కంత మేలు చేసినవార మగుదుమనియు నుడివిరి. మనవు వచించినరీతిని స్త్రీలు గృహములకు డిపికలు. దీవములలేని గృహములు ఎన్నటికిని అభివృద్ధికిరావు. స్త్రీలు గృహభ్యుదయము లోనే తృప్తి పడ గూడదు. దేశమును వారి సహాయసంప్రదికారకు చేచియున్నది. అనంత మున్నయెడల దేశమును సత్పథమునకు నడుపుటకు నైతము అన్నిరీతుల ముందంజ వేయుచుండవలయును. ఈ యాదర్శములను కొనసాగించుటకు ఇచ్చు విద్యయే విద్య. నూతనముగా కళాశాలలో ఇచ్చుట స్థాపించబడజోవు బాలికాశాల ఈ పరిత్రాదర్శములను నిర్విఘ్నముగా కొనసాగించును గాత! భగవానుడు కార్య నిర్వాహకులకు అన్నిరీతులతోడ్పడు గాత! అని డాక్టరు బెసెంటుగారు నడుపుచు తమ యుపన్యాసమును ముగించిరి.

ప్రస్తుతము బాలికాశాలలో 20 మంది విద్యార్థినులు ఉన్నారు. ఇంకను కొంతమంది ఈ నెలఖిరులోపుగ రాగలరు. భారతీయ స్త్రీయభ్యుదయమున నేనచేయుచున్న వారు పాశ్చాత్య దేశము లన్నిటిని మట్టిపచ్చినవారను నగు స్త్రీమతి మాలి పట్టర్లను బి. ఏ. గారు నూతనశాఖకు విచారణాకాణిలు. మై నూరు నీవిలుసర్వీసు ఉద్యోగులగు ఎఫ్. ఎస్. రాఘవాచార్యులు గారి నీతితలము స్త్రీమతి శ్రీరంగమ్మగారు వార్డనుగాను ఉన్నారు.

ఈ నూతనశాఖ నిర్విఘ్నముగా కొనసాగు గాత!

వేట పాలెము

(ఒకవిలేఖరి)

సారస్వతనికేతనము

జూన్ 16:—ఈ గ్రామనివాసి యెనికెట్టి పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారిదివలలో నికేతన శాస్త్రవేత్తనిధికిగాను వార్షిక్రము గా వింబియుండిన రు 116-0-0 ల విరాళమును చెల్లించిరని వెల్లడించుట కెంతయు సంతసించుచున్నాడను. గ్రంథాలయోద్యమ మునందు వీరికిగల బౌద్ధార్యము నిరవసరము. వైముత్తము వై రాగల వడ్డీతో నికేతనమునకు సదా నోక యాంధ్రవార్తాపత్రిక తెప్పించబడును.

శ్రీయత పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారు, తమ సోదరి పాణిగ హామహోత్సవసమయమున నికేతనమునకు గోడగడియారము తెప్పించగలందులకు రు 89-0-0 లు విరాళ మొసంగిరి.

శ్రీరామ భజనమందిరము-కూపదానము

ఈ పట్టణాంతర్యాగమును అనుమల్లిపేటయందు పూర్వము గ్రంథివారి ధర్మశ్రీ మొండుగలదు. ఇటీవల యాకట్టడము లన్నియు కిధిలములైపడి. ప్రస్తుతము ఆవరణధలము మాత్రము మిగిలియున్నది. శత్రుజనసహజములోని యువకు లుత్సాహ పూరితులై యాధర్మప్రదేశమునం జొక శ్రీరామ భజనమందిర

మును నిర్మింప నుద్దేశ్యమై యున్నారు. పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారు వై వివాహాభిషేకమున యుదారభావముతో వై ధర్మ ప్రదేశమునందొక యిటుక బావిని తన స్వంతఖర్చుతోనేయించి యిచ్చుటకు వాగ్దత్త మొనర్చి భక్తులకును భజనమందిరమునకును నీటివసతిని కల్గించినవారై ప్రజల మన్ననకు పాత్రులైరి. మరణము

అనుమల్లిపేట కాపుగడ్డకు, సంపన్నగృహస్థుడుగు కోమారు చినసుబ్బారాయుడు శ్రేష్ఠిగారు తే 15-6-25 దిన రాత్రి 10 గంటలకుపైన యీశ్వరసాన్నిధ్యమును చేరెను. ఈయన కొలంబో, సింగపూరు, పెనాంగు మొదలుగాగల ద్వీపములలో విరివిగ యంగీలవ్యాపారమును జేసిన వైశ్యశిఖామణి. వీరు మొదటినుండియు దాసపరుడని పురుషుడిగిరి విశేషించిన సిరిసంపదలతో తుల్యుగా యుండిరి. దీవజన హావముడని పేరు వహించెను.

గుంటూరు

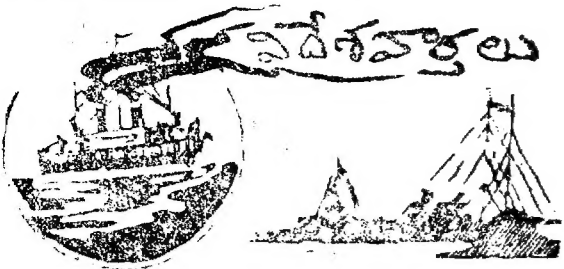
(స్వకీయవిలేఖరి)

బొక్క హైస్కూలు పూర్వవిద్యార్థి సంఘము

ఈ నెల 28 వ తారీఖు ఆదివారమునాడు జరుగనున్న బొక్క హైస్కూలు పూర్వవిద్యార్థిసమావేశమునకు రావుబనార్ దూర్ కృతినెంటి నాశక్తివారపు పంతులుగారధ్యక్షత వహించుట కంగీకరించిరి. ఆరోజు ఉదయం ప్యల్నూచోరములును మధ్యాహ్నము విడుదల, సాయంకాలము బహిరంగసభ, పిమ్మట కార్యనిర్వాహకసభ జరుగును. కార్యక్రమములోని వివరములు ముందుప్రచురింపబడును. తెలిసినంతవరకు పూర్వవిద్యార్థులందరికి ప్రత్యేకము ఆహ్వానములు పంపబడును. ఆహ్వానములందని జారు అన్యధాతలంపక తమవిలాసములను ముందుగా తెలిపిగాని లేక ఆనాటికి తమంతటామేగాని విచ్చేయ ప్రార్థించబడుచు న్నారు. సమావేశము హైస్కూలు భవనము నందు జరుగును. పూర్వవిద్యార్థులందరు ఇదే ఆహ్వానముగా యెంతుకొన నేడబడుచున్నారు. వివరములు తెలియగోరువారు కొంపల్లి రామనాథం గుంటూరు, గాటికి వ్రాయ బ్రార్థితులు.

శివాలయ ప్రతిష్ఠ

మాపట్టణమున బ్రాడిపేటలో శ్రీశివపుటూరి గురు నాథముగారిచే శంఖుస్థాపన గావించుట శ్రీశివపుటూరి వెంకటపున్నయ్యగారిచే పూర్తిచేయబడిన శివాలయమున శ్రీమదింది కావహిత గురునాథేశ్వరస్వామివారి ప్రతిష్ఠామహోత్సవము ది 8-6-25 మొదలు 12-6-25 వరకు దేవీపూజనముగ జరుపబడెను. ఆ రోజులును మిరిలేని అన్నప్రదానముచేయబడెను. భజనలు ఉత్సవములు హరికథా కాలక్షేపములు మిక్కిలి కొలా హలముగ జరిగెను. ఒకరోజు ప్రత్యేకముగ కుంటి నుడివారికి అన్నదానముచేయబడెను. ఒక రోజు పెద్ద లందరికి ప్రత్యేకముగ విందుకావించబడెను. మహోత్సవమునందు వైశ్య ప్రముఖు లెక్కువ పాల్గొనిరి. ధర్మకార్యములందు పేరుబడిన శ్రీమంతులగు శ్రీశివపుటూరి పున్నారావుగారు మిక్కిలి తెంతతో మహోత్సవమును నేత్రోత్సవముగ జయప్రదముగా వించి వారును వారి కుటుంబమువారును ధన్యులైరి. నూతనముగా నిర్మింపబడిన తిలక్ పేటలో ఆలయము లేని లోపమును వీరు తీర్చినందుల కెంతయు మందనయులు.

హెండజాబి పరిస్థితులు

పిల్చిగారి యువస్వామి

హునేనుగారి ప్రయుత్నములు భగ్నమగుటకు
కారణము

లండన్, జూన్ 16:— హునేనుగారు ఆరల్చీ కురు
వ్యవస్థాపకముగా
చిగురు

కు కుత్తరముగ కొన్ని మైళ్ల
గట్టిరి. దీనికి 10000000 పౌండుల వ్యయము
లో ప్రతిపంతు పూర్తిగ పండుటకు వీలగునట్లు నిజపాదల
కాల్పనగూడ త్వరలోనే పూర్తికేసెదరట.

జర్మను బడంబడిక సూచనలు

ప్రెంచివారి వ్యవస్థాపకము

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

బెర్లిన్, జూన్ 16:— జర్మను పెన్సన్లపై పూర్వ వి
షయమై ప్రెంచి ప్రభుత్వమువారి ప్రత్యుత్తరమును ప్రెంచిరా
యకారి దాక్టరు ఫ్రెన్చెట్ గారందతేసిరి. 18 తేదీ నీ ప్రత్యు
త్తరము ప్రకటించబడును.

ఇటలీ ప్రత్యుత్తరము

ఫ్యాన్, జూన్ 16:— జర్మనీ ప్రత్యుత్తరమువచ్చువర
కు ఇటలీ ప్రభుత్వమువారు తమ యభిప్రాయమును తెలియజేయు
ను. ప్రత్యక్షముగ రాయబారములు ప్రారంభమైనగాని ప్ర
త్యుత్తరమునీయరు. బడంబడిక సాధారణసిద్ధాంతములను గూర్చి
ప్రెంచి ప్రభుత్వముతో ఇటలీ ప్రభుత్వము ఏకీభవించుచున్నది.
సంయుక్త రాయబారములనుగూర్చియు ఈ లేఖ ప్రస్తావించు
చున్నది.

బొగ్గుగనిలో అల్లరి

సిడ్నీ, జూన్ 17:— సమ్మె ప్రదేశములో కేఫెరెక్ట్
బొగ్గుగనిలో 700 మైనికులున్నను అల్లరి సాగుచు నేయున్నది.
గరిరాత్రి ఇండ్లను తగులబెట్టువారు ముఠాగా బనిజేయుచున్నా
రు. అనేకముగ భవనములను తగులబెట్టిరి. మండ్రొట్టును గూడ
తగులబెట్టిరి. పెడరలు కార్మిక మంత్రి తగవును పరిష్కారము
జేయుటకు వచ్చిచారు.

రాయలు ఆర్మీ సాసయిటీ

పతకమును, ఈ సాయన పర్వ ది. క్రైస్తుగారి
కిచ్చిరి.

చీనాపరిస్థితులు

విదేశీయులపట్ల ప్రతిపూలభావము

ముంబైలో కట్టుదిట్టములు

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

హ్యంగు, జూన్ 16:— విదేశీయులపట్ల ప్రతిపూ
లభావమును అడంచుటకు కట్టుదిట్టములను జేయుచున్నారని ము
ంబై నండి జహానుంగతులు తెలుపుచున్నవి. యూరపియను
జహానులనే నడపబడుపాకాలు మూయుటకు. ప్రత్యేకము
గ చీనాపాకాలను సహాయముతో చీనాపాకాలు పాగు
చున్నయవి.

కమ్యూనిస్టులపై చర్య

ఒక కమ్యూనిస్టు నాయకుని, 4 గురు నాయకులకు ఆర
స్టు జేయుటకు హ్యూజ్ గవర్నరు తీరుపు జేసెను. విద్యార్థుల
సభను ఆటంకపరుచుటకు పికింగు మంత్రులు నిశ్చయించిరి.

పికింగులో సభలు

నిన్నటిదినము పెంగు యూనియంగుగారి 4 తటాలము
లు సభలో పాల్గొనెను. విద్యార్థులు, బాలరు బాలభటులు,
కార్మికులు, పోలీసువారుగూడ పాల్గొనిరి.

స్వాస్థ్యలోలో సమ్మె

ఆంకెటను సమ్మె జ్యూపించెననియు నాకాదళరక్షణము
గావలెననుటచేతను స్వాస్థ్యలోలో 'బ్లూ బెక్' అనునాక వెల్లెను.

బ్రిటిషు వర్తక సంఘమువారి

తీర్మానము

లండన్, జూన్ 17:— చీనాలో తృప్తికరముగ పరి
స్థితి లన్నిటిని కాళ్ళతరముగ నెలకొల్పుటకు చీనాకాన్ఫరెన్స్ ప్ర
భుత్వ ప్రతినిధులతో సాధ్యమైనంత త్వరలో ఆయా ప్రభు
త్వములతో ఆలోచించి ఒక సభను సలుపవలెనని బ్రిటిషు వర్తక
సంఘమువారు ప్రధానామాత్యునికి తీర్మానము నంపిరి.

ప్రభుత్వపునర్నిర్మాణము

క్యాంటన్ జూన్ 17:— ఆదివారము హ్యూపింతాంగు
లో గొప్పసభ జరిగెను. ప్రభుత్వమును గొప్పమార్పులను జేయు
టకు నిశ్చయించిరట. సివిలు గవర్నరు పదవుల నెత్తికేసెదరు.
7 గురు కమిషనరుల నేర్పాటుజేసి ప్రభుత్వమును వారి హస్త
గతము జేసెదరు. పన్నుల పద్ధతులను పూర్తిగ పరిశీలించి సవ
రించెదరు. సైనికాధికారి పన్నులను విధించుటకు జేసెదరు. నల్ల
మందుల వర్తకమును అడంచుటకు ఏర్పాటుజేసెదరు.

కులికి పనిజేయు సైనికులను 14000 మందిని, యువా
నిజులను ఓడించినపిదప తీసివేసిరి.

బోలిషివికుని గాల్పుట

హ్యంగు, జూన్ 17:— చీనా ప్రభుత్వమువారు 7 గురు
బోలిషివికులను అరెస్టుజేసిరి. అందులో ఒకరిని నేటియందయ
మున గాల్పిరి.

భారతదేశ యంత్రాలయ పరిశ్రమ

యజమానుల కష్టములు

మిరాసుగారి సూచనలు

లండన్, జూన్ 16:— కామన్సు ఇండియా కమిటీ ఎ
దుట, మిండిషిరాన్ గారిట్లు తెప్పిరి:— ఇండియాలో ముఖ్యముగ
బొంబయిలో యంత్రాలయములను బెట్టిక యజమానులు ఎన్ని
కష్టములకైన ఓర్చుకొని ఇండియాలో పారిశ్రామిక పరిస్థితుల
ను అభివృద్ధిజేసిరి. సమర్థులగు కార్మికులను, ఎక్కువ ఉత్పత్తి
యు ఇండియా కేంద్రము లాభకరము. ఇది చాల ముఖ్యమునువ్య
వస్థరము, కొంకిపురుగు రోగములను నివారణజేసిన మరొక ఎ
క్కువ పని జరుగును. జీవిత ప్రమాణమును మోల్చించవలెను.
నిర్బంధ ప్రాధమిక విద్యను గలవలెను.

హ్యంగు దురంతము

బ్రిటిషు ఉద్యోగిని గాల్పుట

నగరశాంతి చెడుట

హ్యంగు, జూన్ 16:— ఇంజనీరు విలియం మేకంజీ,
డెకాన్ కన్య ఇన్స్ట్రుమెంట్ బ్రిటిషువారే. చీనావారు కూలీల చేత
ముతో పిరినిగాల్పిరి. మేకంజీగారు చనిపోయిరి. రెండుచేతుల
యందు డెకాన్ కన్యకు ప్రమాదకరముకాని గాయములు
తగిలెను. దీనివలన శాంతి చెడెను.

సాయంత్రము పిరువును పికారు పోవుచుండెరి.
కోడ్డుకడ్డుగ కందక మున్నదని కావలిగాయు నాకాన్ఫరెన్స్
ద్యోగి హెచ్చరించెను. తాము ఎక్కిన మోటారుబండిని మర
లించి 200 గజములు సాగిరి. 7 గురు చీనావారు కోడ్డుకడ్డు
ముగ పోగుండుటకు వీలులేకుండజేసిరి. మేకంజీగారు బండి
లోనుండి లేచి దిగి మీకేమిగావలెనని వారలనడిగెను. కూలీలు
వాని ముఖమున కనులు చెదరుపోవుదీవమును చాచి కాల్పిరి
గాని అది తపస్విపోయెను. మేకంజీగారు బండిలోనికి పారిపోవ
మరల కాల్పిరి. రక్తనాళములో తగిలి చచ్చితినిని అరచెను.
రెండు చేతులలోను గాయములు తగిలిన డెకాన్ కన్య మేకం
జీని కాపాడుటకు బండిని దాటించుకొని పోయెను. ఒక మైలు
బండిపోయెను. దారికప్పి హ్యంగు హే నాలంటీరు లున్న
ఇంటిలోనికి పోయెనామె. వీరుతగ్గుగము పోలీసువారికి తెలియ
జేసిరి. డెకాన్ కన్యను వైద్యాలయమునకు గొంపోయిరి.

సంధి రాయబారములను చెడగొట్టుటకు బుద్ధిపూర్వము
గ ఇట్టి అవాంతరములను దెచ్చిపెట్టెనని అనుచున్నారు. ఫలి
హద్దులలో జాగ్రత్తగ కనిబెట్టి జాడవలెననుచున్నారు.

బ్రిటిషువారి ఆక్షేపణ

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

హ్యంగు, జూన్ 16:— సివిలు గవర్నరుతో బ్రిటి
షు కాన్సులు జనరులు గట్టిగ ఆక్షేపించి తెలియజేసెను. మేకంజీ
హత్యనుగూర్చి విదేశాంగదాకారికి తెలియజేసెను.

ప్రెంచి విమానమొకటి (బెల్జియం) బ్రజ్జల్ 15 నైని
కులు కాలిపోయిరి. 5 గురు చనిపోయిరి. ఇతరులు అపాయ
కరముగ స్థితియందున్నారు.

ఇంగ్లండులో పనిలేనివారి సంఖ్య

లండన్, జూన్ 17:— గరివారము పనిలేనివారి సంఖ్య
44000 మెచ్చెను. మొత్తము సంఖ్య 1291000 మంది. నిరుద్యో
గంబై 250000 మంది ఎక్కువగ నున్నారు. ఈవిషయమును
చర్చించుటకు కామన్సు సభలో ఒకరోజును ఏర్పాటు జేయవలె
నని కార్మికపక్షమువారు రడిగిరి.

పార్లమెంటు సభ్యురాలు

రంగస్థలము ప్రవేశించుట

లండన్, జూన్ 17:— మాలెబరన్స్ లు శేరుతో
జరగు పిలిప్సన్ అనునామె పార్లమెంటులో కామన్సు సభ్యు
రాలుగ నున్నది. పచ్చేవారమునుండి మరల ఈమె నాటక
రంగస్థలమున ప్రవేశించునని తెలియుచున్నది.

ఆంగ్లోరోముగ దేవళపు విశ్వర

ను సాధించుటకై క్రయత్నములు జరుచున్నవి. కాని
అంత అనుకూలముగ జరుగునని జెప్పవలెను.

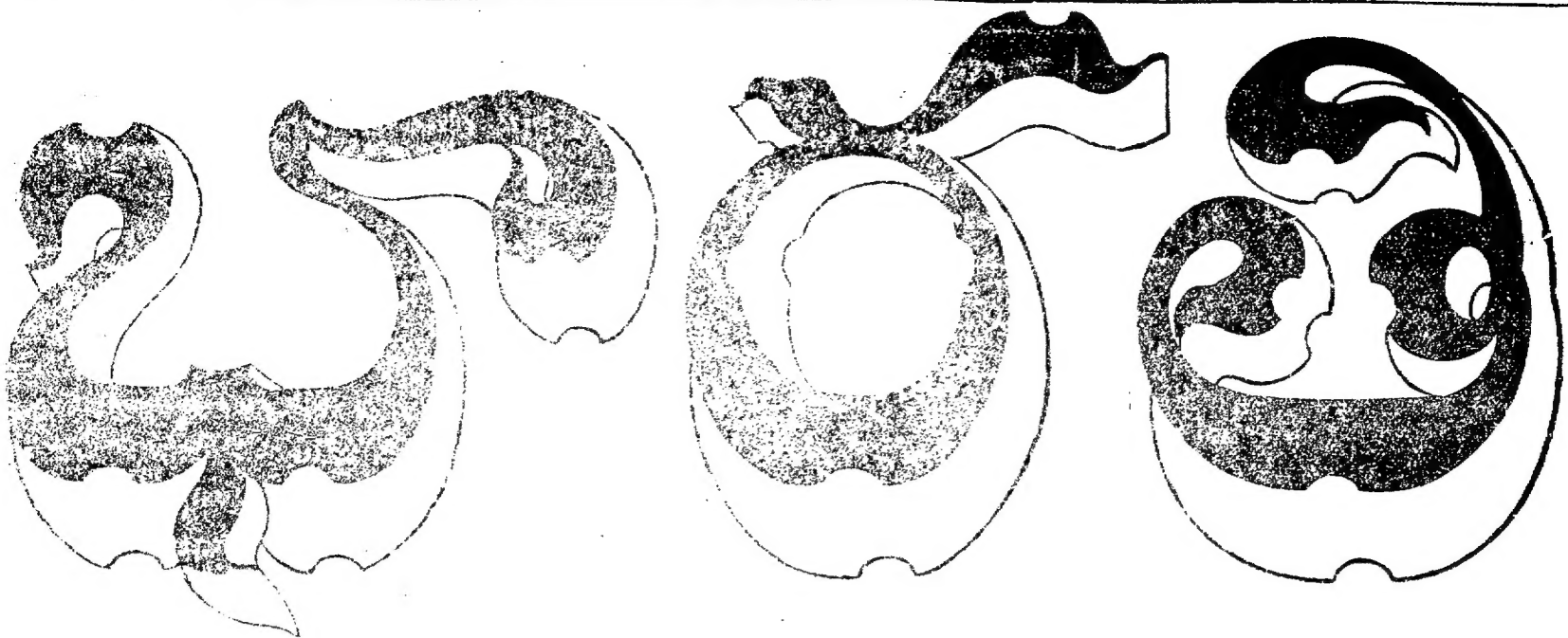
|| శే|| ఎడ్వర్డు స్ట్రానూగారు చనిపోవునని ఆయన
అస్తి 48,000 పౌండులందెను.

చీడపురుగులు

తీర్త సంహారము

లండన్, జూన్ 16:— సామ్రాజ్య చీడపురుగుల సం
హారక సభకు 20 దేశములనుండి ప్రతినిధులు వచ్చిరి. ఆరెంబ్బి
గోరుగారు అధ్యక్షులుగ నుండి కనడా ఈజిప్టు, ఇండియా
నైజీరియా కెన్యా మున్నగుచోట్ల చీడపురుగుల సంహారమున
విధానములను జదివి వినిపించిరి. మరల అంత్య శుశూణము గురువార
ము జరుగును. అప్పుడు కమిటీవారి సిఫార్సుల నాలోచించి
ప్రభుత్వమువారు ఆవలించెదరు.

నచిత్రమానవత్రిక.

ప్రతిచంద్రమానాదిని ప్రచురింపఁబడును

ప్రతిసంచికయందును మూడునాలుగురంగులచిత్రములు ఇతరచిత్రములు ప్రచురింపఁబడును

చందా సం॥ 1-కి రూ. 6-0-0

విడిపత్రిక వెల అణాలు 10 మాత్రమే.

శ్లోకమాససంచిక - విషయానుక్రమణిక

కవితా ప్రశంస—కవికొండల వేంకటరావుగారు; ప్రసవవేదన—
త్రిపురాన వేంకటసూర్యప్రసాదరావుదొరగారు; ఆంధ్రారణ్యపర్వశేష
ప్రశంస—కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు; మహానతీసీత—కలువల
పల్లి రంగనాథశాస్త్రిగారు; భీష్మప్రతిజ్ఞ—ఆంధ్ర శేషగిరిరావుగారు;
ప్రాలరాజు—విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు; వానరులు—వంగోలు
వేంకటరంగయ్యగారు; హేమంతము—కోయిల—ఈశ్వర; కంఠబాహు
శ్యము—క్రొత్తపల్లి సూర్యారావుగారు; కవితారచన—కావ్యతీర్థ
మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు; బమ్మెరపోతరాజు—
నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు; నేనుధన్యుడ—శ్రీ శేషాద్రి
రమణ కవులు; గానము—కాశీనాథుని భైరవమూర్తిగారు; విద్వాంసుని
నిర్వేదము—సాహిత్యవర్ధనుడు; శాకుల సత్యాగ్రహము—గన్న
వరపు సుబ్బరామయ్యగారు; విరహోత్కంఠ—పండిత ఈ. భాష్య
కాచార్యులుగారు; సావిత్రి—కాశీసోమయాజుల సుందరరామమూర్తి
గారు; అభివందనము—రాచర్ల తిప్పయ్యగారు; కోకిల—జి. జాషువా
గారు; పార్వతియనుతాపము—రాయసము వేంకటశివుడుగారు;
గోకులము—ప్రణయోన్మాదము—కాశీ వ్యాసాచార్యులుగారు;
జైనులమతకథలు—పంచాంగుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు; 'వేరి

శాస్త్రేణ ధీమతా'—పండిత పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులుగారు;
కర్ణాటసీమ—దీపాల్కపిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు; పద్మిని—దూపాటి కొండ
మాచార్యకవిగారు; తంజావూరు—అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు;
కన్యాచౌర్యము—సంఘసంస్కారి; స్తతాపభానుచరిత్రము—భాగ
వతుల నృసింహశర్మగారు; సార్నాదుస్తూపములు—కే. నరసింహాచారి
గారు; ఋతులక్ష్మి—మిల్లింటి నరసింహమూర్తిగారు; ఆమని—
మోచర్ల రామకృష్ణయ్యగారు; తుక్కాపంచకము—మానవల్లి రామ
కృష్ణకవిగారు; శతపత్త్రము—సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి
గారు; సపోటా—కృషీవలుడు; ధన్యుడు—వేమూరి సీతారామయ్య
గారు; వృక్షజాతి వైచిత్ర్యములు—'అంబిక'; కపింద్రగానము—
కాలయానము—బి. టి. నరసింహాచార్యులుగారు; మంగళసూత్రము—
వ్యాఖ్య—కొమాండురు వేంకటాచార్యులుగారు; సుభాషిత సుధాల
హరి—; ప్రాచీనాంధ్రు లెవ్వరు? ఆర్యులు కారా?—చిలుకూరి వీర
భద్రరావుగారు; ఎచటి కేగితిరి?—కే. అన్నంరాజశర్మగారు; పరపతి
సంఘములు లేక బ్యాంకులు—రంగనాయకులుగారు; సాభిప్రాయ
విశేషములు; తరణి—వెదిభట్ల రామచంద్రరావుగారు, బి. ప.,
సాహితీసమితి.

చిత్రపటములవివరము

వర్ణచిత్రములు:—శ్రీబాలకృష్ణుడు; వరహూరు గోపాలస్వామిగారు, నారాయణ తీర్థులవారు, జైనచిత్రరచన-ంగి వ శతాబ్దము నాటిది.

సాధారణ చిత్రములు:—

ఉమావిహారము; గౌరీశంకర శిఖరము, గంగావతరణము, బుద్ధుడు-శాక్యకన్యకలు-అంతిమోపదేశము, పార్వతితపస్సు, రతివిలాసము, కుమారస్వామి, తారకాసురవధ, గంగోత్త్రి, వివాహ బహద్దరు సర్ రఘుపతి వేంకటరత్నము నాయుడుగారు, డాక్టరు జయంతి చినకామేశం పంతులుగారు.

మేనేజరు, "భారతి" తపాలపెట్టె నెంబరు 212, మద్రాసు.

అమృతాంజనము

చక్కనిడబ్బీతో నహా సీసా 1-కి రు 0-10-0; డజన్ 1-కి రు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.
అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుశెట్టి వీధి మద్రాసు లేక, బొంబాయి.

లోకామయహారకస్తూరిమాత్రలు విజ్ఞాపన

మహాభాగా, 25 సం॥ లనుండి నేను లోకనేవ చేయుచుండునంత తమకు తెలిసియుండవచ్చును. (వరి సం॥ రము లక్షలకొలది కుటుంబములు నన్ను చాలా ప్రీతితో ఆదరించుచున్నారు. ఇండియావారుమాత్రమే గాక బర్మా, సిలాన్, మలయానేటు, ఫిజిలాండు, ఇంగ్లాండు మొదలగు విదేశములందును వారుగూడ నాతో స్నేహము చేసియున్నారు. సాధారణముగా నైద్యులందరును నన్ను ఆదరించుచున్నారు. సమయము వచ్చి నప్పుడు నన్ను మరచుటలేదు. నాపేరు (లోకామయహారకస్తూరిమాత్రలు) చంటిపిల్లలు, భాలింతలు, వడుచు వారు, ముసలివారు, వారు పిగనశేల సమస్త మానవజాతీయుల నన్ను ప్రేమించుచున్నారు. సమస్తకీలములు, పకలజ్వరములు, మాందము, క్షీణతవాతము, పక్కలకొడుపు, ఆకలిలేకుండుట, మలబద్ధము, తేలింగిన భేదము, కడుపునొప్పి, జలుబు, దిగ్గ (క్వాసకోసము, పల్లనోప్పి, నడుమునొప్పి, ఇన్ ఫ్లూఎంజా, ప్లేగుజ్వరములు మొదలగు వ్యాధులకు, తరవాతలకు అనుపావపత్రికలోనున్న ప్రకారము వాడిన తప్పక గుణముగను. నా దిక్కులనుండి నన్ను గుఱించి పంపిన యొగ్యతాపత్రికలు వేసవశము గలవు. ఒకదాని నాతో స్నేహముచేసిన వారు మరెవ్వరు నన్ను మరువరు.

800 మాత్రలుగల బుడ్డి 1 కి ధర 0-4-0. పొట్టుఖర్చు వేరు 6 బుడ్డు వెల పొట్టుఖర్చుతో రు 1-8-0. 12 బుడ్డు 3-18-0. 25 బుడ్డు రు 5-8-0. కావలసినవారు ఈ దిగువ విలాసమునకు వ్రాయుదు.

ఆయుర్వేద వైద్యపాఠ్యపు వెంటకాచల పండితులు, శ్రీ సీతారాఘవ వైద్యశాల, ముసూరు.

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల

నెం. 7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు వాఙ్మయాభ్యుదయమును, తన్మూలమునను విజ్ఞానాభ్యుదయమును సాధనములను విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు దేశమునందు గ్రంథ మండలులు గ్రంథాలయములు కళాప్రదర్శనములు మొదలగు సంస్థాపనలు పర్యాప్తములై ప్రజాజీవనప్రవాహమును ప్రవహింపజేయుచున్న విధమును దేశచరిత్ర విశేషము చేయుచున్నది. శ్రీయత కె. వి. లక్ష్మణరావుగారు రారంభించిన యాంధ్రవిజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల నేడు శాఖోపశాఖలుగను భిన్నరూపములను వెలయుచున్నది. గ్రంథమాలలన్నియును యథాశక్తిని వాఙ్మయాభివృద్ధికి బాటుపడుచున్నవి. ఆంధ్రమాత సలంకరించుట కేర్పడిన గ్రంథమాలలం దిది యొకటిగ నుండుగలదను విశ్వాసముతో సీప్రయత్న మారంభమైనది. ఈ గ్రంథమాలయం దు విజ్ఞానాభ్యుదయమునకు సాధనము లైన గ్రంథములు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయబడు చున్నది. వివిధవిషయములకు సంబంధించిన గ్రంథములు రెండుమాసములకొక గ్రంథము వంతు నను బ్రచురింపబడును. ఆంధ్రమహాజను లీప్రయత్నమును పోషించుటకు ప్రార్థితులు.

ప్రస్తుతము వెలువడనున్న గ్రంథములు:

- 1 శతకమంజరి (భక్తి సంపుటము): వృషాధిప, సర్వేశ్వర, దేవకీనందన, నారాయణ, కాళహస్తిశ్వరాది శతకములు పది యిందు గలవు. ఒక్కొక్క శతకమునకు విపులమగు పీఠికయు, పాఠభేదములును గలవు. (ఈ శతకములు విడిగను దొరకును) 0-5-0
- 2 బసవపురాణము (ద్విపద): పాల్కుడికి సోమనాథుడు. అనేక తాళపత్రమాతృకలను గొని పరిశీలించి కూర్చిన మూలము. పాఠభేదములు సూచింపబడి నవి. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారువాసిన విపులమగుపీఠిక గలదు. అచ్చు, కాగితములు సుందరముగ నున్నది. 0-5-0
- 3 గాంధీమహాత్మని బెల్గాము కాంగ్రెసు అధ్యక్షోపన్యాసము 0-5-0
- 4 కమలాక్షి (చిన్ని విచిత్రకథ): రాయసం వెంకట శివుడుగారు 0-5-0
- 5 సీతనిధి: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు. 0-5-0

కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, వ్యవస్థాపకుడు.

అమృతాంజనం డిపోవారి సుప్రసిద్ధావధముల జాబితా.

చుండుకునూనె సీసా 1-కి రు 0-6-0
ఈ నూనెను రాచిన మండు, పొట్టురాజులు, జిల్ల, గోకుడుపుండ్లు మొదలగునవి మానును. దీనివలన వెండ్రుకలకుహాని గలుగక చక్కగ బెరుగ గలవు.

వేలకు మండు వెల సీసా 1-కి రు. 0-4-0
ఈ నూనెను కలకు రాచిన పేలు ఈపి నశించును. చర్మ మునకు వెండ్రుకలకుహాని యుండక వెండ్రుకలు పెరుగును.

రోమహారి డబ్బీ 1-కి రు 0-8-0
ఈ ధన్యమును నీటితో కలిపి పట్టించిన తోడుములు రెండు నిమిషాలలో మొదలంట రాలిపోవును. దేనివలన చర్మ ము నలుపెక్కదు, మంటయిండును. రోమములు రాలిపోవును.

శిరోవేదనమాత్రలు

20 మాత్రల డబ్బీ 1-కి 0-12-0
ఈమాత్రల నుపయోగించుటవలన తైత్తిపు కలనొప్పి, ఒం టితలనొప్పి వెంటనే బోవును.

దంతశూలహరి

వెల సీసా 1 కి 0-8-0
దంతశూలకు తైత్తిము, రసపట్టు, పుప్పిపన్నులు, కల్లిన దంతములు మొదలగునవి కారణములు. నొప్పిగలవోటున దూదిన మందులో తడిపి పెట్టిన నొప్పివెంటనే బోవును.

సుందరితైలము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ 0-8-0
ఒక డబ్బీతైలము విడువక రాచిన ముఖమున ఏర్పడుమొ టిములు వచ్చులుమానును. ముఖము కాంతివారి, నన్ను గా అద్ద మువలె ప్రకాశించును. చర్మము మృదుత్వముకలిగి శాశ్వతము చేరును. ఈతైలము మంచినూనెనగు గలిగి మిగడవలె నుండును.

గజికితైలము

వెల డబ్బీ 1-కి రు. 0-4-0
గజ్జి, చీడ శరీరమంతట వ్యాపించి ముఖముగ చిన్న పి లలకు విశేష బాధను గలిగించుచున్నది. ఈ తైలమును శాశ్వతము పూటలరాచిన గజ్జి, చీడ, చిలుము, జిల మొదలగునవి నశించును. తప్పక వుజేయును. వెలకన్న పొట్టుఖర్చు లధికముగను నాన ఇతరమందులతో కలిపి తెప్పించుకొనుట యుక్తము.

తామరతైలము

డబ్బీ 1-కి 0-6-0. 12-కి 3-8-0.
తామర ఒకవిధమైన పురుగులవలన చర్మము మీదగాని. వెండ్రుకలలోగాని, బాచర్మములోగాని, గోళ్లలోగాని బు ట్టవచ్చును. పురుగులలోని భేదముల బట్టి తామరలోను రెండు మూడు భేదములు గలవు.

కాన, తామర, తీట, ఏనుగుగజ్జి మొదలగునవి గలవా రందఱు ఈ తైలమును ఒకసారి వాడిచూడగోరెదము. దీనిని రాచిన మంటయిండును. చర్మము నలుపెక్కదు, పుండు పడదు. వెలస్వల్పము. ఫలనుభిక్తము.

అమృతాంజనం, డిపో మద్రాసు - బొంబాయి.